

Sam. Mathia Neinen

Sam. Mathia Neinen

DEFENSIO
VERITATIS
ADVERSUS
ASSERTIONES CATHO-
LICÆ FIDEI REPUGNANTES,
Libro Domini de LA NOVE De po-
liticis & militaribus rebus, aspersas:

Auctore

PETRO CORETO, S. Theologiae Licen-
tiato, Tornaci Canonico, & Pastore
ad D. Virginem.

ANTVERPIÆ,
Ex OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Viduam, & Ioannem Moretum.

M. D. XCI.

CVM PRIVILEGIO.

ILLVSTRISSIMO
NOBILISSIMO QVE DOMINO,
D. PHILIPPO DE CROY, COMITI
Sorano, Domino de Moulembais; &c.
Prætorianorum apud Regem Catholicum
Præfecto, ac Nerviorum Gubernatori
prudentissimo;

PETRVS CORETVS S.

 V O D Hannonia nostra, cuius
Illustrissimus Comes insigne est
columen, supra cæteras Belgij
Prouincias religionē Christia-
nam stabilem & inconcussam hactenus re-
tinet, neque ad hæreses inclinat, secundūm
Deum, Reuerendissimorum Antistitum, Sa-
cerdotumque ei in partem solicitudinis ad-
iunctorum, ac deinde nobilium virorum re-
ligioso studio, non temerè ascribendum duco.
Principum enim cum Sacerdotibus ad com-
munem salutem pia cura conspirans, fortissi-
mum ac invictum Ecclesiæ Dei propugnacu-
lum molitur: quēadmodum contrā facilem po-
pularis fides nutat, quoties illi hæresim am-
plexatur, eiusq. defensionem patrociniumque
suscipiunt. An non est manifestum quanta in-

A 3 crementa

4 E P I S T O L A

crementa Ecclesia Catholica Constantini Magni beneficio acceperit: ac simul quantam calamitatem eidem inuexerit Principum ad hæreses defectio? Quæ res effecit, vt ingenti & importuno semper studio, hæretici Principum fauorem ambierint, vt eorum potentia subnixi, & omni metu superiorum potestatum vacui, facilius ad euertēdam Ecclesiam, & labefactandam fidem, grassarentur. Non enim est obscurum, violentissimè tum Ecclesiam oppugnasse Lutherū, & impudentissima fronte quicquid sacrum & sanctum est proculcasce, cum Saxonem aliosque Principes nactus est defensores. Proinde incredibile Ecclesiae Dei beneficium attulerit, quisquis nobilibus author erit, vt patrum suorum exemplo, ad fidei Christianæ protectionem, omnem authoritatem, consilium, fortunas, virisque conferant, certi rutilantes, instar stellarum in firmamento fulgentium, se consecuturos coronas, ac mercedem Prophetis verbique Dei præconibus paratam recepturos, si Euangelij ministros honorent, Ecclesiamque tueantur: contrà verò grauissimis supplicijs obnoxios fore, si se hæresibus inuoluant, eisque

Domi. 12.

que prouehendis manum præbeant, earum ministros ament, defendant, inque familiaritatem admittant. Non enim fallit qui dixit: Math. 10.

Qui recipit vos, me recipit. Et, Qui recipit Prophetam, mercedem Prophetæ accipiet. Et, Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quam ciuitati quæ vos non receperit, neque audierit sermones vestros. Prorsus igitur ab hereticis abhorreant viri generis claritate spectabiles, ne dolis eorum & simulatione, pietatisque prætextu peruertantur. Hanc enim ob causam Placilla, Theodosij senioris vxor, cura & studio omni hoc egit, ne Eunomius omnino cum illo colloqueretur. Maximè quippe verita est, ne institutorū vitæ illecebris, & verborum vi ac grauitate, Imperatorem ille in suam sententiam abduceret. Huc accedit, quod, si vitæ fortunisque suis cautum volunt esse Principes, hereticis illos obniti sit necesse. Firmatis enim viribus, non tantum illi Christi templa disturbant, ministrosque eius persequuntur, sed ad ciuitates etiam arcesque euertendas, & nobilitatem profligandas, furijs suis acti, cōcurrunt, Regibus

Nicæphorus
lib. 18. cap. 8.

quoque sceptra extorquere conantur : ut
 nullum sit ijs saluis, sperare saluam esse posse
 Rem publicam. Quam necesse verò sit Prin-
 cipibus, si incolumes se præstare volent, vt
 Sacerdotibus arctissimo vinculo colligentur,
 clarissimo exemplo docuit Iosas Rex Iuda, de
 quo sacræ literæ: Iosas (inquit) fecit quod
 bonum est coram Domino, omnibus diebus
 vita Ioiadae Sacerdotis. Postquam autem ille
 mortuus est, ingressi sunt Principes Iuda, &
 adorauerunt Regem. Qui delinitus consilijs
 eorum, acquieuit eis. Et dereliquerunt tem-
 plum Dei patrum suorum, seruieruntque lu-
 cis & sculptilibus. Et facta est ira Dei con-
 tra Iudam & Hierusalem, propter hoc pec-
 catum. Et non est recordatus misericordia
 quam fecerat Ioiada secum, sed Zachariam
 filium eius interfecit. Vide quo dilabatur
 tandem bonus Princeps, à sacerdotibus ad
 impiorum consilium deficiens. At prætexent
 fortasse nonnulli, hæreticorum quorundam
 consilio, prudentia, & in rebus gerendis de-
 xteritate, se plurimum adiuvari. Ceterum
 vt omittam, abundare in Ecclesia Catholica
 viros prudentes, omniisque virtutum genere
 excul-
 p. 2. 24.

excultos, à quibus neque perfidia, neque religionis iactura timeri debeat; meminisse oportet, monuisse Dominum, ut, si te dexter Matth. 10. oculus scandalizet, eruas eum; & si dextera quoque te scandalizet, eam abs te proijicias: quod melius sit debilem vel mancum ingredi in regnum cælorum, quam duos oculos vel duas manus habentem, mitti in gehennam ignis. Quasi dixerit: Si quis ita est tibi Hieron. necessarius & coniunctus, ut manus & oculus; scandalum autem tibi facit, & propter morum dissonantiam te pertrahit in gehennam: melius est ut eius emolumentis carnibus careas, quam causas habeas ruinarum.

Porrò sicuti submouenda sunt hæreticorum colloquia, ita & libros prorsus auersari oportet. Quamuis enim perspicua rerum fidès doceat, incommodi plurimum Ecclesiæ Dei sermone suo & verborum afflatu, hæreticos semper intulisse: attamen è quæ manifestum est, & libris editis incredibilem fideliibus inuexisse perniciem; neque minus officere impietatem libris commissam, quam verbis ipsis propositam. Tametsi enim ad persuadendum magnâ habeat energiam vox viua;

hæreticorum tamen libros terens populus in
promptu semper habet, vnde, tacentibus
etiam prophani verbi ministris, certissimam
perniciem hauriat, & in animi recessus ad-
mittat. Quod attendentes qui Christianæ
Reipublicæ habendas moderati sunt, tam Ec-
clesiasticis quam Imperialibus legibus severè
sanxerunt, ut hæreticorum & improbatæ
lectionis libri, in nullo vſu lectionis habeantur,
& flammis obijcantur: exemplum eo-
rum secuti, qui curiosa aliquando sectati (ut
in Apostolicis actis legitur) peruersæ doctri-
næ libros scribuntur ignibus absumpsisse.
Ceterum magno studio est satagendum, vt
non tantum qui aperte hæresim profitentur
codices damnatione feriantur, sed etiam qui
speciosis titulis exornati, intra viscera exi-
tiale virus occultant: tanto nocentiores,
quanto est aperto hoste simulatus amicus per-
niciosior. Quæ res effecit, vt nuper librum
Domini de la Nouë, quem in delicijs à viris
Catholicis, ijsque nobilibus, neque abs litera-
rum studijs abhorrentibus, haberi videbam,
censuerim mihi non perfunctoriè perlustran-
dum, veritus vt aliud fronte profiteretur,
aliud

Leo epist. 93.
cap. 15.

cap. 19.

aliud recessu contineret: quod vir ille ab adolescentia Ecclesiae Catholice sit coniuratus hostis, & ad eam profligandam, multos iam annos, neruos omnes intendit. Et ecce statim conficio nouum Theologum inter arma & buccinarum clangorem, arrepta cathedra, de diuinis philosophari, pietatis doctrinam (si superis placet) instaurare, nouam Ecclesiam, Catholica antiquata, & regimen politicum, Christi regno subrogare. O veteratorem, & impostorem infidum! Res militares & politicas (quo nomine Politicus mihi hac in disputatione appellatur) speciosa fratre promittit: at verò in hoc unice incumbit, ut Principes ad hereses vel souendas, vel certè negligendas adducat, & religionem Catholicam per hereticam doctrinam euertat, & ab ea infirmos absterreat, blasphemis, mimico sacrarum rerum contemptu, Pontificum, ac sacerdotum, monachorumque scurilli irrisione, quæ plurima toto libro est resperfa. Et hoc perniciosior haberi debet, quod insigni verborum tinnitus ac lenocinio, non iam de plebe homines, quorum palato non admodum huiusmodi tractatus arrident, sed

A s gene-

generosos præsertim viros, errorum corrup-
telis, vel non sentientes, inuoluat. Atqui
monet Leo Magnus, ut si cui innotuerit vbi
habitent Manichai (ac de cæteris hæreticis
idem est iudicium) vbi doceant, quos fre-
quentent, & in quorum societate requies-
cant, publicentur: quod magna sit pietatis,
proder: latebras impiorum, & ipsum in eis,
cui seruiunt, diabolum debellare. Proinde
eius ego consilium secutus, in eam curam in-
cubui, ut erroneam huius libri doctrinam
in lucem productam, absque fuso & persona
conficiendam, breuiter refellerem: ut hunc
ex eorum librorum numero esse constet, pro-
pter quorum lectionem vel retentionem, in
excommunicationis sententiam, ipso iure
quis incidere periclitetur: & qui volupta-
tem ex eo percipere gestiunt, edocti iam an-
guem in herba latitare, reuocent pedem; ne-
que tam exiguo lucro, tanti damni pericu-
lum compensent.

Nunquam verò hoc animo à nobis labor
hic est suscep-tus, ut in lucem ederetur, non
nesciis quām docta & polita esse oporteat,
que eruditio huic seculo proponantur; neque
me

Scrm. 5. de
vnu. 10. mens.
& Scrm. 4 de
solle. 3.

Piss. 4. in con-
firm. Indicu-
labor. probab.

me fugit, grauem esse sapientibus viris & molestum scribendi pruritum, ex quo orbi infertur temporariorum librorum prouentus uberrimus. Hinc mihi constitutum erat, leui tantum brachio perstringere quæ hic cum fide Catholica pugnarēt, vt amicis, quos hoc libro impensis delectari videbam, perniciosum eum esse persuaderem. Perpulerunt me tamen pijs quidam, ac graues, doctique viri, vt in manus hominum factum etiamnum immaturum paterer exire, lucemque aspicerem, propterea quod iam diu aduersarij liber multorum manibus tereretur: magnū operæ facturum me precium asserentes, si scripto hoc meo moniti plures discerent, in Christianæ fidei perniciem eum esse perscriptum. Peto itaque meo iudicio, non inique, vt tantam nostrer hic conatus apud bonos meæ gratiam, quantam apud multos minus circumspectos aduersarius promeruisse iam videtur.

Porrò hunc laborem meum (vt proprius ad te, Illusterrime Comes, nos ira se conuertat oratio) cum mecum ipse dispicerem, cuius potissimum nomini consecrarem, unus magno merito

merito occurristi. Cui enim potius nuncupetur, quam nobilissimo Heroi, cuius indoles ab ineunte adolescentia, iam tum cum Louannij bonis artibus ac disciplinis imbueretur, magnum praesidium pietati & religioni Catholicæ copiosè promittebat: cuius virtus & fides in Deum & Principem (quæ Croyorum peculiaris est gloria) adeò spectabilis extitit, ut nuper à Rege Catholico Praetorianorum clarissima praefectura cohonestatus, nouissimoque Neruijs datus sit moderator, ut eam gentem Deo Principique suo fidam conservet, religionem inclinatam fulciat & restauret. Tibi igitur in hac publica laetitia & gratulatione omnium Ordinum, lucubrationem meam inscribo: ac opto, ut, aspirante Deo, magno animo & sapienter Reipublicæ nostræ frānos regas, & splendorem à fide & religione acceptum, viciissim reddas: non nescius, cætera quæ à fortuna sunt, opes, dignitias, honores, imperia, fluxa esse & caduca: at à Principe Christiano defensæ fidei decus, esse sempiternum. Multa hic præstò sunt tibi præsidia, ut preclarè munere tuo perfungare. Habes Antistitem picta-

pietate & eruditione fulgentem, gloriæ-
que Dei promouendæ cupidissimum: ha-
bes cathedralis Ecclesiae nobile collegium,
prudentibus, prouidis, doctis viris cu-
mulatum, quorum saluberrimis consilijs
niti semper licebit: est Senatus amplissi-
mus, viris honoratis, & iuris officijsque
peritissimis conspicuus, quorum fidelissi-
ma opera nunquam tibi desiderabitur: de-
nique ciuum humanitas obediendi prom-
ptitudine, suscepti oneris grauitatem plu-
rimùm subleuabit, certo persuasa, mo-
derato imperio tuo, temperantia, iustitiae
cultu, virtute, ductu, auspicio, felicem
se fore & beatam. At frenandus est ca-
lami mei impetus in tuas laudes alacriter
excurrentis, ne vel ego ad gratiam hæc
efferre videar, vel ex tuæ virtutis præ-
dicatione inuidia tibi vlla conflari possit.
Supereft ut illustrissimam D. T. obmixè
rogem, ut pro innata sibi humanitate,
propensaque erga studiosos omnes volunta-
te, sereno vultu libellum nomini suo in-
scriptum suscipiat, eiique calculo suo con-
ciliet authoritatem, velitque supereffe hoc
perpe-

perpetuum mei in se officij & obseruantiae
monumentum. Deus generosissimam D.T.
omni prosperitate & gloria cumulet, Eccle-
siæque Catholice diutissimè seruet incolu-
mem. Tornaci, anno 1591. Calendis Martijs.

P E R-

PERVERSVM ESSE POLITICI

CONSILIVM, QVO, AD REGNUM GAL-
liae disidüs liberandn, monet vt politicè primùm Res-
publica stabiliatur, quousque vacet Ecclesiasticis constitu-
tionibus & componenda religioni intendere.

C A P V T . I.

NON sustulit politicum Principatum Christus, qui Cæsari reddi iussit quæ sunt Cæsaris omniq. humanæ creaturæ subiacere subditos, nūe Regi tanquam præcellentis; nūe Dueibus, tanquam ab eo missis: attamē Sacerdotio (quod omnium honorum apicem esse dixit Ignatius) multo magis omnes subiecit, à quo ad beatitudinem Respublica dirigitur. Qui igitur neglecta religione politicum Principatum stabilitate conantur, Iudei sunt per similes, qui gloriæ commodorumque temporalium studiosi, Christum, æternæ salutis authorem, occidendum censuerunt: & greges in pastores, in aurigam currum, carnem in spiritum, volunt exercere dominatum, naturæ repugnantes, & Legi diuinæ, qua Christus Dei regnū primum quæri iubet, vt cætera adiificantur nobis. Quoniam enim quām diu homo est in isto mortali corpore, peregrinatur à Domino, ac per fidem ambulat: omnem pacem corporis vel animæ, vel simul corporis & animæ, referre debet ad illam pacem quæ est homini mortali Deo immortali. Et quia inbetur proximum sicut seipsum diligere, est consequens, vt etiam proximo consulat ad diligendum Deum. Quod si ad Dei dilectionem adduci se non patitur, certè non potest ita cum eo temporealem pacem quærere, vt cum eo communes habeat religionis leges, proq[ue] his ab

Cap. 18.

Lxx. 11.

fol. 31.

Lib. 19 de
omnibus cap. 21.

eo dissentiat necesse est: neque potest cum eo quæ ad finem temporalis pacis referuntur, sectari, si religionem, qua vnuſ ſummuſ & veruſ Deus colenduſ doceatur, impediunt. Nihil autem ad iſtam pertinet ciuitatem, quo habitu vel more viuendi, ſi non eſt contra diuina præcepta, Christianam fidem quisque teſtetur: vnde Philosophos, cum Christiani fiunt, non habitu vel viuſtus conſuetudinem, ſed falſa dogmata mutare compellit. Qui autem infidelitatem in Ecclesia retinerti non debere ſentiunt, poſſe autem hæreſes tolerati, errant grauiiter, non intelligentes hæreſim infidelitate grauius eſſe peccatum: quando diſeret monet Christuſ, ſeruum neſcientem domini ſui voluntatem, paucis plagiis vapulaturum: multis verò luiturum, qui, quam cognouerit, facere neglexerit, vel etiam contempſerit: vt omittant grauius ab hæreſi, quam ab infidelitate, periclitari Christianos. Ac ſi verum eſt quod author hic aſterit, vt eſt omnino, pietatem eſſe iuſtitia, prudentia, fortitudinis, & temperantia fundamen tuum, quibus virtutibus fulcitur Christiana Republica: quomodo pietate ea Republica nitetur, que vera fide non eſt ſubnixa, ſed promiſcuè hæreſes omnes admittit? Propter ea Augustinus ex verbis Scipionis, quibus apud Ciceronem, libris de Republica, Rempublicam eſſe definit, rem populi; populum autem, cœtum multitudinis, iuris conſensu, & utilitatis communione ſociatum; oſtendit non eſſe Rempublicam, niſi vbi populus vera iuſtitia (quam Christiani ſine fide nullam eſſe credunt) conneſtitur. Ad hæc iuſtitia virtus eſt ſua cuique diſtribuens. Quæ igitur iuſtitia eſt hominis, quæ iſpum hominem Deo vero tollit, & immundi spiritibus per hæreſim ſubijcit? Et ſi in homine tali non eſt vera iuſtitia, proculdubio nec in hominum cœtu, qui ex talibus hominibus conſtat. Et cum dicat

dicat Propheta, iustum ex fide viuere: &, sine fide *Abac. 2.*
impossibile est placere Deo: sanctosque testamenti *Hebr. 11.*
veteris viros, per fidem operatos esse iustitiam: ne-
cessere est, & pietate, & iustitia, ceterisque virtutibus
destitutam esse Rempublicam, in qua non viget fides
vera, sicuti eruditè docet Augustinus, libro 4 contra
Iulianum, cap. 3. Terrena igitur ciuitas, quæ non viuit *Lib. 19. de si-.*
ex fide, terrenam pacem appetit, in eoque defigit im-*uit. cap. 17.*
perandi obediendique concordiam ciulum, ut sit eis
de rebus ad vitam mortalem pertinentibus, huma-
natum quædam compositio voluntatum: solaque illi *De ciuit. lib. 1.*
corporis mala perpeti timet, qualia sunt, fames, mor-*cap. 1.*
bus, bellum, expoliatio, captiuitas, trucidatio, & si
quæ similia, quæ non faciunt malos: nec erubescunt
inter bona quæ seellantur ipsis esse mali, magisq. sto-
machantur, si villam habeant malam, quam si vitam:
quasi hoc sit hominis maximum bonum, habete bo-
na omnia præter seipsum. At ciuitas cælestis, vel po-*Lib. 19. cap.*
tiùs pars eius quæ in hac mortalitate peregrinatur, & *17.*
viuit ex fide, etiamsi utatur hac pace sibi necessaria,
donec mortalitas transeat; ad pacem tamen cælestem
aspirat, & ad illam adipiscēdam refert, quicquid bo-
narum actionum gerit erga Deum & proximum: &
humanarum voluntatum compositionem duntaxat
tuetur & appetit, quantum salua religione concedi-
tur. Postremò definitionem amicitiæ admittens Au- *Epist. 155.*
gustinus, qua dixit Cicero, amicitiam esse rerum hu-
manarum & diuinarum cum benevolentia & cha-
ritate consensionem: docet res humanas rerum di-
uinarum cognitione esse pensandas, ne plus eis tri-
buamus quam modus earum iustissimus postulat:
atque ita fieri, ut, inter quos nō est rerum diuinarum
consensio, nec humanarum plena esse possit ac vera.
Necessere est enim ut, aliter, quā oportet, humana cōsti-
met, qui diuina contemnit: nec hominem rectè dili-

*Ilib. 10. decii
utri cap. 4.*

gere nouerit, quisquis eum non diligit qui hominem fecit. Cùm igitur Deus nostræ beatitudinis, & omnis appetionis sit finis; ad hoc debemus & à quibus diligimur duci, & quos diligimus ducere, si ei verè sacrificare, & eius templa esse velimus. Est igitur præposteriorum & iniquum, prius de constituenda Republica & ciuili pace cogitare, quām bene sit ordinata religio, pietatis, iustitiae, ceterarumque virtutum fundamentum: & cæco admodum iudicio feruntur, qui temporali paci ita consulendum putant, vt nihil aut parum sint de vera religione solicii, susque deque habent, sintne homines Catholici, an Calvinistæ.

Zol. 34.

Male existimari, permitti debere in Gallia sectarum in religione varietatem.

CAPUT II.

2. cor. 6.

Ioan. 14.

Matt. 10.

2. Cor. 48.

Philip. 4.

Malesuada hæc Politici opinio, manifestè confusione Babyloniam inducit. At quæ est conuentio (inquit Apostolus) Christi cum Belial? Quæ participatio iustitiae cum iniquitate? Quæ societas luci ad tenebras? Nolite iugum ducere cum infidelibus. Pacem quidem diligenter Christus nobis commendat, sed suam pacem. Non enim quomodo mundus dat pacem (ait) ego do vobis. Non veni mittere pacem in terra, sed gladium. Pax mundi inter eos existit, qui iniquitati consentiunt, vt quiete & commodis temporalibus fruantur: qualis est inter fures & latrones, & cōiuratio verius appellatur. Non enim est pax impijs, dicit Dominus. Hanc soluere venit Christus, quando Dei & proximi charitatem fudit in cordibus nostris per Spiritum sanctum. Pacem verò diuinam commendat Apostolus, cùm ait: Pax Dei custodiat corda vestra & intelligentias vestras: quod sit per sinceram proximi dilectionem, & in

In fide confessionem, quæ inter eos constare non potest, qui societate vnius Ecclesiæ non cohærent, & fidé diuiduntur. Qui igitur spe concordię, & pacis gratia, promiscuam volunt esse religionem, præuaticatores sunt & fidei proditores, atque intra Ecclesiæ septant contra Ecclesiam, & ad Catholice religionis interitum, & stabiliendum hæresum regnum, aspirant.

Sermo en. n hereticorum ut cancer serpit: & zizania, 2. Tim. 3.

si negligantur, facile obruunt sementem. Cogitatio Genes. 6.

enim cordis humani intēta est ad malum omni tempore. Intellexit hoc qui scripsit, Docilis praui Roma- na iuuentus: & experientia didicimus quanto Ecclesiæ detimento iam annis sexaginta in Germania, & Gallia, Belgioque, fuerit hæresis tolerata. Nam & innumeræ hominum myriades ad eam defecerunt, & plerique Catholici (ita lædunt vicina contagia) tanta laborant ignorantia, & rerum spiritualium fastidio,

ut exiguum sibi fecerint reliquum Christianismi gu- stum. Nempe modicum fermentum totam massam 1. Cor. 5.

cortumpit. Vna scintilla erat Arrius in Ecclesia Ale- xandrina: at quia ab initio extinta & oppressa non fuit, quantum conflauit incendium? Quod cùm ma- gnam Orientis partem vastaret, audi ut ab eo Occi- denti quoque metuerit Basilius. Ad Italæ enim &

Gallia Episcopos scribit hunc in modum: Metui- Epist. 7a.

mus ne quandoque malum hoc, acceptis viribus, in- star flammæ per accensam & ardentem materiam serpentis, seque effundentis, si quæ vicina sunt cor- ripuerit & ab lumpis erit, corripiat & remotiora. Hoc enim hæresos malum cuncta depascitur, & pericu- lum est, ne vastatis nostris Ecclesijs, & ad sanam in- colatus vestri partem serpat. Ideoque diuus Hilarius metuens ne pretextu pacis & quietis, Episcopi Ca- tholici cum Auxentio Arriano, regio fauore freto, aliquam concordiam inirent, inonet eos, ut tametsi

Lib. cont. Ar-
rian. & Auxet.

speciosum esset pacis nomen, & pulchra unitatis opinio, nullam tamen cum eo societatem admitterent. Cauete (inquit) Antichristum. Malè enim vos partem amor cepit. Malè Ecclesiam Dei in tectis ædificijsque veneramini: malè sub his pacis nomine ingreditis. Montes mihi & silvae, & lacus, & carceres, & voragine sunt tutiores. Absistite itaque ab Auxentio Satanæ angelo, hoste Christi, vastatore perditæ, fidei negatore. Mihi certè nunquam ille aliud quam diabolus erit, quia Arrianus est. Neque pax aliquorum unquam optabitur, nisi eorum qui secundum patrum nostrorum apud Nicæam tractatum, anathematizatis Arrianis, Christum verum Deum predicabunt. Mirū si non diceret nunc, si viueret, Hilarius: Mihi nunquam aliud erit quam diabolus, qui Calvinista est vel Lutheranus. Neque mihi pax aliquorum unquam optabitur, nisi eorum qui secundum patrum nostrorum in Synodis œcumenicis tractatam fidem, Lutheranos & Calvinistas anathematizabunt. Ex his efficitur, non licere pro retinenda cœcordia & stabilienda pace Reipublicæ, de his quæ fidei sunt, aliquid aduersarijs cedere, eamve imminuere, aut quousmodi immitare: quod fides Christum habeat auctorem, Paracletum doctorem, Apostolos præcones & ministros. At si inita pax quæpiam inter Catholicos & hæreticos debeat, necesse est istos integrallorum dogmata abieciis erroribus amplexari. Propterea reprehenditur Zeno Imperator, quod per edictum, Pacificatorium appellatum, id egerit aliquando, ut tum Catholicæ de fidei veritate, tum hæretici Eutychiani de sua vanitate, non nihil cedentes, unitatem quandam & pacem imaginari amplerentur. Nam ut unâ cum Catholicis Eutychi ille anathema indixit, sic decisionem Synodi Calcedonensis, unâ cum hæreticis, parui facere videbatur. At Felix Romanus,

*Eus. lib. 3.
cap. 30. 33.*

cum

cum omnibus Occidentis, & plerisque Oriëtis Episcopis, propter hoc editum, Zenonis communio-
nem repudiauerunt, & decretis in Calcedonië Con-
cilio editis, firmè & constanter adhæserunt, ut ne syl-
labam quidem de rebus in eo definitis remittere,
imò verò ne literę mutationem admittere voluerint.

Quin etiam ab illis, qui eiusdem decreta repudia-
bant, magna cum animi confidentia refugerunt, re-
cusaruntque penitus cum illis communicare. Est
quidem ut infirmorum saluti cōsuleretur, & disper-
si colligerentur, cessum aliquando de legum & cano-
num aduersus peccantes seueritate, sed à fidei sub-
stantia & integritate nunquam vel latum vnguem
discellum. Hinc diuus Basilius cùm à Valente roga-
retur, ut propter exiguum dogmatis differentiam

*theod lib. 7.
cap. 6.*

non sineret turbari pacem Ecclesiarum, respondit: +
Qui diuinis nutriti sunt eloquijs, ne vnam quidem
syllabam de diuinis dogmatibus corrumphi patiun-
tur. Et Chrysostomus tractans illud ad Romanos,

cap. 12.

Quod in vobis est, pacem cum omnibus habentès;
Nemini, ait, des ansam, seu belli, seu dissidij, siue Iu-
dæo, siue Græco. Si verò alicubi pietatem lab-factari
videris, ne p̄ponas concordiam veritati, sed gene-
tosè persistas ad mortem usque. Propterea Christia-
num dogma concilatum fuisse scribit Hierony-
mus, & sublatam Nicænam fidem, cùm in Concilio
Aritinensi Valentis & Ursatij Arrianorum Episco-
porum dolo, pacis conciliande p̄textu, sublatum
fuit nōmē Homousion: cùm alioquin Catholici Epi-
scopi Nicæna decretis syncerè adhæserent, & solius
vocis omissione pacem retinendam censerent.

Fol. 34. 35.
16.

Falso afferi, quietem, pacem, & concordiam stabilem inter religionem disidentes retineri posse.

CAPUT III.

Matth. 12.

3. Cor. 1.

Psal. 84.

Perfunctoriè admodum & otiosè Scripturam legisse oportet, qui pacem firmamque concordiam credunt coire posse inter fide distractos. Omne enim regnum diuisum contra se, desolabitur; & omnis ciuitas vel domus diuisa contra se, non stabit. Et Apostolus, Obscero vos, ait, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: manifestè docens, procluè admodum esse, inter eos enasci diuisionem, qui in eandem fidem non conspirant: tantoq. magis voluntaribus dissidere, quanto religio rebus ceteris magis debet esse cordi. Quòd si verè dixit Cicerio, Idem velle idemque nolle, stabilem firmamque esse amicitiam; quænam hæreticis cum Ecclesia Catholica constare potest concordia, quam summo piaculo dilaniant & discerpunt? Adhæc, Si iustus ex fide vivit; & se pax & iustitia excolulantur: nihil est quod pacificorum nomine gloriantur, qui & fide & charitate fraternitatis sunt destituti. Sed omissis rationibus ex Scriptura petitis, animaduertamus dunitaxat hæreticorum tam veterum quam nouorum testemtas, ut assertionis huius insipientiæ detegamus. Non est ignotum, apud Heluetios, pagos Catholicos cum Tigurinis & Bernatibus infestissimis signis concutisse, ac tandem anno Domini 1531. mense Octobri, Zuinglium medio exercitu gladium vibantem, & vociferantem, Euangelium sicut sanguinem, lethaliibus vulneribus acceptis, esse confectum. Quot cladi bus per Anabaptistas, & præsertim Lutheranos afflita fuit Germania? Notum est ex temporum nostrorum historia, flagrasse anno 1525. rusticorū bellum liber-

libertatis Euangelicæ prætextu , clero , nobilitati , & magistratibus funestissimum: quo ex rebellibus tandem, duce Thoma Muncero, ad centum' & triginta milia ceciderunt . Non est igitur quod Germanis & Heluetijs tantam inter hæretes tranquillitatem Politicus gratuletur . Nam quod illi nunc armis positis conquiescunt, propterea fieri existimo , quod diutinis calamitatibus tantum non oppressi, vel certè pertinacissimo in religione dissidio cōfictati, vsque adeò errorum caligine sunt offusi, vt omnis penè apud eos extincta sit religio . Neque perstare, vel secura esse pax potest, vbi oppressis Lutheranis, Caluinistæ conantur rapere principatum . Quanta autem sit apud Anglos hæreticorum cum Catholicis concordia , illud conuincit , quod hæretica Regina multos iam annos non cessat in Catholicæ fidei cultores summa crudelitate græssiari, vt impunè prædonem potius & sacrilegium esse liceat, quam Catholicū . Pari furore in Scotia insanitur . Ardet denique Gallia intestinis dissidijs, & in viscera sua crudelissimè sauit . Postremò Belgium nostrum certam posteris faciet fidē , quantæ furia , quantaque intemperies extiterit hæreticorum in Catholicam Ecclesiam . Iam si libet ad superiora tempora recurrere, scribit Iosephus, Iudā Galonitem & Saddocum Pharizæum , nouæ cuiudam philosophia , circa tempus terrenæ Christi nativitatis, introductores, quæ sitis opinionum suarum amatoribus, atrocibus seditionibus & tumultibus repleuisse Rempublicam : & malorum futorum, quibus & templum excisum est, & Iudæa Romanorum iugum subiit, radices pessimas plantauisse, per insolentiam inconsuetæ philosophia . Politicus verò noster disertè testatur, tumultus omnes , qui sub Constantini filijs in Oriente serbuerunt, Arrianos excitasse: ratissimeque contigisse , vt vera Ecclesia persecutionem

lib. 18. An-
siguit. cap. 1.

commonuerit. Testimoniū hoc ab hoste profectum, veritate nititur, & aduersus omnes hæreticos valet: qui enim vnum nouerit, omnes nouit. Sanè Ascho-

Lib. 12. cap. 6.

lius Thessalonicensis Episcopus, refertur apud Nicéphorum, docuisse Theodosium, propterea Occidentem sub ea tempora à dissidijs & perturbationibus fuisse liberum, quod Constantinus & Cōstans, Constantini Magni filij, successoresque deinde eorum Valentinianus & Gratianus, patriam fidem integrā conseruassent: in Orientem autem varijs ex partibus hoc malum peruenisse dixit, quod hæresis author & dux Arrius, Alexandria, blasphemiae & maledicentiae venenum euomuerit: post hunc autem se & tatores eius Provincijs diuersis surrexisse, qui male iacta zizania, sinistra irrigatio ne longo tempore fouerint, accedentibus & Constantij fauore, & postmodum extre. na Valentis improbitate. De ijsdem hæreticis scribit Basilius in hunc modum: Persecutio nos apprehendit, persecutionum omnium grauissima. Abi- guntur enim Pastores, ut greges dispergantur; paternis sedibus abiguntur pij, & ad solitudines migrare coguntur: Episcopi sola intercedente calumnia damnantur, & supplicijs traduntur. Exilia presbyterorum ista comitantur, totiusque Cleri depopulationes: genitus plebis, lachrymæ continuæ, sonitus lamentantium in ciuitate, sonitus in agris, in vijs, in solitudinibus: domus precationum clausæ sunt: altaria cultu spirituali vacant: nulli amplius Christianorum cœtus, nulla amplius doctorum præsidentia: cessarunt doctrinæ salutares. Diuus Ambrosius, crudelissimum Eusebij Vercellensis Episcopi martyrium, ab Arrianis editum, prolixè recenset. Ad hæc Victor Vicensis (ut cæteros omittamus) elegantissimis libris crudelia & sacrilega Arrianorum facinora perscribit. Donatistarum item in Catholicos, ipsumq. tremen-

Epist. 70.

Serm. 69.

dum

Lib. 2. cons.
Parmen.

dum Sacrificiū, rabiem, Optatus Mileuitanus contra Parmenianum, & Augustinus multis locis, in lumen proferunt diligenter. At verò Nicephorus de quodā Timotheo Äluro, Eutychiano, scribit, quod cùm monasticam vitam egisset, & Alexandrinæ Ecclesiæ presbyter esset, & iam Episcopatus Alexandrinæ cupiditate perditissimè flagraret, per hæresis suæ consortes, Proterium virum sanctissimum, Alexandriæ Patriarcham, cùm in sacrosanctum Baptisterium cōfugisset, crudelem in modum ferro in viscera eius adacto, iussit trucidari. Illi deinde ex fune suspensum, passim per publicam viam rapuerunt, cadaueri eius, ut homines furibundi, insultantes. Et postquam id per omnem urbem distractere, postrem igni etiam vstularunt, cinere qui superfuit in aërem disiecto, visceribusque eius crudis (nam & ab hoc facto non abhorruerunt) degustatis. Cæterum quia diuersarum religionum consensionem, Augustini auctoritate confirmare molitur aduersarius, referto hīc apertam sanctissimi doctoris sententiam, ad Vincentium Rogatistam. Quod ad vos (inquit) attinet, mitiores quidem esse videmini, quia cum Circuncellionum immanissimis gregibus non sœvit: sed nulla bestia, si nemine vulneret, propterea mansueta dicitur, quia dentes & vngues non habet. Ita enim estis numero exigui, ut mouere vos contra aduersarias vobis multitudines nō audeatis, e: si cupiat. Et contra literas Petiliani: Quia vel ipsas leges (ait) vel inuidiam formidatis, vel ad resistendum impares estis, nō dico aduersus tot homines, sed aduersus tot catholicas Gentes, etiam de mansuetudine gloriamini, quod ad velstram partem neminem cogatis. Isto modo etiam milius, cùm pullos rapere territus non potuerit, columbam se nominat. Vbi enim potuistis, & non fecistis? Vnde ostenditis quod plura

Epist. 43.

Lib. 3. cap. 83.

faceretis, si possetis. Quādo Julianus, Christi inuidēs
 paci, vobis basilicas reddidit vnitatis, quā strages à
 vobis factæ sunt, quādo vobiscū, apertis templis suis,
 etiam dæmones exultabant &c. Et in Psalmum 54.
 ad versiculum ultimū: Circuncellio (inquit) fert fu-
 stē, fert fundibulā, fert securim, fert lapides, fert lan-
 ceas. Et ista portātes, vbique quā possunt, euagantur,
 sanguinem innocentū sitiunt. Quāto autem ego ab
 eis, quādo Maximianistē (schismatici ex secta Dona-
 tistarum) fuderūt corporis sanguinē? non quia & ipsi
 non fanderent, si esset talis multitudo quā funderet;
 sed propter timiditatem paucitatis suę, magis aliquid
 ab eis passi sunt, quām ipsi tale ali quid aliquādo fece-
 runt. Deniq. Optatus, qui Augustinum aliquot annis
 præcessit, dicit docet in vniuersitum, quānam spes
 affulgere possit Catholicis, in eundē pacis & concor-
 diæ cū hæreticis, vbi de Catholicis quos Donatistæ
 aut factio, aut subtilitate deceperant, & suos fece-
 rant: Non solū (ait) masculi, sed & feminæ, ex ouibus
 subito facti sunt vulpes, ex fidelibus perfidi, ex pati-
 tibus rabidi, ex pacificis litigantes, ex simplicibus se-
 ductores, ex verecundis impudētes, feroceſ ex miti-
 bus, ex innocentibus malitiæ artifices. Sensit igitur
 Optatus, neque sexus infirmitatem, neque vllā fan-
 tūtatis professionem, hæreticorū furori metam pos-
 se figere: idque Apostoli autoritate fretus, cōfiden-
 ter pronunciauit, aī ud quem est huiusmodi hæreti-
 corum descriptio: Erunt in nouissimis diebus homi-
 nes seipſos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemati,
 scelerati, sine affectione, sine pace, immites, sine beni-
 gnitate, proditores, proterui, tumidi, habētes speciem
 pietatis, virtutem autem eius abnegātes. Et Christus
 Dominus, hæreticos spinas appellat, & rapaces lupos,
 fures & latrones, David etiam dracones: ut exactam
 eorum cognitionem assecuti, nullo eorum astu, simu-
 latione,

Lis. 6.

2. Tis. 3.

 Math. 7.
 I. m. 10.
 Ps. 50.

latione, pietatis specie, cōcordiæ pollicitatione, nobis imponi patiamur. Sunt enim ista ouium vestimenta, quibus lupinam feritatem contegunt: ac meminisse oportet, terribiles illas locustas similes equis paratis *Apocal. 9:7* ad prælium, hæretorum in Apocalypsi typum gentes, habete quidem facies tanquam facies hominum, & capillos sicut capillos mulierum (præferunt enim illi multā humanitatem, & splendidis promissis facile Ca: holicos onerant) attamen dentes earum sunt sicut dentes leonum; statim enim deposito pietatis fuso, vbi punero & viribus conualuerint, absque persona lupos, & leones, & tyrannos agunt. An forte *Euseb. lib. 6. cap. 30.* securitatem præstabunt, si iuramentis nobis astrin-
gantur? at tam probè illud priscorum hæretorum, lura, periura, secretum prodere noli, in praxim ab ipsis reuocatur, vt vulgaris sit eis ludus, rescindere iuramenta. *L. b. de Princ. cap. 6.* Habentque præ manibus Michaëlem Mac- chiauellum, huius cōsiliū subministrum. Docet enim Principes (ac de cæteris hominibus facile patitur idē haberi iudicium) leonis & vulpis agere personas; vt que sua consilia stabiliant, posse fidem & charitatem religionemque pessundare: viilem frequenter esse perfidiam, satque esse foris probum videri. Atque vinam plerique tepidè Catholici, his authoribus ad ducti, non existimarent, pro gradus fortunarumque suarum defensione, posse non grauare religionem in discrimen adduci: reluctante licet Chri: sto, qui se indignum pronunciauit, qui sibi patrem & matrem, *Math. 10.* vel vxorem, veletiam animam suam, anteponit. Certe hæretici Belgæ, ducem secuti Principem Aurium, ingeniosum admodum periuriorum & fraudum artificem, fœdere, tam arcto se aliquando Catholicis obstrinxerunt, vt iurarent se eorum vitam, incolumitatem, fortunas, & Catholicam religionem, omnibus viribus ex animo defensuros. At quanta id fide

fide præstiterunt: Antuerpia sanè (ne quid amplius
 adiiciam) vbi præclara hæc consilia agitabantur, &
 solidæ inconuulsa que pacis iaciebantur fundamen-
 ta, non multo pòst tempore, se nimiù hæreticis fuisse
 credulam, ingemuit, & Ecclesijs omniq. cultu Chri-
 stiano, necnō & temporaria pace spoliatam, tera pœ-
 nitentia defleuit. An forte quia acerrimis discordijs
 inter se laborant hæretici, quietem ex mutuis eorum
 dissidijs possimus expectare? Prouidit quidem Deus
 hæreticorum pugnam, vt imb̄-cillior sit eorum im-
 petus aduersus Ecclesiam, & nonnihil à certamine
 respiret: attamen quemadmodum Herodes & Pilat-
 us, lice: hostiliter dissiderent, vna tamen voluntate
 in Christi necem conspirauerunt; ita illi coniunctissi-
 mis semper mentibus Ecclesiam oppugnant, eius-
 que diuexandæ pari f̄ grant cupiditate. Significauit
 hoc Isaías cùm d̄xit: Vnusquisque carnem brachij
 sui vorabit, Manasses Ephraim, & Ephraim Manas-
 ses, & ipsi simul contra Iudam. Ac ne quid vacatius
 sperati ab eis in posterum posse videatur, multis libri
 sui locis nobis minas int̄tentat Politicus, ac velut
 classicum canit, vt ab hæreticis monasteria incendan-
 tur, diripiuntur cleri opes, & ad laicos Ecclesia præ-
 dia traducantur, & subditi in dominos insurgant co-
 natibus suis resistentes: palamque gloriatur, neque
 Papæ autoritatem, neque Hispanicam potentiam,
 neque Catholicos omnes effecturos vñquam, vt non
 stabilietur Hughenotorum imperium. Denique suo
 sibi iugulum mucrone petens, fatetur ægrè admo-
 dum ei cum hominibus conuenire posse, qui aduer-
 sari Deo non veretur. At quis Deo magis aduersatur,
 quām qui agrum Ecclesiæ zizanijs opplet, & Dei se-
 ñentem Apostolico labore terræ commissam, & vi-
 caria succedentium sacerdotum opera rigatam, op-
 primere laborat?

67.9.

fol. 17. 38.

§. 101. 102.

¶. 41.

Non posse Principes Christianos impunitatem hereticis proponere, neque cum eis unionem & pacem constituere: eisque incumbere ex officio, quantum in ipsis est, heres extingueret.

CAPUT IIII.

CVM iubet Apostolus fieri orationes, postulatio-
nes, gratiarum actiones, pro omnibus homini-
bus, pro Regibus, & iis qui in sublimitate constituti
sunt, ut quieram & tranquillam vitam agamus: non
vult intelligi, ciuili potestati non alium esse proposi-
tum scopum, quam ut subditum sibi populum in
pace & tranquillitate temporali tueatur; sed qualem
tranquillitatem procurari velit, explicat, cum ait: Ut
tranquillam & quietam vitam agamus, in omni pie-
tate & castitate. Tametsi igitur ciuili potestatis im-
mediatus finis, sit pax temporalis, & iustitiae defensio;
attamen Christiani Principis officium est, ita princi-
patum gerere, ut ad Dei gloriam, & pacem aeternam
fidelium dirigatur: ac proinde ea submoueat, quae ab
hac pace consequenda homines auertunt. Hanc ab
eis seruitutem exigit Daud, Et nunc, inquiens, Re-
ges intelligite, eruditimi qui iudicatis terram. Serui-
te Domino in timore, & exultate ei cum tremore.
Seruiunt autem Reges Domino in quantum Reges
sunt, cum ea faciunt ad seruiendum illi, quae non pos-
sunt facere nisi Reges; quaeque contra Domini iussa
sunt, religiosa severitate prohibendo. Aliter enim ser-
uit Rex quia homo est, aliter quia etiam Rex est. Quia
homo est, ei seruit viuendo fideliter: quia vero etiam
Rex est, seruit leges iusta praeципientes, & contraria
prohibentes, conuenienti vigore sanciendo: sicut ser-
vivit Ezechias, lucos & tempora idolorum, & illa ex-
celsa, quae contra Dei praecepta fuerant constructa,
destruendo: sicut seruiuit Iosias, talia & ipsi faciendo:
sicut

1 Tim. 2.

Psal. 1.

Aug. epist. 30.

4 Reg. 13.

4 Reg. 12.

D E F E N S I O

Iona 3.

Psal. 71.

Apk. 2.

ix.

Romam. 13.

2. Par. 19. 10.

30 sicut seruuit Rex Niniuitarum , vniuersam ciuitatem ad placandum Deum cōpellendo . Postea enim quām cōp̄it impleri quōd scriptum est, Et adorabūt eum omnes Reges terræ : quis mente sobius Regibus dicat, Nolite curare in regno vestro , à quo tueatur vel oppugnetur Ecclesia Domini vestri : non ad vos pertineat in regno vestro , quis velit esse siue reli- giosus, siue sacrilegus: quibus dici non potest, non ad vos pertineat in regno vestro, quis velit esse pudicus, quis impudicus? Cur enim, cūm datum sit diuinitus homini liberum arbitriū , adulteria legibus puniantur, & sacrilegia permittantur? Quis igitur sanæ men- tis existimet , pæcta & vniōnes Catholicorum cum hæreticis, cum Lege Dei consentire? Si enim graui- ter à Domino correptus est angelus siue p̄positus Ecclesiæ Thyatiræ, quōd permetteret Iezabel, quæ se dicebat Prophetam, cūm non esset, docere & sedu- cere seruos suos : similiter & angelus Pergami, quōd tenentes doctrinam Nicolaitarum , timore humano aut animi perturbatione ab Ecclesiæ corpore non se- pararer: quid iam Dei autoritate diceret Ioannes in eos qui non solum tolerādas hæreses, sed etiam tæ- dera societas cum hæreticis ineunda censem, cūm Dei Lege iubeamur peccantes arguere , & incortig- biles Ecclesiæ denunciare, vt, si pergant esse refracta- rij, tanquam ethnici & publicani habeantur : & non sine causa iudex gladium porter, vindix in iram ijs qui malè operantur ? An non est monstro & prodi- gio simile, Christum cum Satana, agnos cum lupis, fideles cuim perfidis , iustos cum furibus & latroni- bus, sanos cū mortifera lue correptis, vnit? An non est proditio Catholicorum, cum ijs qui Ecclesiæ ca- stra iugiter oppugnant, & expugnare etiam meditan- tur, cū inferi portis, apostatis , & desertoribus, adeo- que crucis inimicis, conspiratio? Nōnne Iosaphat à

Pto-

Propheta seuerè meruit increpari, quòd Ochozia & Achab idololatria p̄t̄ beret auxilium, & his qui oderunt Dominum, amicitia iungeretur? Non est hoc à Domino consilium, sed à tenebrarum principe, qui per Julianum apostatam, oportunum suæ impietatis instrumentum, religionum omnium libertatem sanctiuit, ad certissimam fidei Catholicae perniciē & p̄versionem. Quid autē, surgentibus haiesibus, Christianis Principibus sit agendum, non ex nostris somniis, sed ex Dei lege colligamus. Si surgeret (dicit Denter. 13.) Dominus in medio tui prophetas, & dixerit tibi; Eatamus & sequamur deos alienos quos ignoras, & seruimus eis: propheta ille interficietur, quia locutus est, ut vos auerteret à Domino Deo vestro. Si tibi voluerit persuadere frater tuus, aut filius tuus, vel filia, siue vxor quæ est in sinu tuo, aut amicus quem diligis ut animam tuam, clam dicens; Eatamus ut seruiamus diis alienis, quos ignoras tu & patres tui: non acquiescas ei, nec audias, nec parcat ei oculus tuus, ut miserearis, & occutes eum, sed statim interficies. La- Hieron. in
Zachari. pidibus obrutus necabitur, quia voluit te abstrahere à Domino Deo tuo. Et Zacharias, sic præualitaram in terra veritatem noui Testamenti tempore vaticinatur, ut pater & mater obliuiscantur parentum, ut Dei retineant seruitutem, & proferant contra filium mortis sententiam; & non expectato publico iudicio, pereant qui falsa docent vel profitentur, sententia propinquorum. Erit (inquit) cùm prophetauerit Cap. 13. quispiam ultrà, dicent ei pater eius & mater eius, qui genuerunt eum: Non viues, quia mendacium locutus es in nomine Domini. Et configent eum pater eius & mater eius, genitores eius, cùm prophetauerit. Nulla igitur ratio patitur, ut à potestate gladij, quem gerunt Principes, p̄t̄ alijs sceleratis hominibus hæretici eximantur, qui tanto sunt cæteris magis crimi-

ciuitatea enim orabut Regio tuea non ad ue reli non ad iudicis, quinitus unian men- cum graui- positus quæ se sedu- i, quòd humano non se- nnes in m te- t, cùm corrigi- fraetata & non ram ijs prodi- o lupis, atroni- An non esire ca- editan- adeo- apaphat à Pro-

Epist. Iude.

Zib. de Synec-

da.

Cap. 16.

criminosi, quod occultius & grauius insidiatur, non modò terrenis bonis, sed etiam cælestibus & æternis. Ad hæc nunquam eos fore Principibus morti-
tos, fidem nobis Apostoli faciunt, cùm eos incbe-
dientes appellant, & dominationem spernere, mai-
statemque, siue superiores potestates blasphemare,
asseuerant. Denique nostris inducijs aliud nihil effi-
cietur, quam ut vires suas confirment, & venenum
colligant, quod postmodum violentius euomant. Id
quod de Ariana sui temporis hæresi cōqueritur Hi-
larius: Antea, inquiēs, in obscuro, & in angulis Chri-
stus secundum naturam Dei esse Filius negabatur, &
essentiæ inops paternæ: at verò nunc publicæ autho-
ritatis professione hæresis prorumpens, id quod ante-
ea furtim mussitabat, nūc viætrix gloriatur. Magnus
igitur nunc nos animi stupor occupauit, ut, cùm sce-
lera cætera vindicanda censeamus, solam hæresim
vigere velimus iupunitam.

Cæterum ut hæresum incrementis efficacius oc-
 curramus, & eius impetum validioribus repagulis
 coërcemus, illud etiam studiosè agendum est, ut er-
 forum doctores, & auditores, esse non finantur. Est
 enim incredibilis in istis aurium pruritus, & in illis
 linguae petulantia: quo nomine in Apocalypsi refert
 Ioannes, se vidisse ex ore bestiæ tres spiritus immun-
 dos exire, in modum ranarum; hæreticos significans,
 quod è paludibus suis limosis, inconditis & impor-
 tunis clamoribus, fidelibus obstrepant, & nō veram
 sapientiam, sed vanam & mendacem obtinendere non
 cœllent. Illi ijdem & equis illis significantur, qui dæ-
 mones habent infessores & rectores, quorum ex ore
 procedens ignis, & fumus, & sulphur, tertiam homi-
 num partem occidit. Potestas enim equorum est in
 ore eorum: quia pestifero suo sermone, innumeris
 hominibus sunt exitio, & formidabilior eorum est

Lingua,

lingua, quam Principum armatorum potentia. Hinc Carolus Quintus, invictissimus Imperator, potentissimos Principes plerique locis de bellauit, sed Lutherum vilen monachum, & abiectam nebulosum faciem, quorum in ore erat potestas eorum, cum tot regnis dominaretur, expugnare & superare non potuit. Ideoque magna ex parte in Germania profigata est religionem Catholicam, etiamnum dolemus. Italia vero & Hispania, quod magno studio, & superiorum potestatum insigni prouidentia, horum terribilium equorum fremitus compescant, transque vel non admittant, vel extinguant, florentem retinunt teligionem, & non nisi paucos eosque latentes habent haereticos: & a bellorum ciuilium incommodes liberae, alta pace & quiete fruuntur. Rerum igitur eventus palam testatur, vere a Leone Magno esse Epist. 17. pronunciatum, aliter res humanas tutas esse non posse, nisi quae ad diuinam confessionem pertinent, & Regia & Sa. erdotalis defendat authoritas: & Principes quieto prouinciarum suarum iure potiri, & imperia, Christi dextera defendi, cum inconclusum tueri neglexerunt, vel etiam ei sunt aduersati. Epist. 25. 16.

Deo placuisse Principes, & gloria opibusque auctos fuisse, quia Ecclesiam & religionem defenderunt: displicuisse vero, & diuinam vltionem meruisse, qui eam aduersus haereticos tueri neglexerunt, vel etiam ei sunt aduersati.

C A P V T V.

Christianis Principibus gloriae Dei & Ecclesiae defensionem potius quam temporalium Reipublicae commodorum procurationem incumbeat, etiam illud ostendit, quod ab Imperatore in eius consecratione a Pontifice petitur, immo & prescribitur:

C

tur: Accipe (inquit) gladium, auctoritate Dei omnipotentis, & beatorum Apostolorum consecratum, nostra benedictionis officio tibi concessum, in defensionem sanctae matris Ecclesiae diuinitus ordinatum, ut per eum vim a quietatis exerceas, & sanctam Dei Ecclesiam, eiusque fideles propugnes, atque protegas: neque minus sub fide falsos, quam Christiani nominis hostes extenues atque dispergas. Sed & illud Principis Christiani ostendit officium, quod Deus in Deuteronomio lege constituit, ut Rex, quando se deret in regni sui folio in Israel, describeret sibi Deuteronomium in volumine, accipiens exemplar a Sacerdotibus Leuiticæ tribus, & haberet secum, legeretque illud omnibus diebus vita suæ, & disceret timere Deum suum, & custodire verba & ceremonias eius quæ in Lege præcepta sunt: non tantum ut Rex ipse verba Legis ceremoniasque custodiret, sed etiam ut eius imitatione & auctoritate, populus religiosè Deum coleret. Quo autem id fructu faceret, ostendit quod sequitur: Ut longo regnet tempore, ipse, & filius eius super Israel. Quanta sanè potentia & gloria polluerint Dauid, Salomon, Ezechias, Iosias, alijque insignes Legis huius custodes, docent Regum & Paralipomenon historiæ. Ac de Dauide, Sapiens quoque, Dauid, inquit, cum leonibus quasi cum agnis: & in ursis similiter fecit, sicut in agnis ouium in iuuentute sua. Contrivit inimicos vndique, & extirpauit Philistim contrarios, usque in hodiernum diem. In omni opere dedit confessionem sancto, & excelsa in verbo gloriae. De omni corde suo laudauit Dominum, & dilexit Deum qui fecit illum, & dedit illi contra inimicos potentiam. Et stare fecit cantores contra altare, & in sono eorum dulces fecit modos. Post ipsum surrexit filius sensatus, & propter ipsum deiecit omnem potentiam inimicorum. Et de Iosia: Ipse

cap. 17.

Ecclesiastes 47.

cap. 47.

est

est directus diuinitus in pœnitentia gentis , & tulit abominationes impietas , & ad Dominum gubernauit cor eius , & in diebus peccatorum corroborauit pietatem . De inspijs vero Regibus Iuda vide quid sequatur . Præter Dauid , inquit , & Ezzechiam , & Iosiam , omnes Reges peccatum commiserunt : nam reliquerunt Legem altissimi Reges Iuda , & contemperunt timorem Dei . Dederunt regnum suum alijs , & gloriam suam alienigenæ genti . Incenderunt eleam ciuitatem sanctitatis , & desertas fecerunt vias ipsius in manu Hieremias . Ieroboam vero in tantam ^{3. Reg. 11.} prolapsum est impietatem , ut deinceps tribus Israel a veri Dei cultu ad idololatria his verbis abduxerit : Nolite ultra ascendere in Hierusalem . Ecce dicit uis Israel , qui te eduxerunt de terra Aegypti . Posuit vitulum aureum in Bethel , & alterum in Dan , & factum est verbum hoc in peccatum . Ibat enim populus ad adorandum vitulum usque in Dan . Et fecit phana in excelsis , & Sacerdotes de extremis populi , qui non erat de filiis Leui . Propterea Ahia Prophetæ verbis , durum hunc nuncium accepit : Hæc dicit Dominus ^{Cap. 12.} Deus Israel ; Quia exaltauit te de medio populi , & dedi Duce super populum meum Israel , & non fui sicut seruus meus Dauid , sed operatus es male super omnes qui fuerunt ante te , & fecisti tibi deos alienos & conflatiles , ut me ad iracundiam prouocares , idcirco ecce ego inducam mala super domum Ieroboam , & percutiam de Ieroboam mingentem ad partem . Qui mortui fuerint de Ieroboam in ciuitate , comedent eos canes : qui autem mortui fuerint in agro , vorabunt eos volucres cæli . Et euersa est domus Ieroboam , & deleta de superficie terræ . Ut autem & noui Testamenti historias attingamus , quisquis Ecclesiæ Christianæ res gestas diligenter considerabit , si non præiudicio fuerit occupatus , neque cæco partitum

tiū studio rapiatur, facile perspiciet Græcum Imperium, cuius ne vestigium quidem ullum iam extat, funditus fuisse collapsum, propterea quod Græci Imperatores, repudiata fide Catholica, haeresum patronos se præbuerunt, sacerdotum reliquias & lacras imagines prophanauerunt, tandem que à fede Apostolica & Catholica Ecclesia proflus defecerunt: ut magno merito illud Imperium Turcicæ tyrannidis iugum iam pati videamus. Contrà ad Gallos & Germanos transmissa esse augustissimi Imperij sceptra, propter religiosè defensam Ecclesiam, eiusque hostes viriliter & bellatos, manifesta rerum fides cogit ut fateamur. Ecquid tandem hac tempestate, Germanos, Anglo, Gallos, Belgasque, tot tēpates contriue, nisi quod Principes quidam, quos Ecclesiæ nutritios esse oportebat, se hereticorum exhibuerint fautores & protectores? Ut non miremur florentissimorum olim Imperiorum gloriam concidisse, cum vaticinatus sit Isaías, peritura regna quæ non seruirent Ecclesiæ; & Gentes solitudine vastandas, eiusdem sacrilegæ defectionis participes. Hinc merito Cyrillus laudat pientissimos & Dei amantissimos Principes, Theodosium & Valentinianum, quod reatam conservarent fidem, & principiam de sanctis Ecclesijs curam gererent, idque ut simul præclaram in æuum gloriam haberent, & celeberrimam Imperij sui administrationem redderent. Quibus etiam ipse virtutum Dominus, manu liberali, hoc nomine bona tribuit: simulque dedit, ut & aduersarijs imperarent, & victoriam ab eis reportarent. Non enim fallit is qui dicit: Viuo ego, dicit Dominus, quoniam glorificantes me, glorificabo.

I. sae 49.

I. sae 50.

Nicopli lib.
14. cap. 35.

Menda-

Mendacium est, *Constantinum & Theodosium, sapientissimos Imperatores, paginos, Iudeos, & Arrianos, sua quemque disciplina & conscientia permisisse.* *Fol. 35. 36.*

CAPUT VI.

Fraudem legentibus facit Politicus, cum, ut sibi auctoritatem conciliat, sapientissimos Imperatores testes producit, desperans posse legi constitutas ab eis aduersus haereticos leges. Refellemus igitur & prodemus in lucem aduersarij vanitatem. si primum ostenderimus, non esse parem infidelium & Iudeorum cum haereticis causam. Infideli etsi leueris legibus idola colere, & blasphemare Deum vetentur, non tamen coguntur inseri Ecclesia Christiana, neque fidem admittere, quæ non nisi voluntatis consensu suscipitur. Diligenter autem ab Ecclesia cum eis agatur doctrina, disputatione, & miraculorum usu, ut Christianismum amplectantur. Quod prius quam faciant, citra periculum inter Christianos tolerantur, quibus iam non imminet ab idolatria & infidelitate superstitione periculum, tenebris Evangelij luce dissipatis. Similiter Iudicicae observationes, ruelata iam fide, impletisque per Christum Legis Mosaicæ figuris, noui Testamenti beneficio submoetas & abolitas esse. satis superque Christianis est persuasum, minimeque timeri debet ex eorum sociate contagium. Ad haec fidem nostram illi vel nolentes confirmant, dum veteris Testamenti Scripturas, quæ cum Evangelicis & Apostolicis summo consenserunt, & rerum nostrorum continent Prophetiam, Deum habere authorem assuerant. Haeretici vero, quia fraudi praetextu Evangelij nomen, & ex professo à fide nos auocati (propter quod, Evangelium conuertere, siue peruertere dicuntur) & Chri-

G. 1. 1.

stianum nomen aliaque pleraque nobiscum habent
communia: proclive est ut Catholicos ipso contagio
conuersationis inficiant, vti experientia iam diutu-
na didicimus. Nunc ad Constantinum veniamus,
quem cum haereticis dissimulasse, iste tantopere co-
natur persuadere. Testis est Augustinus, pœnam de-
cem librarum auri statuisse Constantinum in haer-
eticos: & loca congregationum Donatistarum, resque
vnitati peruicaciter resistentium, fisco vendicasse.

Epist. 48.

Niceph. lib. 8. cap. 45.

Extat & isti in haereticos Constantini constitutio:
Placitum nobis est, Arrium & Arrij suffragatores,
Porphyrianos nominari, vt, quorum imitati sunt mo-
res, eorum quoque obtineant appellationes. Si quod
autem scriptum ab Arrio compositum reperiatur, vt
igni id tradatur volumus: vt non modò improba eius
doctrina abrogetur, verum etiam ne monumentum
quidem aliquod eius relinquatur. Illud equidem præ-
dictum volo, si quis libellum aliquem ab Arrio scri-
ptum celare, nec continuò igni comburere depre-
hensus fuerit, supplicium mortis esse constitutum.
Quanto autem studio Theodosius aduersus haereti-
cos defenderit Catholicam fidem, ostendit eius, &
Valentiniani Gratianique in haec verba constitutio:
Cunctos populos, quos clementia nostræ regit Im-
perium, in tali volumus religione versari, quam diu-
num Petrum Apostolum tradidisse Romanis, religio
usque adhuc ab ipso insinuata declarat, quamque
Pontificem Damasum sequi claret, & Petrum Ale-
xandriæ Episcopum, virum Apostolicae sanctitatis:
reliquos verò dementes vesanosque iudicantes, haer-
eticici dogmatis infamiam sustinere: diuina pri-
mum vindicta, post etiam motus nostri, quem ex ce-
lesti arbitrio sumperimus, ultione plectendos. Est
eius & aliud edictum huiusmodi: Sancimus, vt, que-
cunque Porphyrius propria exagitatus insanias, aut
qui quis

Cod. de fion.

Tract.

Eodem Cod.

qui quis alias aduersus piam Christianorum religio-
nem conscripsit, apud quicunque inuenta fuerint,
igni tradantur. Cuncta enim scripta quæ Deum ad
iracundiam prouocant, vel animas violent, ne in ho-
minum quidem aures venire volumus. Iubemus
omnia istiusmodi scripta, siue ante hac, siue nunc fa-
cta fuerint, potissimum autem ea quæ Nestorij sunt,
incendi, ac perfectissimo interitu mancipari, ita ut in
nullius lectio[n]em veniant, ijs sanè qui talia scripta
vel eiusmodi libros habere & legere sustinuerint, ul-
timum supplicium subituris. Extat & hæc eius con-
stitutio: Artiani & Macedoniani, & qui ad imam us-
que scelerum nequitiam peruererunt Manichæi,
nusquam in Romanum locum cōueniendi moran-
diq[ue] habeant facultatem: Manichæis etiam de ci-
uitatibus pellendis, & ultimo supplicio tradendis.
Denique ut viuentis pietati, vita exitum præclarè re-
spōdisse intelligas, scribit Ambrosius, Theodosium, Orat. funeb. in
Theod.
cūm iam corpore solueretur, magis de statu Eccle-
siarū, quām de suis periculis fuisse sollicitum: neque Necch. lib.
13. cap 1.
aliud filijs suis mandauit, quām ut veram pietatem
integrā seruarent, per quam & pacem essent habi-
turi, & victoriam à Deo c[on]secuturi. Ex his manife-
stum euadit, De Constantino & Theodosio menti-
tum fuisse Politicum, quos confutaneam religionum
permixtionem tolerasse comminiscitur. Quod si his
omnium calculo sapientissimis Imperatoribus Cal-
uinistæ (si parua magnis licet componere) nullo mo-
do sapientiores censeri possint, merito ad inetundam
cum eis fidei concordiam anhelare deberent, & eo-
rum exemplo Apostolicam Ecclesiam & fidem ve-
nerati. Vide nūc quām præclarè Cōstantini & Theo-
dosij sententijs, de exturbandis hæreticis, consense-
tint Martiannus & Valentinianus. Hoc enim pro Con-
cilio Chalcedonensi edictum ille promulgauit: Verè

impius atque sacrilegus est, qui post tot sacerdotum
 sententiam opinioni suæ aliquid tractandū reliquit.
 Nemo itaque vel clericus, vel militaris, de fide Chri-
 stiana publicè terminata, coadunatis & audientibus
 tractare conetur in posterum. Contemptoribus au-
 tem huius legis, pœna non deerit. Igitur si clericus
 erit qui publicè tractare de religione ausus fuerit, à
 consortio clericorum remouebitur. Si verò militia
 prædictus fuerit, cingulo expoliabitur. Cæteri etiam
 huius criminis rei, de hac sanctissima vrbe pellentur,
 pro vigore iudicatio etiam competētibus supplicijs
 sub'ngand'. Constat enim hæreticæ insanæ exordia
 fomitemque nutriti, dum publicè quidam disputant
 atque contendunt. In Codice haberur & lexista:
 Apollinaristas vel Eutychianistas, Episcopos & pres-
 byteros aliosve clericos creare vel habere prohibe-
 mus, scientibus tam ijs qui ausi fuerint cuiquam
 Episcopi, vel presbyteri, vel clerici nomen imponere,
 quam ijs qui passi fuerint impositum sibi nomen Sa-
 cerdotale retinere, pœnā exiliij, cum facultatum sua-
 rum amissione, se subituros. Vniuersi etiam Apollin-
 aristæ vel Eutychianistæ, non Ecclesiæ, non mona-
 steria sibi construant: parasyaxes conuenticulaque
 non contrahant. Quicunque verò eos in domum,
 vel possessionem, vel monasterium receperint, ac
 passi fuerint illicitas parasyaxes conuentusque ce-
 lebrari: si vilis & abiecta sint conditionis, fustibus
 publicè & in pœnam suam, & in aliorum coērcean-
 tur exemplum: si honestæ verò fuerint personæ, de-
 cem libras auri mulætæ nomine Fisco nostro cogan-
 tur inferre. Nulli etiam contra venerabilem Syno-
 dum Chalcedonensem liceat aliquid vel dictare vel
 scribere, vel edere atque emittere, aut aliorum dicta
 vel scripta super eadem re proferre. Nemo huiusmo-
 di habere libros, & sacrilega lcriptorum audeat mo-
 duimenta

Cod. 1. tit. 5.

sumenta seruare. Quod si in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur. Ulti-
mo etiam supplicio coercentur, qui illicita docere tentauerint. Omnes vero huiusmodi chartæ ac libri, qui funestum Eutychetis dogma fuerint complexi, incendio concrementur, ut facinorolæ perueritatis vestigia, flammis combusta, depereant. Equeum namque est, ut immanissima sacrilegia par pœnæ magnitudo percellat. Religiosè ista tanxerunt isti Imperatores, quia Nicæna Synodus Arrium antea, atque unā omnes qui eius adhærebant sententiæ, excommunicatos anathemati subiecerat: & Constantinus anathema constituerat in voces quoque hæresis eius, & librum quem ille contra pietatem compositum, Thaleiam inscripserat. Vide nunc mihi quām insipientes esse oporteat, qui hæreses indulgenter fouendas esse censerent, quando Imperatores isti, hæreticorum etiam iudicio sapientissimi, suarum esse partium existimaverunt, pro fidei Catholicæ incolumente hæreticos seueris legibus coercere.

Nicæph. lib. 8.
cap. 18.

Ostenditur ex D. Augustino aliisque Ecclesia doctoribus, non esse cum hæreticis disimulandum, & magno commodo de eo coercendus esse leges constitutas.

CAPUT VII.

Politico quærenti qua iustitia & utilitate publica
hæretici legibus coercentur, multis locis respon-
det Augustinus, quem insignem veritatis propugna-
torem se simulat agnoscere, supplicijs eos esse dignis-
simos, cùm propter solam hæresis & schismatis cul-
pam, tum quod seducendo, incautorum animas per-
dunt, prodeesse autem terribiles ciuilis potestatis leges,
ut & illis territu Catholicæ hæreses detestetur, & ipsi

fol. 84.
August. ep. 3.
167.

C 5 hære-

Epist. 48.

hæretici ab hæresibus resipiscant, & ad Ecclesiæ Catholice gremium reuertantur. Mea (inquit) primitus sententia erat, neminem ad unitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum: ne fictos Catholicos haberemus quos apertos hæreticos noueramus: sed hæc opinio mea, non contradicentium verbis, sed demonstrantium superabatur exemplis. Et ad illud quod vrebant Donatistæ, & omnium penè hæreticorum ofte nunc iactatur, Nemo credit inuitus, igitur nemo ad fidem est compellendus, sed unusquisq. suo arbitrio est relinquendus; ut vel credat si velit; vel si nolit, non credat; his verbis respondet: Cur non in homicidijs, & in stupris, & in quibuscumque alijs facinoribus & flagitijs, libero te arbitrio dimittendum proclamas, quæ tamen omnia iustissimis legibus comprimi vtilissimum est & saluberrimum? Dedit quidem homini Deus liberam voluntatem, sed nec bonam, in fructuofam; nec malâ voluit esse impunitam. Nunquid quia mores optimi libertate voluntatis eliguntur, ideo mores pessimi non legis integritate puniuntur? Atqui generaliter dicit Apostolus, quod Principes non sunt timori boni operis, sed mali. Quapropter ubi dissenserit, virtùm hæretici & schismatici sunt à Principibus puniendi, tota quaestio est (ait Augustinus) Vtrum nihil mali agant? quia si male agant, habent unde timeant eos, qui non sine causa gladium portant. Vis autem non timere potestatem? (ait Apostolus) bonū fac, & habebis laudem ex illa. Si autem male feceris, time: non enim sine causa gladium portat: Dei enim minister est. vindex in iram ei qui male agit. Quibus verbis Apostolus, nullum inter bona, nullum inter mala opera discrimen constituit; sed sicut omnia bona à ciuili potestate laudibus ac præmijs prosequenda prescribit; sic etiam

Zib. 2. cont.
Liu. Petri. cap.
23. 84. cont.
Cref. liz. 3.
Ep. 51.

Roman 13.

etiam vniuersa mala opera, digno afficienda suppli-
cio, siue ad humanam societatem, siue etiam ad diui-
nam pertineant religionem. Quæris igitur quo meri-
to supplicia in hæreticos decernantur? Pro lacrilegio
hæretici erroris (ait Augustinus) dignissimas pœnas
luerent, etiam si neminem violenta infania ledere au-
derent. Et, Impietas eorum qui contra veritatem sibi
notissimam dimicant, etiam idolatriam forsitan su-
perat: quod inde manifestum efficitur, quod Core,
Dathan, & Abiron, propter summi Sacerdotis popu-
lique Dei desertionem, Dei indignantis ira percusse-
rit. Sic nec fabricatum & adoratum à veteri populo
idolum, nec à Rege contemptore, sacer liber exustus,
meruit vindicari. Nō autem vitroque puniretur atro-
cius, nisi grauius penderetur. Neque obscurum est
veteri populo præcepisse Dominum, ut qui summi
Sacerdotis non pareret imperio, & fideles ad deo-
tum alienorum cultum traduceret, saxis optimere-
tur. Si qui corporaliter sanguinem fundunt, morte
digni sunt, multo magis qui dolis Ecclesiam perse-
quentur. Illi grauius cor feriunt, qui lingua gladio
feriunt: illi acerbius sanguinem fundunt, qui Chri-
stum, quantum in ipsis est, in homine occidunt, &
cædes in hominum mentibus contra vitam eternam
committunt. Sed neque carni etiam parcunt, semper
in crudelissimas persecutions abeuntes, numero &
fauore multitudinis adiuti. Ac de Circumcellionibus
scribit Augustinus, propter feritatem non dico latro-
nibus, piratis, truculento alicui generi Barbarorum,
sed neque ipsis omnium crudelitatum magistro, esse
comparandos. Merito igitur D. Leo pronunciat, ni-
hil vltionum nō mereri subire hæreticos, qui audent
& diuinis & humanis constitutionibus repugnare.

Nunc si roges quo fructu hæreticorum, exerceatur
legum severitas; respondemus, valere pœnatum mo-
tum,

Epist. 167.

Epist. 43.

Epist. 172. lib.

2. pars. Dona-

173. cap. 6.

Tract. 5 in.

Iean. & lib. 2.

cont. Lit. Eccl.

cap. 93.

Lib. 2. pars.

lxxij. cap. 43.

Epist. 82.

tum, ad edomandam eorum peruvicaciam, frangendamque ceruicem. Cùm enim durum & molestum quid homo patitur, admonetur ut cogitet quare patiatur; vt, si pro iustitia se pati perspexerit, id ipsum bonum eligat, pro iustitia talia sustinere: si autem viderit esse iniquitatem pro qua patitur, se in fructuosis simè laborare atque cruciari considerans, mutet in melius voluntatem, si nulque careat & molestia sterili, & ipsa iniquitate. Proinde melius edocet Augustinus, rectissimè sensu ad tanandos hæreticos adhibendam est: & doctrinam, & terorem. Si enim terretur & non docerentur, improba quasi dominatio videretur: sed rursus si docerentur & non terrentur, vetustate cōsuetudinis obdurati, ad capi sensuam viam salutis, aut non omnino, aut pigris moverentur. Quāquam enim tam perspicua veritas aures & corda hominum feriat; at tamen tanta quosdam malæ consuetudinis vorago submersit, ut omnibus auctoritatibus rationibusque resistere, quām consentire malint. Resistunt autem duobus nō odis: aut saeviēdo, aut pigrēndo. Quid igitur hīc faciat Ecclesia niedicina, salutem omnium materna charitate conquiriens, tāquam inter phreneticos & lethargicos a stuans? Nunquid contemnere, nunquid desistere vel debet, vel potest? Vtrisq. sit necesse est molesta, quia neutrīs est inimica. Nam & phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolunt excitari. Sed perseveret diligentia charitatis phreneticum castigare, lethargicum stimulare, ambos amare. Ambo molestati, quamdiu ægri sunt, indignantur; sed ambo sanitati, gratulantur. Errore derelicto, separationis prauitate correcta, ab hæresi ad Ecclesię pacem transeunt quam non habebant. Sed si cùm transeunt facti sunt, nō est hoc iam nostrum, sed Dei iudicium. Et tamen quidam cùm facti putarentur, quoniam iussionis ad nos

nos terrore transierunt, tales postea in nonnullis
 tentationibus inueniuntur, ut nonnullis veteribus
 Catholicis praesertim. Tempera autem feueritas *Epiph.*
 adhibetur, ut coercitione exiliorum, & damnorum
 tribulatione, domineantur confidere, quia, & qua-
 repatiantur, & discant praeponere rationibus & ca-
 lumniis hominum Scripturas quas legunt. Quod ad
 hereticorum conuersionem tantum habet momen-
 tum, ut scribat, priorem suam opinionem, neminem
 scilicet ad unitatem Christi esse cogendum, se de-
 monstrantium exemplis superatum correxisse. Nam
 prius, inquit, opponebatur mihi ciuitas mea, quae
 cum tota esset in parte Donati, ad unitatem Catho-
 licam timore legum imperialium coruera est, quam
 nunc videntur ita huius vestrae a imositatis perniciem
 detestari, ut in ea nunquam fuisse credatur. Ita multe
 aliae quae mihi nominatum commemorabantur: ut
 etiam ipsis rebus agnoscerem in hac causa recte in-
 telligi posse quod scriptum est: Da sapienti occasio- *Proverb. 9.*
 nem, & sapientior erit. Et illud: Verbis non emenda- *Proverb. 19.*
 bitur seruus durus: si enim & intellexerit, non obe-
 dierit. Quam multi, nihil interesse credentes in qua
 quicunque parte Christianus sit, ideo permanebant in
 parte Donati, quia ibi nati erant, & eos inde discede-
 re, atque ad Catholicam nemo transire cogebat. His
 omnibus ita harum legum terror, quibus promul-
 gandis Reges Domino serviunt in timore, ita pro-
 fuit, ut nunc alij dicant: Iam hoc volebamus, sed Deo
 gratias, qui nobis occasionem praebuit iamque fa-
 ciendi, & dilationum morulas amputauit. alij di-
 cat: Nesciebamus hic esse veritatem, nec eam disce-
 re volebamus; sed nos ad eam cognoscendam metus
 fecit attentos, quo timuimus ne forte sine ullis re-
 tum aetiarum lucris, damno terum temporalium
 feriremur. Gratias Deo, qui negligentiam nostram

stimulo

stimulo terroris excuslit, ut saitem solliciti quætere-
mus, quod securi nūquam nosse curauimus. alij di-
cant: Nos falsis rumoribus terrebamur intrare, quos
falsos esse nesciremus, nisi intraremus; nec intrare-
mus, nisi cogeremur. Gratias Domino, qui trepidationem
nostram flagello abstulit, expertos docuit
quām vana & inania de Ecclesia sua mēdax fama ia-
Etauerit. alij dicant: Putabamus quidem nihil inter-
esse vbi Christi fidem teneremus: sed gratias Domi-
no, qui nos à diuisione collegit, & hoc vni Deo con-
gruere, ut in vnitate colatur, ostendit. Deinde post
pauca subiungit: Terror temporalium potestatū, quan-
do veritatem oppugnat, iustis fortibus gloria pro-
batio est; infirmis periculosa tentatio: quando autem
veritatem prædicat errantibus & discordatibus, cor-
datis vtilis admonitio est; & insensatis inutilis affli-
ctio. Non est autem potestas nisi à Deo. Qui autē po-
testati resiſtit, Dei ordinationi resiſtit. Deinde episto-
la quinquagesima, Multi, ait, qui sola in schismate à
parentibus tradita consuetudine tenebantur, qualem
verò causam ipsa heresis haberet, nūquam antea co-
gitauerant, nunquām quætere & considerare volue-
rant; mos vbi cœperunt aduertere, & nihil in ea di-
gnum inuenire, propter quod tanta damna pateren-
tur; sine vlla difficultate Caiholici facti sunt. Docuit
enim eos sollicitudo, quos negligentes securitas fece-
rat. Istorū autem omnium præcedentium authorita-
tem & persuasionē securi sunt multi, qui minūs ido-
nei erant per seipſos intelligere, quid distaret inter
Donatistarum errorem, & Catholicā veritatem. Iam
verò quid hac de quæſtione senserit Ambrosius (nam
& hunc Politicus vanitatis suæ facit patronum) eu-
denter ostendit, cūm Syricio, Mediolanensibus ut
Manichæos Ecclesiæ septis excluderent præcipienti,
respondit, etiam ipsum Imperatorem, eorum impie-
tatem

*Ambros. epist.
80. & 81.
lib. 10.*

tatem execratum esse, populumq. Catholicum eos tanquam cōtagia quedam refugisse, & Mediolanensis ex vrbe, quati profugos, repulisse. Ex cūm à Valentino Arriano, adhibita vi, basilicā sibi & Arrianis tradi ad impie religionis exercitium iuberetur: Episcopali constantia respōdit, prius fore, vt animam sibi, quām fidem eriperet, & partum suorum hæreditatem proderet. Cognouit & Nanzianenus legum imperialium vtilitatem, qui licet sciret diuinis authoritatibus atque rationibus fidem & intelligētiā mentis instrui, ad vrgendos tamē timore legum hæreticos, his veibis Imperatorem hortatur: Non tantas vires meus serino habiturus est, pro sancta Trinitate bellum gerens; quantas edictum tuum, si peruersis dogmatibus iubatos compreseris, si persecutio ne oppres sis auxiliū tuleris, si grassatores cohuebis. Denique de his legib⁹, Etsi ait Leo, Ecclesiastica lenitas, Sacerdotali contenta iudicio, cruentas refugit vltiones, seueris tamen Christianorum Principum constitutionibus adiuuat, dum ad spiritale nonnunquam recurrent remedium, qui timent corporale supplicium. Postremō emolumentum etiam hinc accipiunt Catholicī (vt suprā insinuauimus) quibus illorum sic vicinitas infesta est, vt contemni à nobis nullo modo possit. Resecandæ sunt (ait Hieronymus) putridæ carnes, & scabiosa ouis à caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corruptantur, putrefiant, intereant. Arrius in Alexandrina Ecclesia vna scintilla fuit: sed quoniam non statim oppressus est, totum orbem eius flamma populata est.

Orat. in Au-
gust. & 14/3.
33. ab. 5.

In dictum Eu-
angeli: Cura
confusus est
Iesu hoc ser-
mones. M. 13.
19.

Epis. 94

In cap. 1. ad
Gaias

Ad illud respondetur, quod obicitur: Christum & Apostolos cum Gentilibus, & Samaritanis, peccatoribusq; esse conuersatos; ut propterea nefas sit Imperatoribus Christianis, hereticos pœnis coercere, vel à Catholicorum societate separare.

CAPUT VIII.

Epist. 50. &

46.

Psal. 11.

Davidis.

Hic obiectioni respondeat Augustinus aduersarij ore laudatus. Quod dicunt, inquit, qui contra suas impietas leges iustas constituti nolunt, non petisse à Regibus terræ Apostolos talia, non considerant, aliud fuisse tunc tempus, & omnia suis temporibus agi. Quis enim tunc in Christum crediderat Imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo seruiret, quando adhuc illud Propheticum complebatur: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Nondum autem agebatur quod paulo post in eodem dicitur: Et nunc Reges intelligite, etudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Veruntamen si facta præterita in Propheticis libris figura fuerunt futuroru: in Rege ido qui appellabatur Nabuchodonozor, utrumque tempus figura-um est, & quod sub Apostolis habuit, & quod nunc habet Ecclesia. Temporibus igitur Apostolorum & Martyrum illud implebatur, quod figura-um est quando Rex memoratus pios & iustos cogebat adorare simulachra, & recusantes in flamas mittebant: nunc autem illud impletur, quod paulo post in eodem Rege figura-um est, cum couertus ad honorandum Deum verum, decretuit in regno suo, ut quiunque blasphemaret Deum Sidrach, Misac, & Abdenago, pœnis debitissimi subiaceret. Prius ergo tempus illius Regis, signifi-

significabat tempora Regum infidelium, quos passi
sunt Christiani pro impijs: posterius vero tempus
illus Regis, significauit tempora Regum posteriorum, iam fidelium, quos patiuntur impij pro Chri-
stianis. Hæc ipsis duo tempora intelligi docet idem
sanctissimus doctor in verbis Domini apud Hiero-
mam: Ecce ego mittam pescatores multos, dicit Do-
minus, & pescabuntur eos. Et post haec mittam eis
multos venatores, & venabuntur eos de omni mon-
te, & de omni colle, & de cæuernis patrarum. Pisca-
tores, ait, fuerunt Apostoli: & Dominus dixit eis, Fa-
ciam vos fieri pescatores hominum. Per Prophetam
dicitur, quod Deus primò pescatores misit, postea ve-
natores mittit. Quare pescatores, quare venatores?
De abysso & profundo maris superstitionis idolola-
tia, credentes pescati sunt, retibus fidei. Venatores
autem quò missi sunt? Cùm illi vagarentur per mon-
tes & colles, id est, per superbias hominum, per tu-
mores terrarum. Mons unus Donatus, alias mōs Ar-
tius, alter mons Fotinus, alter mons Nouatus: per
istos montes errabant; venatoribus indigebat error
illorum. Ideo & distributa sunt officia pescatorum &
venatorum, ne fortè isti dicant nobis: Quare Apo-
stoli neminem coegerunt, neminem impulerunt?
Quia pescator est, retia mittit in mare: quod incurre-
rit, trahit. Venator autem silvas cingit, sentes excutit,
terroribus vndique multiplicatis cogit in retia. Ne
hac eat, ne illac eat; inde occurre, inde cede, inde ter-
re, non exeat, non effugiat. Item epist. 48. Putas, ait,
neminē cogi debere ad iustitiam, cùm legas patrem-
familias dixisse seruis: Quoscūque inuenieritis, cogi-
te intrare? Prius ad magnam cœnam suam adduci
iubet coniuas, nimis rūm qui leniter, verbis & mira-
culis Apostolorum, ad Ecclesiam accesserunt: post-
modum vero qui in vijs & sepibus, id est, in hæresi-

Cap. 16.

Serm. 61. in
missus serm.

Lxx 14.

DEFENSIO

bus & schismatibus, inuenti sunt, terrore religiosorum Regum cōpulsi sunt intrare. Nonne legis etiam ipsum primò Saulum, postea Paulum ad cognoscendam & tenendam veritatem magna violentia Christi cogentis esse compulsum? nisi forte chariorem hominibus putas esse pecuniam, vel quamlibet possessionem, quam lucem istam quæ oculis carpitur. Hanc ille, cælesti lumine prostratus, subito amissam non recuperavit, nisi cum sanctæ incorporaretur Ecclesiae. Et putas nullam vim adhibendam esse homini, ut ab erroris perniciie liberetur? cum ipsum Deum (quoniam nemo nos utilius diligit) certissimis exemplis hoc facere videoas, & Christum audias dicentem. Nemo venit ad me nisi quem Pater attraxerit: quod fit in cordibus omnium, qui se ad eum diuinæ iracundia timore conuertunt. Melius est quidem (quis dubitauerit?) ad Deum colendum doctrina homines duci, quam poenæ timore vel dolore compelli: sed non quia isti meliores sunt, ideo illi, qui tales non sunt, negligendi sunt. Multis enim profuit (quod experimentis probauimus) prius timore vel dolore cogi, ut postea possint doceri, aut, quod iam verbis didicent, opere sectari. Proponunt nobis quidam sententiam cuiusdam secularis authoris, qui dixit: Pudore & liberalitate liberos retinere satis esse credo quam metu. Hoc quidem verum est: sed sicut meliores sunt quos dirigit amor, ita plutes sunt quos corrigit timor. Cæterum (ut hanc rem aliquando finiamus) etsi Apostoli neminem ad credendum ciuilis pectus statis authoritate & terrore compulerint; tamen Paulus non tam transitoriae vitæ suæ, quam Ecclesiae Dei consulens, armato milite se deduci Tribuni ope implorata curauit, cum Iudæorum pateretur insidias. Itemque, ne Iudæis eum interimere cupientibus traderetur, Cæsaris poposcit auxilium. Romani quidem

Afor. 9.

August. epist.
10.

Afor. 21.

Afor. 25.

quidem Principis, sed nō Christiani. Vbi satis ostendit quid facere deberent postea Christi dispensatores, quādo Imperatores Christianos, periclitante Ecclesia, reperirent.

Odiosè Politicus Catholicos accusat feritatis, crudelitatis, ^{Fol. 18 71.} immam̄issimæ sauitæ, ody in fr̄atres implacabilis: persecuto- ^{72 73 74.}
res appellat eorum quos acerbissimis supplicijs. affligunt; ^{75. 76. 8 3.}
quosq; proximorum loco æquè atque Turcas non habent, ^{84. 85.}
cūm pro inimicis potius suorū orandum, & laborandum vt
ab erroribus conuertantur (possunt enim heretici conuer-
ti, vt & qui Christum crucifixerunt) vt benedictionem
consequantur à Christo promissam: Beati misericordes, ^{Matth. 5.}
quoniam, &c. Pacati vbi fuerint, & pacem cum hereticis
babuerint, poterunt choleram suam & odium in demo-
nes euomere. At Roma fatalis est officina gladiorum occi-
sionis: Ecclesiastici, Episcopi, Abbates, Iesuitæ, persuase-
runt Regibus, esse gratum Deo sacrificium, quòd heretici
regnis eorum exigantur; neque eis aliud commendant,
quam ignes & ferrum.

CAPVT. IX.

HÆc dum odiosissimè & ad nauseam usque ad-
uersarij inculcant, Atrianorum & Donatistum
se amicos esse testantur, qui tyrannis semper
quā legitimis Principibus usque adeò fuerūt æquio-
tes, vt Donatistæ Iuliano apostatae supplices facti,
dum ab eo basilicas obtinere contendunt, apud eum
solam iustitiam locum habere dicere non erubue-
rint. Piorum vero Principum semper illis displicuit
aduersus suam tyrannidem & impietatem zelus di-
vinus, proque Ecclesiæ defensione sollicitudo & pia
cura: cūm alioquin illi (sicut & modò Caluinistæ)
nulla authoritate freti, immaniter in Catholicos de-
fauirent. Proinde eis respondeimus quomodo olim ^{August. epist.}
quidem

patres sui temporis hæreticis, proximum habeti nobis omnem hominem, cui misericordiæ officium sit exhibendum: nullum autem exceptum esse cui misericordia denegari possit, inde constare, quod vsque ad inimicos exporrigi debeat, Domino dicente: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Cùm igitur sollicita esse pro inuicem membra oporteat, & vnicuique Deus dederit curam de proximo suo; non possumus non Turcarum & hæreticorum salutem Deo commendare. Etsi enim infidelitas & hæresis grauissima sint crimina, nullum tamen irremissibile pœnitètibus esse peccatum, nulliusque, quoad viuit, desperandam esse conuersationem, docuit Christus, cùm eorum qui se in crucem egerunt peccatum, quod sol & faxa auersata sunt, & per antonomasiam peccatum dicitur, indulgentissimè condonauit. At diabolo, neque orationis, neque doctrinæ, neque correptionis beneficio succurri potest, vt qui in malo sit confirmatus, & irreuocabili sententia damnationi addictus tempternæ. Propterea fraternalm charitatem non diabolo, sed Turcis & hæreticis exhibemus, cùm pro eorum conuersione, & vt deteris infidelitatis tenebris, & repudiato detestabili schismate, diuinæ lucis radijs illustrentur, iterumque Ecclesiæ corpori inserantur, propitiatorio sacrificio, pijs gemiis precibusque à Deo contendimus: cùm aduersus hæreses, veritatem verbo scriptoque tuerim, eosque si refractarij esse pergent, leguni terroribus, per legitimos Principes, qui non sine causa gladium portant, vindices in iram ijs qui male operantur, coercemus: vt timore admoniti, ad pœnitentiam adducantur, & ab eorum cōtagijs, qui in fide sunt integri, immunes & illæsi permaneant. Quod cùm sit insigne misericordiæ Christianæ officium, confidenter expectamus, vt in die iudicij misericordiam consequamur.

Math. 5.

Roman. 13.

Math. 5.

sequamur. Quod si inficta à legitimis potestatibus supplicia in peccantes, ex odio, malevolentia, & vindicta libidine proficiscantur: iam & Deus nos odisse videbitur, cùm nos merito peccatorum affligit. de quo tamē dicit Apostolus: Deus flagellat omnem filium quem recipit: & pater quisque, educans filios suos in disciplina & correptione Domini, sicut idem docet Apostolus, filijs suis peruersè affectus videbitur. Et ne odio in peccantes exulcerati videantur qui Reipublicæ habendas moderantur, necesse erit, ut licentiosæ perditorum hominum vitæ fræna laxent, & impunitatem proponant. Atqui ne existimemus suæ libertati malam voluntatem semper esse permittendam, Præsidere populis scribit Petrus, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Et Sapiens iubet filium durum à patre non solum verbis corripi, sed etiam latera tundi; ut ad bonam disciplinam coactus & domitus dirigatur. Et iterum dicit: Tu quidem virga percuries eum, animam autem eius à morte liberabis. Sed hæc ipsa vberius nobis edisseret Augustinus, cuius verbis magis quam meis delector. Donatistas, inquit, per ordinatas à Deo potestates cohiberi atque corrigi, mihi non videtur inutile. Nam de multorum iam correptione gaudemus, qui tam veraciter unitatem Catholicam tenent atque defendunt, & à pristino errore se liberatos esse lætantur, ut eos cum magna gratulatione miremur. Qui tamen, nescio qua vi consuetudinis, nullo modico melius mutari cogitarent, nisi hoc terrore perculsi, solicitam mentem ad considerationem veritatis intenderent, ne forte non pro iustitia, sed pro peruersitate & præsumptione hominum, ipsas temporales molestias infructuosa & vana tolerantia paterentur. Iстos ergo atroces quondam inimicos nostros, pacem & quietem nostram varijs violentiarum & in-

*Hebr. 12.**Eph. 6.**1. Pet. 2.**Proverb. 23.**Eph. 4.8.*

fidiarum generibus grauitat infestantes, si sic contemneremus & toleraremus, vi nihil omnino quod ad eos terrendos & corrigendos valere posset, excogitaretur & ageretur a nobis; verè malum pro malo redetemus. Si enim quisquam inimicum suum, periculosis febribus phreneticum factum, currere videtur in praeceps, nonne tunc potius malum pro malo redderet, si eum sic currere permetteret, quam si corripiendum ligandumque curaret; & tamen tunc ei molestissimus & aduersissimus videretur, quando utilissimus & misericordissimus extutisset? O si possem tibi ostendere, ex ipsis Circuncellionibus quam multos iam Catholicos manifestos habeamus, dominantes suam pristinam vitam, & miterabilem errorum, quo se arbitrabantur pro Ecclesia Dei facere, quicquid inquieta temeritate faciebant; qui tamen ad hanc sanitatem non perducerentur, nisi legum istarum quae tibi displicant vinculis, tanquam phrenetici, ligarentur. Sed & ex illis qui quadam vetusta societate premebantur, nonne salubriter regula temporalium molestiarum excutiendi erant, ut tanquam de somno lethargico emergerent, & in salutem unitatis euigilarent? Quam multi ex ipsis nunc nobiscum gaudentes, pristinum pondus perniciosi sui erroris accusant, & fatentur nos sibi molestos esse de buisse, ne tanquam mortifero somno, ita morbo veteroso consuetudinis interirent! At enim quibusdam ista non prosunt. Nunquid ideo negligenda est medicina, quia nonnullorum insanabilis est pestilentia? de quibus scriptum est: Frustra flagellauit filios vestros, disciplinam non receperunt. Puto tamen quia dilectione, non odio flagellati sunt. Non omnis qui parcit, amicus est; nec omnis qui verberat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quam voluntaria oscula inimici, Melius est cum severitate diligere, quam cum

cum lenitate decipere. Quis nos potest amplius
amare quam Deus? Et tamen nos non solum docere
suauiter, verum etiam salubriter terrere non cessat.
Diligamus etiam inimicos nostros, ut simus filii Pa- Matth. 5.
tris nostri, qui facit solem oriri super bonos & malos,
& pluit super iustos & iniustos. Sed sicut ista dona
eius laudamus, ita & flagella eius in eos quos diligit,
cogitemus. Ad haec legem promulgatam fuisse scri- Epist. 50.
bit, ut tantæ immanitatis hæresis Donatistarum, cui
crudelius parci videbatur, quam ipsa securiebat, non
tantum violenta esse, sed omnino esse non fineretur
impunè, non tamen capitali supplicio constituto,
propter seruandam etiam circa indignos mansuetu-
dinem Christianam. Corripiuntur negligentes pa- Epist. 204.
stores, & dicitur eis: Errantem ouem non reuocastis,
perditam non inquisistis. Et vos oues Christi estis,
characterem Dominicum portatis in Sacramento
quod accepistis, sed erratis & peritis. Non ideo vobis
displaceamus, quia reuocamus errantes, & querimus
perditos. Melius enim facimus voluntatem Domini
monentis, ut vos ad eius ouile redire cogamus; quam
consentiamus voluntati ouium errantium, ut perito
vos permittramus. Nolite ergo dicere: Volumus erra-
re, volumus perire. Melius enim nos hoc omnino
non permittimus, quantum possumus. Nolite dice- Epist. 50.
re: Si iniusti sumus, quare nos queritis? Querimus
enim vos iniustos, ne permaneatis iniusti. Querimus
perditos, ut de inuentis gaudere possimus, di-
centes: Mortuus erat frater, & reuixit; perierat, & in-
uentus est. Item sermone de ouibus: Dolor iste, ad-
monitio est, nondum dominatio. Euigila ex dolore
tuo, corrigere ex cruciatu tuo. Ligno male curuo no-
sti calorē solere adhiberi: corrigat te dolor iste, non-
dum est flamma ignis æterni, tanquam calor foci est
admodum curuo cordi tuo, ut hinc admoneatur & cor- Cap. 13.

Epist. 167.

rigatur. Magno igitur merito Augustinus finem attendens, quod Imperatorum aduersus haereticos leges diriguntur, & tam Ecclesiae quam Principum piam intentionem, penas quibus illi affliguntur & exercentur, misericordissimam disciplinam appellat. Et

Lib. 4. decim. cap. 26.

Theodosium laudibus efferens, Ex ipso, ait, initio imperij sui, non quieuit iustis & misericordissimis legibus aduersus impios laboranti Ecclesiae subuenire;

August. epist. 166.

quam Valens haereticus, fauens Arieanis, vehementer affixerat. Contrà, sacrilegus habetur Julianus,

166.

quia tunc reddidit basilicas haereticis, quando templo dæmonijs; eo modo putans Christianum nomen posse perire de terris, si unitati Ecclesie, de qua lapsus fuerat, inuidaret, & sacrilegas dissensiones liberas esse permitteret. Quo quid perniciosius excoitari potest? Quæ est enim peior mors animæ, quam libertas erroris? Non igitur quos Christus posuit pastores ad regendam Ecclesiam suam, & veritatis pabulo passandas animas sanguine suo acquisitas, suæ quemque conscientiæ & disciplinæ permittere, & pereuentes negligere potuerunt. At eis incubuit ad verum

T. 1.

Dei cultum lana doctrina populum exhortari, inque eo firmare, & contradicentes arguere; prophana & vaniloquia, quæ ut cancer serpunt, deuitare; impietas authores, Ecclesiae communione priuare; & cauta follitudo arcere à caulis feroce lupos; vulpesque intercipere quæ demoliuntur vineas, id est, fraudulentorum dolos à vineis Dominicis exterminare. At

Ambros. in
Psal. 118.

verò potestate quam per religionem & fidem Regum, tēpore quo debuit, accepit Ecclesia, secundum maiorem Dei misericordiam, qui sciret harum legum terror & medicinalis quædam molestia quam multorum esset prauis vel frigidis animis necessaria, & illi duritiæ quæ verbis emendari non potest, sed tamen aliquātula severitate disciplinæ potest: auxilium per-

tinet

quit ab Imperatoribus Christianis, vt hi qui inueniuntur in vijs & sepibus, id est, in heresibus & schismatibus, cogantur intrare. Quod si præterislet, non eius fuisset laudanda patientia, sed negligentia mentis culpanda. Si enim heretici priuata sua audacia tam *Epist. 166.* violenter cogut homines aut ire in errorem, aut permanere in errore; quanto magis nos debemus per ordinatissimas potestates (quas Deus secundum suam prophetiam subdidit Christo) relistere furori eorum, vt miseræ animæ, de eorum dominatione liberata, eruantur de vetustissima falsitate, & assuescant in apertissima veritate? Regum enim iussiones pertineant ad prædicandam religionem, & sacrilegia prohibenda, ipse Nabuchodonozor ostendit, qui miraculo salutis trium puerorum commotus atque mutatus, pro veritate contra errorem edictum propositum, *Daniel. 3.* vt quicunque blasphemaret Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, in interitum irent, & domus illorum disperderentur. Desinat igitur Politicus odiosè Catholicorum immanitatem criminari, & acerbissima oratione præfectorum Ecclesiæ crudelitatem apud vulgus infectari, vt rerum imperitos ab eis auullos, ad suum schismata pertrahat perituros: suamque potius & hereticorum omnium in plenissimam matrem Ecclesiam Catholicam, quæ illis apertos pandit sinus, ingratitudinem, superbiam, cæcitatem, & peruvicaciam accuset. Ac ne facile sycophantarum istorum imposturis, & metito Christianæ mansuetudinis nomine, quam præ se verbis fallacibus ferunt, decipiatur, discamus à Gregorio Nanzianzeno, pio extra omnem controuersiam, ac mansueto, & fraterna charitate flagrante Episcopo, quid profutura sit Principum lenitas, ad hereticos à damnabili errore & schismate ad veritatis lucem, & Ecclesiæ gremium reuocandos. Is igitur ad Olympium scribit in hunc *Epist. 77.*

modum: Ego cùm omnium maximè Apollinistarum cogitationem impietatemque perspectam haberem, nec ferendam eorum amentiam cernerem; existimabam fore, vt lenitate mea mitiores efficerentur, ac paulatim emollirentur: atque hoc mihi serpe fingebam. Verùm per imprudentiam & sceleratores eos, vt apparer, reddidi; & intempestiuā hac Philosophia Ecclesiam detramento affeci. Neque enim peruersi homines lenitate atque humanitate flectuntur.

Fol. 35.36. *Vanè gloriāuntur heretici, se à Catholicis persecutionem pati, ideoque se ad veram Ecclesiam pertinere, propterea quòd preclare scripsit Augustinus, eum qui persecutionem mouet, esse ex diabolo; qui verò patiuntur, ex Deo.*

CAPUT X.

*Lib. 1. cont.**Farmen. cap. 9**Epist. 50.**Epist. 48.**Epist. 100.*

DE Donatistis scribit Augustinus, quòd cùm pro merito, imò longè minùs merito, pro sui furoris audacia, secundùm diuinæ misericordiæ disciplinam, temporales molestias patiuntur, non peccata sua puniri confitentur, sed merita coronari glorian-
tur. Incredibili illi scilicet ardore animi fitterunt martyrum gloriam, vsque ad eò ut se aliquando viatoribus armatis ingererent, percussuros eos se, nisi ab eis perimerentur, terribilitet comminātes. Et si percussores non inuenirent, per abrupta præcipitia, per aquas & flamas, occidere seiplos, quotidianus eis ludus fuit. Sed aduersus istos pseudomartyres audiamus Augustinum differentem. Si semper esset laudabile, inquit, persecutionem pati, sufficeret Domi-
no dicere: Beati qui persecutionem patiuntur; nec adderet, propter iustitiam. Item si semper esset cul-
pabile persecutionem facere, non scriptum esset in li-
bris sanctis: Detrahentem secrètò proximo suo, hunc perle-

persequebar. Aliquando ergo & qui eam patitur, iniustus est; & qui eam facit, iustus est. Sed planè semper mali persecuti sunt bonos, & boni persecuti sunt malos. Illi nocendo, per iniustitiam; illi consulendo, per disciplinam: illi immaniter, illi temperanter: illi servientes cupiditati, illi charitati. Occiderunt impij Prophetas, occiderunt impios & Prophetæ. Flagellauerunt Iudei Christum, Iudeos flagellauit & Christus. Traditi sunt Apostoli ab hominibus potestati humanæ, tradiderunt & Apostoli homines potestati ^{1. Cor. 5.} Satanæ. In his omnibus quid attenditur, nisi quis eorum pro veritate, quis pro iniustitate; quis nocendi causa, quis emendandi? Et alio loco: Qui diuidunt membra Christi, exufflant Sacraenta Christi: de persecutione gloriantur, quia prohibentur ista facere legibus Imperatorum, quas constituerunt pro vindicta Christi, & iactant fallaciter innocentiam suam; & quam non possunt à Domino accipere, ab hominibus querunt martyrum gloriam. Veri autem martyres illi sunt, de quibus Dominus ait: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Non ergo propter iniuriam, & propter Christianæ unitatis impiam divisionem, sed qui propter iustitiam patiuntur persecutionem, hi martyres veri sunt. Nam & Agar persecutionem passa est à Sara, & illa sancta erat quæ faciebat, & illa iniqua quæ patiebatur. Nunquid & huic persecutioni, quam passa est Agar, comparandus est sanctus Dauid, quem persecutus est iniquus Saul? Valde utique distat, non quia patiebatur, sed quia propter iustitiam patiebatur. Et ipse Dominus cum latronibus crucifixus est: sed quos passio iungebat, causa separabat. Potest enim esse impiorum similis pena, sed dissimilis est martyrum causa. Et alias frequenter asserit, non posse habere martyrum mortem, qui Christianorum non habent vitam: cùm marty-

martyrem non faciat poena, sed causa. Quid laudas poenam, & non ostendis causam? Beati, ait Dominus, qui persecutionem patiuntur: adde, propter iustitiam: & separasti latrones, separasti maleficos, separasti adulteros, separasti impios, separasti sacrilegos, se-
parasti hereticos. Tales persecutionem patiuntur, sed non propter iustitiam. Patiuntur autem pro honoribus suis, patiuntur pro Donato, non pro Christo. Postremò audi quid de martyribus sentiat gloriosissi-

*Tractat. 6. in
Ioan.*

*De unitat. Ec-
clesia.*

Epist. 50.

mus martyr Cyprianus. An secum, inquit, esse Christum, cum collecti fuerint, opinatur, qui extra Christi Ecclesiam colliguntur? Tales etiā occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine abluitur. Inexpialis & grauis culpa discordiae, nec passione purgatur. Este martyr non potest, qui in Ecclesia non est: ad regnum peruenire non poterit, qui eam, quae regnatura est, detelinquit. Exhibere se non potest martyrem, qui fraternalm non tenuit charitatem. Ex his perspicitur quād impudenti fronte, & heretico ingenio, dicat Politicus profectam ab Augustino praeclaram hanc sententiam: Qui persecutionem facit, à diabolo est: qui autem patitur, à Deo est. Neque enim suam agnoscit, sed Donatistarum esse affirmat, eamque ex professo ut erroneam confutat. Nos enim, ait, ideo Cæcilianum (Carthaginem Episcopum Catholicum) ad veram Ecclesiam pertinuisse dicimus, non quia persecutionem patiebatur, sed quia propter iustitiam patiebatur: Donatistas autem illos fuisse alienatos ab Ecclesia, non quia persecutabantur, sed quia iniuste persecabantur. Nos itaq. hoc dicimus. Illi verò si non querunt causas, quare quisque faciat persecutionem, vel quare patiatur: sine dubio Cæcilianum in ea definitione constituant, qui non faciebat, sed patiebatur: maiores autem ab ea definitione foras mittunt, qui faciebant, non patiebantur.

ur. Sed hoc omitto. Illud dico: Si vera Ecclesia ipsa sit quæ persecutionem patitur, non quæ facit; quæ-
ant ab Apostolo, quam Ecclesiam Sara significabat,
quando persecutionem faciebat ancillæ? Liberam
quippe matrem, nostram cælestem Hierusalem, id
est, veram Dei Ecclesiam, in illa muliere dicit fuisse
figurata, quæ affligebat ancillam. Denique ut im-
postura Politici manifestior euadat, & palam falsi
cœuius erubescere discat, de Donatistis adhuc scri-
bens Augustinus, Vbi, inquit, est illa præclara lauda-
rio, qua extollunt lēparationem suam, dicentes, eam
esse Ecclesiam veritatis, quæ persecutionem patitur,
non quæ facit? Nempe clisā est, nempe prostrata. Le-
guntur persecutiones eorum, negare non possunt,
quia leguntur subscriptiones eorum. Teneimus eos
confitentes, profitentes, gloriantes, maiores suos Cæ-
cilianum apud Imperatorem grauiter persecutos.
Non ergo iam clament segregationem suam ideo es-
se Ecclesiam veritatis, quia persecutionem non facit,
sed patitur: aut fateantur non eam fuisse Ecclesiam
veritatis, quando à maioribus eorum Cæcilianus
patiebatur.

Doceamus & alia ratione non habere Calvinistas
veram Ecclesiam, id quæ ex verbis Augustini aduer-
sus Donatistæ, cum quibus est Calvinistis par simi-
lisque causa. Libro igitur secundo contra Gaudentij *Cap. 11.*
epistolam, respondet illis epistolæ eius verbis: No-
stram fidem, quam Dominus Apostolis reliquit, solæ
nobis iste persecutiones grauissimam reddunt. Recte
ista dicerentur à vobis quærentibus martyrum glo-
riam, si haberetis martyrum causam. Non enim feli-
ces ait Dominus qui ista patiuntur, sed qui propter
Filium hominis patiuntur, qui est Christus Iesus. Vos
autem nō propter ipsum patimini, sed contra ipsum.
Patimini enim ideo, quia non ei creditis, & toleratis
ide

*Contra Dona-
tist. post collat.
cap. 11.*

ideo, ne credatis. Quomodo ergo vos eam tenete fidem iactatis, quam Dominus Apostolis dereliquit? An usque adeo cæcos & turdos vultis esse homines, ut non legit, non audiant Euangelium, ubi nouerint quam fidem de sua Ecclesia Dominus Christus Apostolis dereliquit, ex qua diuisi & separati nihil aliud facitis, quam contra verba capitum & corporis rebellatis & tamen propter Filium hominis, & fidem quam reliquit Apostolis, vos persecutionem sustinere iactatis? Omittamus alia, & nouissima verba eius in terris audiamus, ubi videamus quam fidem de Ecclesia Apostolis dereliquit, quale testamentum quodammodo fecerit, non vitam finitus, sed sine fine victurus; non mittendus in sepulchrum, sed ascensurus in cælum. Surgens enim à mortuis, postquam apparuit discipulis suis, Oportebat, inquit, pari Christum, & resurgere à mortuis, & prædicari in nomine eius pœnitentiam per omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem. Itemque in monte Oliveti, postquam nihil ulterius in terris positus dixit, sed quod fuerat maximè necessarium, hoc commendauit extremum. Multi quippe erant futuri per vniuersas partes terræ, vendicaturi sibi nomen Ecclesiae, & contra vniuersam domum, quæ per vniuersam terram cantat canticum nouum, de quo scriptum est; Cantate Domino canticum nouum, cantate Domino omnis terra; de suarum quisque ruinarum angulis latraturi: Accipietis, ait, virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Hierusalem, & in totam Iudæam & Samariam, & usque ad terminos terræ. Hanc sponsam suis amicis sponsus abiens commendauit. Huic hominis Filio, qui Ecclesiam suam incipientem ab Hierusalem, & per omnes gentes crescentem & fructificantem, tanta diligentia commendauit, mira cæcitatibus impudentia contradicitis, & propter

Luc 24.

Psal. 95.

Act. 1.

pter hominis Filium vos mala sustinere clamatis. An hoc fortassis ideo dicitis, quia vobis alium filium hominis inuenistis, cuius nomine vocitemini, de cuius parte dicamini? Erratis. Quando propter Filium hominis persecutionem pati, felicitatis esse dicebat; ipsis ille sponsus, non adulterum praedicabat. Et ad Bonifacium Comitem scribens de Donatistarum er-

Epist. 50.

rore: Innumerabilia, ait, sunt testimonia diuinorum librorum, in quibus sicut apparet Dominus Christus, siue secundum diuinitatem, siue secundum susceptae carnis humilitatem; sic apparet etiam eius Ecclesia non in Iola Africa, sicut isti impudentera vnitate delirat, sed toto terrarum orbe diffusa. Hanc Ecclesiam, cui non comunicat pars Donati, vniuersarum Scripturarum testimonia consona voce proclamant. Genes. 16.

In semine tuo benedic: ur omnes gentes, Lex Dei dicit. Dominabitur a mari usque ad mare, & a lumine usque ad terminos orbis terrarum, per Psalmum Do-

Psal. 71.

minus dixit. Viderit nunc aequus rerum estimator, damnae iure Augustinus Caluinistas in Donatistis, reiuentes Ecclesiam per omnes gentes crescentem & fructificantem, & non hominis Filium Ecclesiae que sponsum, sed adulterum colentes Caluinum, nuncupationem ex nomine eius, & efficta ab eo doctrina, sortiti: quasi vel diuisus sit Christus, vel pro Ecclesia crucifixus sit Caluinus. Cum igitur in Ecclesia Catholica non sint Hughenoti, quam oderunt impensisimè, & crudelissimè, quoties religiosorum Principiū maiori potestate non ercentur, persequuntur; & insuper recta fide sint destituti, quam eadem Ecclesia, duce & inspiratore Spiritu sancto, predicat: relinquitur non esse eos martyres, neque pro iustitia pati persecutionem, si verum est quod scripsit Cyprianus; Esse martyr non potest, qui in Ecclesia non est. Ac si iustitiam suam, pro qua se pati voluit, yllo modo praedicandam

Llib. 2. cap. 17. dicandam putabunt ; eis ego verbis Augustini ad Gaudentium Donatistam, respōdebo: Si ad vos putatis hæc iustorum verba pertinere ; Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt: prius, an iusti sitis, ostendite. Habetis enim res magnas quas inter vestras iustitias ventiletis, diuisionem Christi, rescissionem Sacramentorum Christi, desertionem pacis Christi, criminationes in coniugem Christi, negationem promissorum Christi. Hæ sunt iustitiae veltræ, propter quas videlicet stabitis in magna constantia aduersus eos qui vos angustiauerunt. Certè Caluinus à Catholica Ecclesia, in cuius sinu multis annis acqueuerat, in qua Christo per Baptismum fuerat insertus, sacrilegè defecit, & multas hominum myriades ad schismata suum pertraxit, eque cerebri sui incude, inter cæteras blasphemias, hanc quoque protulit, ut augustissimum Eucharistię sacramentum, idolum appellare non dubitat: in quo multis modis Donatistarum improbitatem superauit. Constat igitur, nulla ratione propter iustitiam, quæ sine vera fide nulla esse potest, pati Caluinistas persecutionem.

Catholicam Ecclesiam semper ab hereticis grauissimam partem persecutionem.

C A P V T X I.

Cap. 21. **N**ihil nunc dico de Catholicorum cæribus, nullo iuris ordine, nulla legitimarum potestatum authoritate, ab eis crudeliter patratis. illud profero, ut nos persecutionem pati conuincam, quod ex Genesi citat Apostolus in epistola ad Galatas: Sicut tunc ille qui secundum carnem natus erat, persequebatur eum qui secundum spiritum: ita & nunc. Et ad Timotheum: Omnes qui piè volunt viuere in Christo, perse-

Cap. 4.

2. cap. 3.

persecutionem patientur. Qui sunt secundum car-
nem nati? Dilectores mundi, amatores seculi. Qui
sunt secundum spiritum nati? Amatores regni celo-
rum, dilectores Christi, desiderantes vitam eternam.
Iudicant pueri Ismael atque Iacob, & dicit Apostolus
persecutionem. Plus ergo vos persequuntur, qui vos
illudendo seducunt. Si Donatistæ afflictionem cor-
poris aliquando passi sunt; persecutio, quam faciunt,
grauior est. Caeu quando vult ludere Ismael cum
Iacob, quando tibi blanditur, quando offert alterum
Baptismum. Caeu animæ persecutorem. Nam si à
Principibus Catholicis aliquid passa est pars Donati
aliquando; secundum corpus passa est, non secundum
illusionem spiritus. Quod si illi non commouerentur
aduersus detestandos dissipatores Ecclesie; ec-
quo modo redderent rationem de Imperio suo Deo?
Omnino pertinet ad Reges seculi Christianos, ut
temporibus suis pacatam velint matrem suam Ec-
clesiam habere, vnde spiritualiter nati sunt. De hac
spirituali persecuzione, productis Apostoli verbis ad
Timotheum, Sanctus Marcus Papa, Non in eo, in-
quit, tantum computanda est persecutio, quod contra
Christianam pietatem aut ferro, aut ignibus agi-
tur, aut quibuscumque supplicijs: sed dissimilitudi-
nes morum, & contumaciam inobedientium, & ma-
lignantum tela linguarum. Atque hoc grauiorem &
periculosorem esse hereticorum persecutione scri-
bit Basilius, quod non ex aperto oppugnant, sed oc-
cultas insidias struant, consilium suum per nomen
Christianum, quod pretexunt, obtegentes. In trans-
versum, inquit, rupiuntur simplicium aures, ac dein-
teps transeunt in consuetudinem hereticæ impie-
ris. In istiusmodi seruonibus doctrinæ plusquam
impia educantur Ecclesie infantes. Nam quid aliud
quam facient? Baptismata sunt apud hereticos: illi
inclusi sunt

*Aug. tract.
11. in Iean.*

Epi. 70. 31.

inuisunt infirmos, solantur mæstos, adiuuant labo-
rantes & pressos, mysteriorum communionem ad-
ministrant. Quod omnia per ipsos dispensantur &
perficiuntur, quasi retinaculum quoddam est plebi,
quo ad illorum concordiam astringuntur. Ariani, ait
Ambrosius, quibus multa nobiscum paria sunt, faci-
lē possunt innoxias mentes, & soli Deo deditas, frau-
dulenter societate percutere, dum malorum suorum
virus, per bona nostra defendunt. Vnde vehementer
nobis cauendum est, ne se vel sensibus, vel auribus
nostris huiusmodi aliquid latenter insinuet: quia ni-
hil tam cogit in mortem, quam sub obtenu fidei, fi-
dem violare. Ut enim gypsum aqua permixtum, lac
colore metitur: ita hic per verisimilem confessionem
traditio inimica suggeritur: Aliter enim commenta
erroris commendare nō possunt, nisi interposito Sal-
uatoris nomine prædicent, ut res contrarias & absur-
das, nominis dignitas faciat acceptabiles. Quoniam
igitur heterici habent nomen Christianum, & Sacra-
menta Christiana, & Scripturas, & professionē; non
possunt non facere magnum dolorem in cordibus
piorum: quia & multi volentes esse Christiani, pro-
pter eorum dissensiones hæsitare coguntur, & in mul-
ta maledici etiam in his inueniunt materiam blasphem-
andi Christianum nōmē: quia & ipsi quoquo mo-
do Christiani appellantur. His atque huiusmodi præ-
uis moribus, & erroribus hominum, persecutionem
patiuntur qui volunt piē in Christo viuere, etiā nul-
lo infestante, neque vexante corpus illorum. Patiun-
tur quippe hanc persecutionem non in corporibus,
sed in cordibus, eo quē grauiorem, quo eis est charius
Christi nōmē. Accedit huc quod scripsit Tertullia-
nus, Hæreses non minūs doctrinarum peruersitate
Ecclesiam laceſſere, quam Antichristus persecutio-
num atrocitate persequetur: nisi quod persecutio &
martyres facit, hæreses apostatas tantū.

*Lib de fide,
cap. 1.*

*In cap. 3. 1.
ad Corint.*

*Lib. de pref. &
hæres.*

Mari hereticos à Catholicis opotere, ne eorum contagio offendantur.

C A P V T X I I .

Non flagrant odio Catholici in hæreticos, à quibus conuersatione separantur, sed charitate possumus urgenter: hoc enim agunt, vt hæretici dum se vivi vident, pudore suffundantur, & tandem ab errore libarentur. Iussit enim Apostolus, tolli de medio *1. Cor. 1. 1.* Corinthium fornicarium, vt spiritus saluus fieret in die Domini nostri Iesu Christi. Sed & sibi prudenter Catholici consulunt, hæreticorum fuga, ne pestifer eorum spiritu afflati, perniciem & noxam contahant. Ne commisceamini fornicarijs, ait Apostolus: Si is qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut avarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax; scripsi vobis cum huiusmodi nec abum sumere. Nolite seduci: Corruptum sunt mores *1. Cor. 1. 15.* bonos colloquia mala. Et, Prophana & vaniloquia *2. Tim. 2.* deuita, multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum vt cancer serpit: ex quibus est Hymenæus & Philetus, qui à veritate exciderunt. Item de iis qui pietatis quidem speciem habent, sed abnegant eius veritatem: Et hos, ait, deuita. Et Ioannes: Si quis *1. cap. 2.* ad vos venit, & hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domum, nec aue ei dixeritis. Christus quoque: Pastor, inquit, ante oves vadit, & oves *1. John. 1. 10.* eum sequuntur, quia sciunt vocem eius: Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non mouerunt vocem alienorum. Fur enim non venit, nisi sit furetur, & inactet, & perdat. Inter fures autem & latrones, hæretici vel primo loco habendi sunt, etiam à Christi nomine, tanquam omnia pelle gloriantur. Predicant enim Christum qualem sibi fingunt, non

qualem Veritas dicit. Non enim habent, rem non habent: vel certè Ecclesiam Christi ipsius ore prædicata & demonstratam non agnoscunt, neque in eius fide & r. ligatione integrè acquiescunt. Hinc ait Irenæus, hereticos vii nomine Dei, tanquam irritamento quodam, quo facilius impietatem suam introducant. Propterea diuus Ioannes Evangelista legitur exilijs esse in balneo, in quo viderat Cerinum, veritatis inimicum, veritus ne balneum concideret. Tantum Apostoli & eorum discipuli habuerunt terrorrem, ut neque verbottenus communicarent alicui eorum qui adulterauerant veritatem, qui inadmodum & Paulus ait: Hæreticum hominem post unam correctionem devita: scilicet quoniam peruersus est qui est talis. Cyprianus etiam monet Cornelium, ut euidentes fratres colloquia & verba eorum, quorum fermentum cancer est: nulla cum talibus commercia copulentur, nulla cum malis coniuicia vel colloquia miscantur, simusque ab eis tam separati, quam sunt illi de Ecclesia profugi. Nulla enim societas fidei & perfidie potest esse: qui unitati & paci Christi inimicus est, nobiscum non potest cohaerere. Et libro de unitate Ecclesiarum, Vitate quæsto vos, ait, eiusmodi homines, & à latere atque auribus vestris perniciose colloquia velut contagium mortis arceat, sicut scriptum est: Sepia aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Docet Dominus & admonet à talibus recedendum. Cæci sunt, inquit, & duces cætorum. Cæcus autem cæcum dicens, ambo in foueam cadunt. Auerterendus talis atque fugiendus, qui quis facit ab Ecclesia lepatus. An esse sibi cum Christo videtur, qui aduersus Sacerdotes Christi facit? qui se à cleri eius vel plebis societate secernit? Arma illæ contra Ecclesiam portat, hostis altaris, aduersus sacrificium Christi rebelleris, pro religione sacrilegus, filius impius,

Lib. 1. cap. 30.

Act. lib. 3. cap. 3.

Tit. 3.

Lib. 1. cap. 3.

Act. 28.

Matth. 15.

pius, frater inimicus. Denique Nanzianenus, *Oratione de
los, inquit, qui aliud quiddam sentiunt aut proficien-
t, aut diu-^{epis. 75.}ris natur-^{um} gradibus atque mensu-
bunitatem Dei euertunt aut ditimunt, quasi pe-
rem & corruptelam Ecclesie, veri autsq. virus, abij-
tare; non odio eorum flagrantes, sed eorum casum mi-
ferantes. Ideoque Leo Pontifex Leonem Imperato-
rem rogat, ut hanc Ecclesiam medicinam praestare di-
petur, ut clericos Constantinopolitanos, ha-
reticorum sensu consonantes, non solum ab aliis elec-
tus, sed etiam ab urbis habitatione pellat, ne vte-
nus sanctus Dei populus peruersorum hominum
contagio polluatur.*

Suntē admodum & irreligiosē velle Politicum, queri iam fol. 72 viam quæ ducit ad salutem, post tot secula huma-
nae redēptionis.

C A P V T X I I I .

Q Vi de fidei doctrina volūt suspēdere iudicium,
nullamque lectam sub Christi nomine emet-
gentem damnari, sunt Rhetorio non absimiles, qui
omnes h̄ereticos rectē ambulare, & vera dicere af-
firmavit; vel certē Academicis, quibus incertia sunt
omnia: sed ciuitas Dei talem dubitat onem (ait Au. L. 19. de ci-
stinius) tanquam dementiam detestatur: habens de
ebus quas mente & ratione comprehendit, etiam si
pruam prōpter corpus corruptibile, quod agravat
mīmam, tamen certissimam scientiam, creditique
ensibus in rei cuiusque evidētia, quibūs per corpus
natur. Credit etiam Scripturis sanctis, & veteribus
knouis, quas Canonicas appellamus, vnde fides ipsa
concepsa est, ex qua iustus vult, per quam sine dubio
ambulamus, quādū peregrinatur à Domino. Cūm
etiam vult inquiri viam ad salutem perducen-

Cor. 16.4.
Lib. 10. de cœ.
Ms. cap. vls.

Psal. 66.

Cap. 2.

Matth. 1.

Matth. 18.

Io. 14. 16

Matth. vls.

tem, cum Porphyrio sapit, qui scripsit nondum receptam vnam quādam lectam, quæ vniuersam viam animæ beranda contineat, vel à verissima Philologia aliqua, vel ab Indorum moribus, ac disciplina aut inductione Chaldaeorum, aut alia qualibet via. Ac Porphyrius quidem hīc aliquam veniam meretur, vt qui fuerit infidelis ac dæmonum cultor: at inexcusabiles sunt omnino Christianismum profuerentes, iam in omnibus gentibus rutilante Euangēlio, qui salutis viam nō agnoscunt, de qua Propheta perspicuē vaticinatus est, cūm dixit: Deus misereatur nostri, & benedicat nobis, illuminet vultum suum super nos: vt cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum. Et si vera Ecclesia, magistra & columna firmamentumque veritatis, novi Testamenti tempore nondum innotuit, quomodo de eius clarissima manifestatione vaticinatus est Isaias: Et erit, inquiens, in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius, quia de Sion exhibit Lex, & verbum Domini dō Hierusalem. Absit igitur à misericordia Dei, vt obscuram per tot annorum cēturiās voluerit esse suam Ecclesiam, quam iam inde ab initio pronunciauit esse ciuitatem in monte positam quæ abscondi nō possit, cuius iudicium quisquis non audierit, iubet Euangelium, vt sicut Ethnicus & Publicanus habeatur. Huic Ecclesiæ missurum le Paracletum promisit, à quo omnem veritatem doceretur, inque ea ad finem usque seculi dirigeretur: Et ecce, inquit, ego vobis cum sum usque ad consummationem seculi. Hanc ita protegit & firmat, vt nūquam aduersus eam prævalitur.

valitare sint inferiū portæ. Atque ut certius ab hereticorum conuenticulis discesserit, eam afferuit in vniuersum orbem terrarum, ramos suos diffusuram, iuxta quod in Psalmo Pater Filio condixit: Postula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Et, Adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes seruient ei. Est igitur perquam mirum, tam impudentes, tam cæcos, tam arrogantes esse hereticos, ut intrepidè afferere audeant, adhuc sub iudice litem pédere, cum de Ecclesia, tum de veritatis doctrina: immo haec tenus tot seculis errasse Christianos à via veritatis, ut iam via salutis inquirenda sit: vel certè ab hereticis, Ecclesiæque dissipatoribus, doctrina pietatis expetéda. Cum Apollinaris nouam de Christi humanitate fidem inueheret, ei his verbis respondit Nazianzenus: *Epist. 2. ad Cæsarienses.*

Absconditam post Christum sapientiam nobis annunciant. Res lachrymis digna. Si enim triginta his annis fides originem habuit, cum quadringenti ferme anni ab eo tempore fluxerint, quo Christus pallam coi spectus est; inane tanto tempore fuit Euangelium, inanis etiam fides nostra. Et martyres quidem frustra subierunt martyrium, frustra etiam tales tantique antistites populo præfuerunt. Pari modo Eunomio superbè à discipulis suis exigenti, ne maiori parti plus tribuerent, néve his qui præoccuparunt deferendo, posterioribus aures obserarent, Basilius hoc modo respondet. *Quid tu narras? Non dabimus plus antiquitati? Non reuerebimur Christianorum multitudinem, tam eorum qui sunt, quam eorum qui fuerunt, ex quo Euangelium prædicatum est? Nullam rationem dignitatis eorum faciemus, qui omni spirituali gratia claruerunt, sed claudentes semel oculos animi, exterminata cuiuslibet sancti viri memoria, vacuam deceptionibus tuis mentem nostrâ supponemus?*

Lib. 1 contra Eunom.

ponemus? Omnes tibi persuasi, traditionem fidei, quæ præterito tempore omni, sub sanctissimis virtis euicit, cogitationibus vestris impijs postponemus? Manichæorum quoque insolentiam, Manem suum iactantium esse promissum Apostolis Paracletum, Leo haç oratione repressit: Manichæus eo tempore innotuit, cùm post resurrectionem Domini ducentesimus & sexagesimus annus impletus est. Non ergo potuit promissio Domini, tanta per ætatis interualla differti. Nec ille Spiritus veritatis ita septiformem donorum suorum continuit largitatem, vt tot Ecclesiæ generationes, sapientia & intellectu, scientia & pietate, consilio & fortitudine, atque ipso Dei timore fraudaret, donec prodigiosus turpium mendaciorum signifer nesceretur. Ut nunc indignarentur sancti & eruditii illi antistites, Basilius, Nazianzenus, & Leo, si Calvinistas audirent vniuersam retrò antiquitatem & Catholicam Ecclesiam tot seculorum lapsu, ignorantia & agendorum & credendorum accersere, sibi que solis veritatem vendicare?

Eccl. 63.78. Ostenditur aduersus assertionem Politici, Calvinistas & Lutheranos esse hereticos conuictos,

CAPUT X I I I.

Iren. lib. 1. cap. 30. **S**I Lutherani & Calvinisti propterea hereticorum catalogo ascribi non debeant, quia Christi nomen præferunt, & Christianam religionem profitentur; nullus omnino iudicari poterit hereticus, cùm Christi nomen nemo neget. Nam & Simoniani, Christi Iesu nomen tanquam irritamentum præfrentes, per dulcedinem & decorum nominis, amarum & malignum Principis apostasiæ serpentis venenum porrigeant. Cæterum hereticum definit Augusti-

Augustinus, qui mox bidum prauumque quid in Ec-
clesia Christi sapit, & correptus ut rectum sapiat, re-
sistit contumaciter, suaque pestifera dogmata defen-
dere persistit: non autem qui sententia suam, quam-
uis fallam atque peruersam, nulla pertinaci animositi-
tate tuerit, paratus corrigi cum inuenerit veritatem.

Ille quippe animus eti am in dictis per ignorantiam
non Catholicis, ipsa est correctionis præmeditatione
ac præparatione Catholicus. Et libro de vera religio-
ne, asserit in Ecclesia cuiuslibet errorem sustineri, do-
nec prauam opinionem pertinaci animositate defen-
dat. Hinc Paulus non simpliciter errantes pro hereti-
cis habet, sed qui resistunt veritati, sanamque doctrinam
non sustinent, & à veritate auditum auertunt,
& veritati contradicunt: quæ manifestè rebellionem
& pertinaciam designant. Pertinacem autem recte
dixeris, cui nulla rationabilis causa suffragatur: qua-
lis est qui veritati sufficienter demonstratæ resistit.
Sufficiens porrò demonstratio est, yniuersalis Eccle-
siae definitio, aut publica & perpetua eius obseruatio.
Vnde Irenæus vnius & viuificatrixis fidei plenissi-
mam ostensionem esse dicit, traditionem quæ est in
Ecclesia, ab Apostolis continua successione usque
nunc conseruatam. Qui ergo se tum credituros pol-
licentur, cum sibi fuerit ostensum, Romanam Ec-
clesiam, veram & Apostolicam esse Ecclesiam; & Ec-
clesia publicam professionem, non satis sibi demon-
stratam esse dicunt; claudunt oculos ut non videant,
& aures ut non audiant, inque illos dicit Isaías: Filij
mendaces sunt, nolunt audire Legem Dei, qui dicunt
videntibus: Nolite aspicere nobis quæ recta sunt, vi-
dete nobis errores, auferre à me viam. Væ filij de-
tates. Inter pertinaces quoq. censentur, qui ad sin-
gulas ferè questiones protestantur se œcumenicæ
Synodi fidem secuturos; cum & nullam Synodum

Lib. 18. cap.

11.

Lib. 3. de orig.
animæ, cap.

15.

Cap. 6.

1. Tim. 1. & 4.

Tr. 1.

Lib. 3. cap. 3.

Cap. 30.

admittant, & non nisi damnatos olim errores secten-
tūr. His in vniuersum respondet Gelasius in epistola
ad Episcopos Dardaniæ, vbi Achatio Eutychis secta-
tori, conquerenti se in communionem non recipi,
nulla sententia d' imnatum, respondit: Achatium non
fuisse inuentorem noui erroris, sed veteris imitato-
rem: atque ideo non opus fuisse ut aduersus eum
noua sententia prodiret, sed antiqua tātummodū re-
nouaretur. Factus suū, inquit, executor veteris con-
stituti, non promulgator noui: quicunque enim in
damnatam semel hæresim labitur, eius damnationi
seipsum inuoluit. Vnde maiores nostri sancti & do-
cti Pontifices, in vnaquaque hæresi quolibet tempo-
re suscitata, quicquid pro fidē, pro veritate, pro com-
munione Catholica atque Apostolica, secundūm
Scripturarum trāmitēm prædicationemque maio-
rum, semel facta congregatiōne sanxerunt, incōnul-
sum voluerunt deinceps firmumque constare, neque
in eadem causa quæ præfixa fuerant retractari, qua-
libet recenti præsumptione permisiunt: sapientissi-
mè prouidentes, quoniam si decreta salubriter cui-
quam liceret iterare, nullum cōtra singulos quosque
prositus errores, stabile cōsisteret Ecclesiæ constitutū.

Cūm igitur Lutherani & Caluinistæ ignorare non
possint, quæ sit Ecclesia in communione omnium
gentium posita, quæque religio per manus Episcopo-
rum continua serie succendentium ad nos sit trans-
missa: & tamen proprio iudicio atque electione se
damnantes, & illi Ecclesiæ cohætere nolint, & po-
tiūs vitam patientur sibi, quām errores auferri, mani-
festè & schismatici & hæretici esse conuincuntur.
Primūm enim quod hæreticis proprium esse docue-
runt Apostoli, vt exeat ex nobis, & segregent semet-
ipsos, & nostram deserant collectionem, in istos ad
amissum quadrat. Etenim ex Ecclesia Catholica exie-
runt,

runt, in qua regenerati & infisi sunt Christo. Sic enim Parmeniani factio[n]em schismaticam esse probauit Optatus: Videndum est, inquiens, quis in radice cum toto orbe manserit, quis foras exierit, quis ordinationem fecerit salvo altero ordinato. Non Cæcilianus exiuit à Maiorino auctor, sed Maiorinus à Cæciliiano. Nec Cæcilianus exiuit à cathedra Petri vel Cypriani, sed Maiorinus, cuius tu cathedram sedes, quæ ante ipsum Maiorinum originem non habebat. Similiter dixerimus, Lutherum & Caluinum à communione & radice Catholicæ Ecclesiæ exiuisse, non autem Catholicam Ecclesiam à Lutheri & Caluni societate. Adhuc monent Apostoli, ut in accepta doctrina, in ijs quæ didicimus, atque in eadem regula permaneamus, ut quod audiuimus ab initio, in nobis maneat, & prophanas vocum nouitates deuitemus, obseruemusque eos qui dissensiones & offendicula faciunt, præter doctrinam quam didicimus, ab eisque declinemus. Ideoque doctrinam omnem, nouitatis sustinentes infamiam, Patres semper reiecerunt. Et Tertullianus Præxæ imperio operat, quod sit hæsternus; & aduersus omnes hæreticos præiudicatum docet, id verum esse quodcunque primum, id esse adulterinu[m] quodcunq[ue] posterius: eamque (ut ita dicam) prioritatem, testimonium esse veritatis vbiique occupantis principatum, & illic pronunciandam esse regulæ interuersiōnem, vbi posteritas inuenitur. Palam igitur est, Caluinistas esse hæreticos, ut qui antiquitate reiecta, noua figura tueantur, & opiniones Ecclesiæ ante suam diuisionem ignotas, vel semper improbatas. Postremò hæreticos quouis tempore habuit Ecclesia, eos qui authorum suorum nominibus appellantur, ut vel imperiti certò sciant, Christianos esse desipisse, qui Christi nomine amissa, humana & externa vocabula induerūt. Sunt & fuerūt multi,

*Lib. 1. cap. 2.
Form.*

*1. Ioan. 2.
Joan. 2.
Colos. 2.
Roman. 16.*

*De prescrip.
heret.*

*2. Actian lib. 4.
de vera sp.
cap. 30.*

Con. Trop. multi, ait Iustinus, qui docent dicere & facere res impias, & contumeliosas in Deum, cum tamen in nomine Iesu veniant. Et sunt inter nos distincti cognominibus, denominati a quibusdam viris, ut quicunque fuit author alicuius nouae doctrine & intentiæ. Ex ipsis alij vocantur Marcianoi, alij Valentiniiani, alij alio vocabulo, quicunque a primo inueterore sui dogmatiis. Et Athanasius: Nolcat, ait, omnis homo qui ad Christi fidem volens venit, quod omnis fides quæ in terra ab homine nomine accepit, ut a Simonem, inquam, Simonianis, ab Arrio Arrianis: haec omnes & reliqua, a nominibus hinc numerum, & propter ipsos sic nominatae, non sunt fides Dei. Si enim Dei sunt, quare sic nominantur? Sic ubi audieris, inquit Hieronymus, eos qui dicuntur Christi, non a Domino Iesu Christo, sed a quopiam alio nuncupari, utputa Marcionitas, Valentinianos: scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse syagogam. Hanc siarcham enim, ut Christi se hostes esse demonstrent, discipulis sua indunt nomina, tanquam bestiarum & Antichristi characterem: ut eorum sectatoribus in Iudeorum persona illud exprobasse Salvator videatur: Si alius venerit in nomine suo, illum audietis. Ut igitur omniamus, iusto examine & iudicio, tanquam schismaticam & hereticam, damnatam esse Luciferianorum & Calvinistarum sectam: certe quod iudicio Patres Simonianos, Marcionitas, Arrianos damnaturunt, quod authorum suorum nominibus insigniantur; eod in etiam Calvinistas, post multa secula nascituros, hereticos pronuncaverunt. Non igitur deinceps nobis succentur, quod heretici nobis habeantur; neque se nondum conuictos gloriatur, tot sanctorum iudiciis, antequam nascerentur, prædamanti.

Quæst. 44. ad Anuoco.

Cont. Lucifer.

Apocal. 13.

Ibs. 5.

Multa

*Multa in Ecclesia credenda & obseruanda, ex traditione
pendere: attutè verò hereticos solam Scripturam admiss- Ed. 73.
tere, ut soli sint iudices veritatis.*

CAPUT XV.

Quæ scripta sunt, sufficiunt omnino ut perfectus *1.Tim.3.*
sunt homo Dei, quia in eis sunt omnia credendo-
rum fundamenta, & Ecclesiam nobis commendantur
columnam & firmamentum veritatis. Ab hac cogi- *1.Tim.3.*
nisci promptum est quæ sit Scriptura Canonica quæ
notha & apocrypha; & quid sit Apostolice doctrinæ
consentaneum, quid repugnans. Hinc Augustinus *Lib. 1. contra
Cret. cap. 31. 32. 34.*
ostendens non debere rebaptizari ab hereticis ve-
nientes, Nos inquit, in hac re si quin ut etiam cano-
nicarum autoritatem certissimam Scripturatum,
cum hoc facimus quod vniuersæ iam placuit Eccle-
siæ, quam ipsarum Scripturatum commendat autho-
ritas: ut quoniam sacra Scriptura fallere non potest,
quisquis falli metuit huius obseruitate questionis,
eandem Ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla
ambiguitate sancta Scriptura commendat. Propterea
Paulus diligenter discipulos suos hortatur, non tamen ut
doctrinam literarum monumentis commendam, quam
verbis prædicatam, attendant. State, ait, & tenete tra- *1.Thes. 2.*
ditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per
epistolam nostram. Et cum ipse commisere eius
transirent ciuitates, tradebant eis custodire dogma- *Act. 16.*
ta quæ erant decreta ab Apostolis & Sanctoribus. Et ad
Timotheum, Quæ, inquit, audisti a me per multos *2.Tim. 2.*
testes, hæc commendam fidibus, qui idonei erunt &
alios docere. Neque Irenæus occupatur, ut ad Scri-
pturam, sed ad traditionem considerandam fideles
adducat. Quæ enim sunt Ecclesiæ, inquit, oportet *Lib. 3. cap. 4.*
cum magna diligentia diligere, & apprehendere ve-
ritatis

ritatis traditionem. Quid enim si de aliqua modica
quaestione disceptatio esset, nonne oporteret in anti-
quissimas Ecclesias recurrere, in quibus Apostoli
conversati sunt, & ab eis de praesenti quaestione su-
mere, quod certum & re liquidum est? Quid enim,
si neque Apostoli quidem Scripturas nobis reliqui-
sent; nonne oportebat ordinem sequi traditionis,
quam tradiderunt eis quibus committebant Eccle-
siasticu*m* ordinationi assentiunt multæ gentes Barba-
torum, eorum qui in Christum credunt sine chara-
ctere vel atramento, scriptam habentes per Spiritum
in cordibus suis salutem, & veterem traditionem di-
ligenter custodientes. Quibus si annunciet aliquis
ea quæ ab haereticis adiumenta sunt, statim conclu-
dentes aures suas, longo longius fugient, ne au-
dere quidem sustinentes blasphemum colloquium.
Apostolorum traditionem recentem memoria sem-
per gerebat Clemens Romanus, & ortam aliquando
non modicam dissensionem inter Corinthios, tra-
ditionis commendatione compescuit & sedauit. Ignatius
quoque singulas Ecclesias monebat, ut diligenter
ac tenacius Apostolorum traditionibus inhære-
rent, quas cautelæ gratia, & ne quid apud posteros
remaneret incerti, etiam scriptas se afferit reliquisse.
Tertullianus multa recenset Scripturis non expressa,
que tamen fide recipere & obseruare Christianos sit
necessus. Idem facit Basilius: Dogmata, inquiens, quæ
in Ecclesia prædicantur, quædam habemus è doctri-
na scripto prodita, quædam rursus ex Apostolorum
traditione, in mysterio, id est, in occulto tradita rece-
pimus. Quorum vitaque patem vim habent ad pie-
tatem, nec his quisquam contradicit, quisquis sanè
vel tenuiter expertus est, quæ sint iura Ecclesiasti-
ca, &c. Ex his decreuit Concilium Tridentinum, di-
uinam veritatem contineri in libris scriptis, & sine
scripto

*Euseb. lib. Ec-
cles. hist. cap. 6.*

*Basil. lib. 3.
Eccl. hist.
cap. 36.*

*Lib. de preser-
baret. &c. de
coronam Iesu.*

*Lib. de Spiritu
sancti. cap. 17.*

Cap. 6.

scripto traditionibus, quas se recipere fatetur, tanquam ore tenus à Christo & S, intu sancto dictatae suffissent, parique cum Scripturis reverentia & affectu.

Sycophantas igitur & illutores mihi agnosce, qui solam Scripturam volunt esse iudicem veritatis. Hac enim assertione nihil agunt aliud quam ut figurantis suis per Scripturā apud omnes facilius etiam concilient autoritatem. quod pulchrū. Et enim momus imitatur, ait Clemens Alexandrinus: viq. claresis & interminatis disceptationibus, vel de Scripturarum canone, vel earū interpretatione, dum pro sua libidine partes altercantur, in incerto temper maneat ad quos sit deferenda palma victoriarū. Quæ enim poterit hæresis exortiri, quæ non audeat sibi coap'are, quod habeat Spiritum sanctum, quod fecerunt Manichæi & Cataphryges? Nunquid enim est hæresis, quæ nō veritatem se nominet; & quāto est superbior, tanto magis se etiam perfectam nominet veritatem, ut & in omnem veritatem se pollicetur introducere? Lutherus certus est habere se ē cælo sua dogmata: Non minùs effrons Caluinus, momētis omnibus prætentissimum sibi Spiritus sancti numerū esse gloriatur: eumq. Beza, in cœnæ intelligētia Apostolis vel exequat, vel etiam anteponit. Mihi igitur prudenter Tertullianus scripsisse videtur, nihil proficere Scripturarum congregationem, nisi planè ut stomachi quis ineat verbiōnem aut cerebri. Ista enim hæresis non recipit quasdam Scripturas; & si quas recipit, adiectionibus & detractionibus, ad dispositionē sui instituti intervertit; & si recipit, non recipit integras; & si aliquatenus integras præstat, nihilominus diueras interpretaciones commentata, convertit. Proinde non admittendos hereticos censet ad ineundam de Scripturis congregationem, cum in ipso congreßu firmos fatigent, infirmos capiant, medios cum scupulo dimittant.

De

Stromates
lib. 7.

In tira scil. &
Præf. in loqua.

De præf. &
barba.

Hil. lib. 2.
de Trinit.

De intelligentia igitur est heres, non de Scriptura: & sensus, non sermo sit crimen, dum quod legitur sensui potius coaptatur, quam lectioni sensus obtemperat. Neque enim hereticis propositum est, veritatem ex Scriptura vel elicere, vel confirmare; sed arroganter & ostro acti, conceptis sibi opinionibus Scripturas feruire volunt, contenti imperitis eas aliqua

Lib. 1. de Trinit.

specie veritatis reddere commendabiles. Exitent quidam, ait Hilarius, qui caelestium verborum simplicitatem pro voluntatis suæ sensu, non pro veritatis ipsius abolitione lusciperent, aliter interpretantes, quam dictorū virtus postularer: assertionibus enim suis quedam ex diuinis voluminibus testimonia subdiderunt, quæ corrupto intelligentiæ sensu solis ignorantibus blandiantur, speciemque veritatis secundum prauitatem interpretantium præstent. Eruditè

Lib. 1. ....
Euseb. cap. 2.

igitur scripsit Augustinus, hoc agete hereticos dum ad Scripturas prouocant, ut omnis de medio Scripturarum auferatur authoritas, & suus enique animus author sit, quid in quaue Scriptura probet vel improbet, id est, ut non authoritati Scripturarum subiectiatur, sed sibi Scripturas ipse subiectat: non ut ideo illi aliquid placeat, quia hoc in sublimi authoritate scriptum legitur, sed ideo recte scriptum videatur, quia hoc illi placuit. Non igitur ex Scriptura proutiusque iudicio explicata vel detorta, sed ex Ecclesiæ sensu interpretata, in quam Apostoli, quasi in depositarium diues, omnia quæ fidei sunt, contulerunt,

Euseb. lib. 3.
cap. 4.

et queramus veritatem: neque Dei Legem secundum propriam ingenij intelligentiam legamus vel doceamus, sensum extrinsecus afferentes alienum; sed majorum vestigia lecunt, eam competenter interpretemur. Quod quia facere contemplerunt qui abhinc annis sexaginta fidei regulam peruerterunt, in errores intricatissimos abierunt ipsis, aliosque in errores per-

traxe-

traxerunt: merito peccatorum suorum cæcitate percussi. Significavit hoc in Psalmis Dauid; Fiat, in-
 quiens, mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributionem & scandalum. Obscurerunt oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurua. Fiant viæ illorum tenebrae & lubricum. Mensa enim Psal. 14.
 Scripturatum sacratum, quibus pascuntur & reficiuntur fiduciam intelligentiae, laetens est illis quo iacetum ut & inuoluuntur in suum exitum, mole sua incredulitatis in Christum oppressi. Ecquid existimabimus nisi hoc Dei flagello percutsum Politicum, dum Catholicos omnes Scripturæ tam imperitos facit, ut si ab Hughenotis Scripturæ aculeo siue argumento è Scriptura petito, vel Sorbona pungatur, non ei aliud consilij supperat, quam ut eos correptos, ad inquisitionem Hispanicam vel Romanam pertrahat, flammis absumendos, vel cruci suffigendos? Sed valeat Thralo gloriosus, sanguine Catholicopotius natiadens & diffluens, quam Scripturæ sacræ cognitione imbutus: valeat, inquam, cum profligata hac sua arrogâlia, Romanæ Ecclesiæ, totiusq. Hispaniæ, ac celebertimi Theologorum Lutetiæ collegij, ex quo tot Episcopi, & verbi Dei præclarissimi præcones, in omnes orbis prouincias emituntur, superbus & impudens contemptor.

Non esse expectandum ab aliqua prouinciali Synodo, auctoritate Regis Gallæ vel cuiusquam Principis coacta, de fidei & Scripturarum veritate iudicium: sed ab Apostolica Sede & Ecclesiæ Catholica, cuius est summa in terra & irrefragabilis auctoritas.

CAPUT XVI.

Manifestum est quid moliantur qui regia antho-
 titate in Gallia Synodum nationalem celebrari
F. 100.
 volunt,

volunt, in qua sedeat honore multo, fulgentes Theologi, pacis & concordia studiosi, id est, Beza similis que Calvinista, scelerū suorum merito exilijs dānati, patrię perturbatores, ac noui Circuncelliones, momentoque exorti Theologi. Dubio enim procul meditantur heretum temel regnum itabilite, conclamare Catholicam fidem. Ecclesiam proterete, euertere Ecclesiasticam hierarchiam, introducere ethicum ac gentile sacerdotium. Sed absit à nobis ut habetatem Christi sanguine coemptam, prodamus, & aduersus vulpium, attutiam, a prorumq. ferociam, non se muros opponant, quibus est Ecclesie cura demandata. Non est civilis potestati modus, sibi ut auctoritatem usurpet de ijs statuendi quæ propriè ad institutionem & gubernationem regni Dei pertinent, etiāmodi sunt, Euangelij prædicatio, oblatio sacrificij, ordinatio & institutio ministrorum Ecclesie, rebellium excommunicatione, & constitutio legum, quibus Ecclesia Christi moderanda est & dirigenda. Est enim magistratus civilis, Christianus f. Etus, non doctor, sed discipulus; non pastor sed ouis. Pertinent autem ista ad eos quibus dictum est: Sicut misit me viuens Pater, ita & ego mitto vos. Et, Constitues eos principes super omnem terram. quod & ad eorum successores pertinere certum est, quorum vni dixit Apostolus: Reliqui e Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbiteros. In eos igitur magistratus sibi tale quid arrogantes, existimandum est dictum esse, quod Ozia in superbiam erecto, & volenti adoletere in cunctum, dixit Azarias sacerdos: Non est hoc officium, sed sacerdotum, qui consecrati sunt ad huiusmodi ministerium. Egredere, ne contempserit, quoniam non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino. Statimq. orta est lepra in fronte eius, coram sacerdotibus. Hinc Ambrosius Imperatori,

2 Cor. 10.

Psal. 44.

Tit. 1.

2. Paral. 16.

Epist. 33.

ratori, basilicā Arrianis tradi præcipienti, constanter respōdit: Noli te grauare Imperator, vt putes te in ea, quæ diuina sunt, imperiale ius habere. Noli te extollere: sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus. Scriptum est: Quæ Dei, Deo; quæ Cæsar, Cæsari. Publicorū mœnium tibi ius est cōcessum, non faciorum. Et Nazianzenus, Quid autem, inquit, de vobis dicemus Principes, & in potestate constituti? Iam enim ad vos sermo noster se vertit. Num sermonem suscipiūs liberum? Lex Christi vos mea subiecit potestati, meoque subiecit tribunali: imperamus enim & ipsi; addo, maiori imperio & perfectiori. Aut oportet potius vt spiritus subditus carni, cælestiaq. terrestribus? Suscipe igitur vocem libertatem: Icito te esse ouē gregis mei. Vis igitur nosse quorum sit muneris de fidei veritate fette iudicium? His profecto hoc incumbit, qui ē medio populi segregati, & tan- Orat. ad Im-
peratorem
Nazianzenum. quam Aaron ad sacerdotium assūpti, noui & vetera, id est, vtriusque Testamenti scientiam, ē thesauto suo profette, & Domini sui peregrè profecti talenta cibariaque conseruis suis ministrare, cælestibus monitis iubentur. Labia sacerdotum (ait Malachias) cu- Hebr. 5.
Matth. 13.
Malach. 2. stodiunt scientiam, & legem ex ore ejus requirant, quia Angelus Domini exercituum est. Et legem Domini tradidit Moyses sacerdotibus filiis Leui, præcepitque eis, dicens: Leges verba legis huius coram omni Israele, audientibus eis: vt audientes discant, & timeant Dominum. Eiusdem legis præscripto ad sa- Deuter. 31.
Leuit. 14. cerdotes spectabat lepræ iudicium, vt intelligamus ad noui Testamenti sacerdotes veræ falsæq. doctrinae pertinere discriminem. Christus Dominus non omnibus fidelibus, sed Apostolis, inque eis, omnibus vicaria ordinatione succendentibus, dixit: Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Et quosdā, ait Paulus, dedit Christus Apo-

1. Tim. 3.

Ecc. 1.

1. Tim. 3.

August. de. ve.

De relig. cap. 7.

& Epist. 166.

De unit. Ecc.

cap. 4.

2. ad. 5.

stolos, quosdam Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem pastores & doctores, in ædificationem corporis Christi, quos oportet exhortari doctrina sa- na, & eos qui contradicunt, arguere. Ab Ecclesia igitur quam regit illustre & copiolum corpus sacerdo- tum, quam Apostolus columnam & firmamentum esse veritatis affirmat, cui promisit Christus, quòd portæ inferi, siue à diabolo etiōres exorti, aduersus eam non præualebunt, petenda est doctrina verita- tis, non à pseudoprophetis, non à Principibus, si non fluctuare semper velis, & exiguo momento modò huc, modò illuc impelli, inque diuersa trahi, prout diuersa erunt Principum iudicia, vel quisque etiam Princeps religionem mutandam censuerit. Neque iam audiēdi sunt, qui incertum esse volunt in quam Christianoruim collectionem Christianæ Ecclesie nomen competit, nam quo modo de Christo non li- cet suspendere sententiam, ut non eum verum esse credas Christum, qui natus de virgine Maria, sub Pontio Pilato crucifixus & mortuus, tertia die resur- rexit: ita nefas est, aliam Ecclesiam agnoscere, quam ab vniuerso orbe, Propheticis & Apostolicis li- teris edocto, Catholicæ nomen inter tam multas hæ- reses sola meruit obtinere. Quicunque igitur de ipso capite Scripturis sanctis contentiunt, & unitati Ecclesie non communicant, non sunt in Ecclesia, quia de Christi corpore, quod est Ecclesia, ab ipsis Chri- sti testificatione dissentient. Hæc Ecclesia inter om- nes hæreses & hostium persecutions dūnitus pro- tecta, eadem perseverat: ex hac omnes oīm & etiam- num habitu hæretici exierunt, ut eam Petri reticulo, multitudine piscium descripto, significatam intelli- gas. Hæc eundem doctrinæ saporem non interru- ptum retinet, eamque per varios omnium tempo- rum scriptores demonstrat: ac ne illi aliquando præ- cipitum

cepitum timeas, ab ea, misericordia Domini, iuxta
Iaiae varicinium, non receder. Postremò (quod pri-
mò dictum oportuit) vt Christum etiam in hoc à
Patre exaudirum manifestè videamus , quod roga-
uit, vt omnes in se creditur sint vnum ; hæc Ecclesia ^{Cap. 54.} ^{Ioan. 17.}
vna est , quia vni visibili pastori à Christo subiecta,
cui multi pastores & doctores in partem sollicitudi-
nis adiuncti sunt à Domino ad Patrem abeunte , vt ^{Ephes. 4.}
non circumferamur omni vento doctrinæ , neque
sint in nobis schismata, sed idipsum dicamus omnes ^{1. Cor. 1.}
& credamus. Quæ Ecclesiæ forma in nullis omnino
hæresibus inuenitur, vt quæ vel nō vnum agnoscant,
vel certè statim in particulas & concisiones dissipen-
tur, vt in Arrianismo, & Lutheranismo, & Sacra-
mentariorum hæresi, manifestum est . Sunt enim
hæretici (Apostolo teste, 1. Tim. 3.) seipso amantes,
& gloriæ cupidi , non hoc agentes vt Christo creda-
tur, sed vt ipsis alijs præcellant, & magistri habeantur.
Hinc Paulus Act. 20. Exurgent, ait, ex vobis virilo-
quentes peruersa , vt abducant discipulos post se, &
festas introducāt. Intellexit hoc Irenæus, A Simonia,
inquiens, multæ propagines multarum hæresum fa-
ctæ sunt, eo quod multi ex ipsis, imò omnes vo-
lunt esse doctores, semelupos adiumentores senten-
tia, quamcunque compegerint, enarrantes. Quod
autem de vno pastore , vniuersæ Ecclesiæ præposito,
iam diximus , cachinno non exciperent hæretici , si
posita peruicacia perpenderent Synagogæ , quæ Ca-
tholicæ Ecclesiæ propheticè subseruiuit , ad decori,
ordinisque, & concordie conseruationem, summum
sanctorum præsidem fuisse constitutum, penes quem
regendi & sanctiendi suprema authoritas resideret. Si
difficile (inquit Dominus) & ambiguum apud te ^{1. Cor. 15.}
iudicium esse perspexeris , & iudicium intra portas
tuas videris verba variari : surge & ascende ad locum

quem elegerit Dominus Deus tuus; veniesque ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis: qui indicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quodcunque dixerint qui præsum loco quem elegerit Dominus, sequerisque sententiam eorum. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo; ex iudicis decreto morietur homo ille, & auferes malum de Israel: cunctusque populus

Lev. xix. 8. 9.

timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia. Ita prorsus diuinæ religionis cultū, quem in omnes gentes, Dei voluit gratia coruscare, sic Dominus noster Iesus Christus instituit, ut veritas per Apostolicam tubam in salutē vniuersitatis exiret. Sed huius munieris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro, Apostolorum summo, principaliter collocaret; ut ab ipso, quasi quodā capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet; ut exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc summum Ecclesiæ Pontificatum Petro promisit Christus, Tu es Petrus, inquiens, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: Et tibi dabo claves regni cælorum: & quodcunque ligaueris super terram, ligatum erit & in cælis; & quodcunque solueris super terram, solutum erit & in cælis. Tradidit verò cùm dixit: Pasce agnos meos, pasce oves meas. Ut autem petræ huic securè incumbamus & inhæreamus; Ego, ait, pro te rogaui Petre, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Ex quibus efficitur, neque oves esse gregis Christi, neque in æternū Dei templum ædificari, neque solui peccatorum vinculis, neque in fide firmari posse, qui Petrum pastorem, gregisque Christi moderatorem non agnoscunt, ciusque cathedræ

Math. 16.

immobili.

Ioan. 21.

immobili.

Luc. 11.

immobili.

immobiliter non cohaerent: vnde necesse est, eos eile
schismaticos, à promissis Christi alienos, & per erro-
rum deuia præcipites agi. Postò Ecclesiasticum Petri
principatū in sedis eius successores Romanos Pon-
tifices deriuari, quemadmodum & Aaronis Pontifi-
catus ad posteros per generationis tramitem cicut-
rit, conuincit Christi promissio: Super hanc petram *Matth. 16.*
ædificabo Ecclesiam meam. Cùm enim tāii per ædi-
ficietur Ecclesia, dum numerus electorū impletatur;
intelligendum est, huius petri ministerio, cura, & au-
thoritate, in Christo a gulari lapide omnem ædifica-*Ephes. 4.*
tionem constructam crescere, & facere corporis au-
gmentum: & aduersus inferi portas Ecclesiam præ-
valere, Pontificia Petri Cathedræ, quæ non est alia
quam Romana, in qua Petrus sedit, firmitate subni-
xam. Non enim Ecclesiæ quæ tunc erat tantummo-
do, quod commodum & necessarium erat, prouide-
bat Saluator, sed futuræ etiam. Proinde cùm orauit
Christus ne Petri fides deficeret, propriè orasse cen-
sensus est, ne capitis Ecclesiæ fides deficeret, cuius
ministerio Apostoli, & eorum successores Episcopi,
cum pleibus suis, perpetuis temporibus in religione
confirmarentur. Pati modo quoniam regni celorum
claves, quibus peccata soluuntur & ligantur, non an-
tē usum amittent, quam cùm erunt omnes docibi-*John. 6.*
les Dei, & erit Deus propitius cunctis iniquitatibus *Iacob. 31.*
nostris; consequens est, ad eosdem Petri successores,
clavium regni transire possessionem, sicut & cætera
quibus ex Evangelio stabilitus est Petri primatus:
quia Ecclesiæ suæ ad finem usque seculi voluit esse
consultum. Quod quamuis omnibus sanctissimis
Ecclesiæ Catholicæ Patribus sit persuasissimum, quo-
rum proferendis testimonij iam nobis est superse-
dendum; quia tamen ab aduersarijs non admittitur,
yius Nicenæ Synodi testimonio, cui Synodorum

Math. v. 1.

Cap. 59.

omnium facilè Politicus tribuit principatum, Sedis Romanæ primatum operæ pretium est ut confirmemus. Ea igitur sic habet: Sciendum est sanè ab omnibus Catholicis, quoniam sancta Romana Ecclesia nullis Synodicis decretis prælata est: sed Euangelica Domini voce, & Saluatoris nostri, primatū obtinuit, vbi dixit beato Petro Apoïtolo: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & tibi dabo claves regni cælorum, Et post pauca: Prima ergo sedes, cælesti beneficio, Romanæ est Ecclesiæ, quam beatusimi Petrus & Paulus martyrio dedicarunt. Primum igitur & cum eis in eis Synodi testimonio, accedente etiam omnium Ecclesiæ Doctorum suffragio, Ecclesia Romana omnium Ecclesiarum mater, caput, matrix, & princeps est: & indulta Petro prærogativa, ad eius quoque successores spectat, ut, quod Apostolis dictum est, impletatur: Ecce ego vobis dicte sum, usque ad consummationem seculi. Et illud apud Isaïam: Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, & de ore seminis seminis tui, dicit Dominus. Cum igitur vniuersalis Ecclesiæ pastor sit Romanus Pontifex, & confirmandorum fratum mandatum & potestatem acceperit in Petro: quoties in religione controversia exoritur, summi Sacerdotis est, maturo iudicio adunato nūc quorundam, nunc omnium Sacerdotum cœtu, consultisque Scripturis sacris, & veteris Ecclesiæ traditionibus, errores notare, & rectam, quam sequi omnes Christiani securè debeant, aperire de fide sententiam, & tanquam diuina oracula venerari. Hinc, enascentibus nouis hæresibus, Romanus Pontifex vel cum paucis communicato consilio, vel etiam coacta generali Synodo vbi tempus oportunum affulsi, rebus mature libratis, semper canones fidei pronunciauit,

de

de quibus iam promulgatis nefarium sit vel dubia-
re: quod & nostra memoria fecit, cum ad confiden-
dam Lutheri & Caluini impiam doctrinam, Tridéti-
nam Synodum indixit, aboluit, & confirmauit. Quo
clarum euadit, mendaciter scripsisse Politicum, Pa- Fol. 100.
pam Romanum, Cōcilia generalia fulguris instar re-
formidare. Quamuis enim certa & irrefragabilis sit
Sedis Apostolicae de fide definitio: attamen cum Leo epist. 63.
Apostolicae Sedis ministerio definita, vniuersae fra-
ternitatis irretractabili firmantur assensu, & totius
Christiani orbis iudicio recipiuntur, meritò à Deo
prodijse creduntur: ipsaque veritas, & clarus reni-
tescit, & fortius retinetur, dum quæ fides prius do-
cuit, hęc postea examinatio confirmat: ut verè im-
pius & sacrilegus sit, qui, post tot Sacerdotum senten-
tiam, opinioni suæ aliquid tractandum relinquit.
Porro quā sit Apostolicae Sedis & Conciliorum ge-
neralium authoritas, ostēdit Leo, ad Synodū Chal-
cedonēsem scribens his verbis: Reiecta penitus au- Epist. 47.
dacia disputandi contra fidem diuinitus inspiratam,
vana errantium infidelitas conquiescat; nec liceat
defendi, quod nō liceat credi, cum secundū Eu-
angelicas authoritates, secundū Propheticas voces,
Apostolicamque doctrinam, plenissimè & lucidissi-
mè per literas, quas ad beatissimā memoriam Flauia-
num Episcopum misimus, fuerit declaratum, quæ sit
de Sacramento incarnationis Domini nostri Iesu
Christi, pia & sincera confessio. Et ad Martianum
Augustum, Obscro, inquit, ut in præsenti Synodo, Epist. 43.
fidem quam beati Patres nostri ab Apostolis tradi-
tam prædicarunt, non patiamini quasi dubiam re-
tractari; & quæ olim maiorum sunt authoritate dam-
nata, rediuius non permittatis conatibus excitari: il-
ludque potius iubeatis, ut antiquæ Nicenæ Synodi
constituta, remota hereticorum interpretatione, per-

maneant. Vnde si qui sunt, qui ab his quæ caritus sunt constituta dissentient; suis opinionibus relinquantur, & ab unitate Ecclesiæ, cum ea quam elegeret peruersitate, discedant. Ac ne inquirendi studio quis audeat aduersus Pontificiam & Synodicam ensuram disputare, audi ut ille disputatoris huiusmodi temeritatem reprehenderit. Cum, inquit, vniuersitatis Ecclesia per illius principalis petræ ædificationem facta sit petra, & primus Apostolorum beatissimus Petrus voce Domini audierit; Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: quis est, nisi aut Antichristus, aut diabolus, qui pulchre audacter neppugnabilem veritatem, qui in malitia sua inconqueribilis perseverans, per vasa iræ, aut luę apta fallacie, fallo diligentia nomine, domi veritatem seminatur inquirere, mendacia considerat seminare? Ea propter cum aliquando Arrianorum, Eunomianorum, & Macedonianorum præsidentes, hereticos manifestè damna i, ad disputandum cum Catholicis Episcopis confidenter prosilirent; prudenter admodum Theodosius, ut inutiles disputationes amoueret, eos interrogavit, vellentne sermonem facere de antiquis Ecclesiæ doctribus, qui ante diuisionem floruerint; an vero illos velut alienos à Christianismo respuerent. Si vero de Principiis non offenderentur doctribus; Nostrum, inquit, est vra bere veterum libros, per quos nostrum dogma, illorum testimonio roboratur. Atque ita & ab Ecclesiæ Patribus dissentire conuicti sunt, & inter seipso in noua commentitia que sua fide dissidere. Eius prudentiam imitatus Martianus Imperator, petiuit in Cœilio Chalcedonensi sic fidem nostram effulgere, ut Patrum doctrina declarauit.

Ceterū ne quis existimet ex Imperatorū pro Ecclesia Catholica sollicitudine & legibus, contrà quam

scriptissimus huius capituli initio, Principes sacra tractasse, ac de fidei dogmatibus decernendi sibi auctoritatem vendicasse; animaduertendum eos in Synodis non egisse doctores aut iudices, sed legum suarum terrore aduersus hereticos constitisse: & Sedem Apostolicam omni ope iuuuisse, ut Synodos cogeret; & coactas propugnasse, ne vlla hostili violentia infestarentur, utique Synodica decreta omni veneratione, toto Romano imperio probarentur. Constantinus enim quo in Nicēna Synodo fuerit gradu, ostendit, his verbis Episcopos allocutus: Deus vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi, & ideo nos a vobis recte iudicamur. Et in quadam epistola: Quicquid in factis Epi-
scoporum Concilijs constitutum fuerit, id ad diuinam est voluntatem referendum. Eximiam quoque laudem promeruit Valētinianus, quod cum de Spi-
ritu sancto disputaretur ab hereticis, essetne Patri & Filio hominis profitendus, nihil siue melius, siue deterius, præter ea quæ semel Nicēæ constituta essent, sibi inducendum duxerit. Excedere namque talia explorationem siue cognitionem suam putauit; quamvis Princeps longè optimus esset, & rebus ipsis imperio se idoneum declararit. Extat & Theodosij superius citata lex, qua aduersus Arrianos, iubet cunctos populos Damasi Romani Pontificis fidem de Trinitate secessari. Denique Martianus, Nos, inquit, ad confirmandam fidem, non ad ostendendam virtutem, exemplo Imperatoris Constantini adesse Synodo excogitauimus, ne in posterum populi multitudo, institutionibus prauis attracta, inueniatur dislentiens. E diuersis prouincijs religiosissimi Sacerdotes Chalcedonam venerant iuxta nostra præcepta: & quid obseruari in religione debeat, perspicua definitio docuerunt. Cesset igitur iam profana conten-
tio.

Euseb. lib. 10.

Eccl. histor.

cap. 20.

Theodor. lib.

Eccl. hist.

cap. 11.

Nicep. lib. 11.

cap. 30.

Cod. de sum.

Tim. & fide

Cath.

cap. act. 1.

In Syn. Chal.

Epist. 75.
tio. Nam verè impius atque sacrilegus est, qui, post tot Sacerdotum sententiam, opinioni suæ aliquid tractandum relinquit. Postremò quæ sunt primæ partes officij Imperatoris Christiani, exprimit D. Leo ad Leonem Augustum, Debes, inquiens incunctanter aduerttere, regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, ut ausus nefarios comprimendo, & quæ bene sunt statuta defendas, & veram pacem his, quæ sunt turbata, restituas.

His ita constitutis, nullo modo mirum video debet, constantissimè à nobis asserti, Ecclesiam & religionem Catholicam Romanam non posse in dubium reuocari, quæ super immobilem petram fundata, aduertitus inferiorū portas ad finem usque seculi insuperabilis consistet. Non est ergo nobis cum hereticis de Ecclesia & religione verbis configendum, neque expectandum prouinciale Galliæ concilium, ad sarcendam Christianæ Ecclesiæ unitatem; quod etiam si maximè Catholicum foret, vniuersitatem tamen Ecclesiæ præscribere non posset: sed si aliquando sibi, & Ecclesiæ totius paci consulere meditabuntur, acquiescant Sedis Apostolice decretis, traditionis Ecclesiasticæ autoritatem, ac Conciliorum generalium censuram sequantur: ac quoniam omnis fidei heresis ex Scriptura perperā interpretata trahit originem; ab Ecclesia legitimam genuinamque eius intelligentiam querat, à qua & Scripturarum canonicem accepit. Nullam certè mutationem, adiectionem, detractionemve fides Christiana iuscipit: sed ab Apostolis integrè & sincerè prædicata, & hucusque in nos incorruptè transfusa, perseveranter ac religiosè in finem usque est retinenda. In hac Ecclesia quiuis assequi facile potest, quid de Trinitatis & Incarnationis Christi ineffabili mysterio, de numero,

natura,

natura
ceteris
dendu
proxim
Aposto
ferint
Galliæ
stat, ad
uesti g
vnguer
neque
apicem
possi. C
per pau
num, &
ptation
ferit: tu
quime
etandu
& Calu
damna
pronun

Omnes /
tholic
& rat
autem
veltri

E Tiat
emel
don inte
vnu est

natura, effectuque Sacramentorum, iustificatione, ceterisque religionis Christianæ menbris, sit credendum: quid de his ipsis patres nostri non dico proximè ante Lutheri & Calvini tempora, sed ab Apostolicis temporibus continua etatum ferie, senserint & crediderint: ut nihil opus sit mirifica illa Galliæ Synodo, quam tanus votis Politicus expectat, ad stabiliendam religionis concordiam, & inuestigandam salutis viam, quando ne latum quidem vnguem ab Eccl-siè Romanæ iudicio discedi liceat, neque timendum ut v.la generalis Synodus iota vel apicem vnum, in eius fide inuertere vel immutare possit. Quod igitur dixit Leo, nimis iniquum esse, ut per paucorum insipientiam, ad conjecturas opinionum, & bella tenoremur, tanquam reparata disceptatione tractandum sit, utrum Eutyches impiè senserit: toridem verbis repetere possumus, nimis iniquum esse, ut tanquam reparata disceptatione tractandum sit, cuiusmodi sit fides, & utrum Lutherus & Calvinus impiè senserint, in quos iustissimam damnationis sententiam Ecclesia Catholica iam diu pronunciauit.

Epist. 42.

Omnes sectarū prophani sunt & improbi, etiam si cum Catholicis eundem habeant Deum, animamq; immortalem, & rationis participem, atque idem Baptismi sigillum: non autem recte dicuntur & hi & illi inserui esse eidem radice vel trunco, qui est Christus Iesus.

C A P V T XVII.

ETiam si scientiæ præsumptione plurimum intumescent, magna tamen cæcitate premuntur, qui non intelligunt, Ecclesiam vnam esse, quo modo vnu est ouile sub eodem pastore constitutu, & vnum corpus

corpus, diuersis quidem constans membris, sed vni capiti connexis, vnoque ac eodem spiritu viuificatis; & vna ciuitas, ciuibus composita sub vno rectore positis, & charitate ciuica sese complectentibus, & ipsisdem legibus placitisq. directis. Sicut corpus vnum est, ait Apostolus, & membra habet multa, vnum ramen corpus sunt: ita & Christus, scilicet cum corpore suo, vnum est. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus: vt non sit schisma in corpore, sed in idipsum pro inuicem sollicita sint membra. Vos estis corpus Christi, & membra domino membro: quia inuicem estis connexi, sicut in corpore membra cum capite & inter se connectuntur. Et: Vnus panis, & vnum corpus, multi sumus. Propterea monet idem Apostolus, vt supportemus inuicem in charitate, solliciti seruare unitatem spiritus in vinculo pacis: Et charitatem fraternitatis diligamus, neque deseramus collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, quibus maledicit Sapiens: Væ, inquiens, illis, qui perdidérunt sustentiam. Cùm igitur (teste Augustino) schisma faciat communionis disrupta societas; quomodo non sunt schismatici, qui Christianitatis totius collectioni, dilectione non coherent: qui Catholicorum societatem oderunt, Ecclesiaeque concordiam demoliri conantur, vel ab eo rectore, quem suæ domui paterfamilias præposuit,

Lib. 4. epist. 9.

t. Iohann. 1.

Cypr. de unit. Eccles.

peruicaci rebellione separantur: Est enim Ecclesia (teste Cypriano) plebs Sacerdoti adunata, & pastori suo grec adhærens. Audi vt Ioannes ad hanc societatem & concordiam nos inuitet: Annunciamus, ait, vobis, vt societatem habeatis nobiscum. Ac, vt societatis huius suminam intelligas dignitatem, subiicit: Et societas nostra sit cum Patre, & Filio eius Iesu Christo. Quisquis igitur ab Ecclesia segregatus, adulteræ iugitur, à promissis Ecclesiae separatur: nec

per-

1. Cor. 10.
Ephes. 4.

Hebr. 10.

Ecclesi. 2.

*Quæst. 11. ex
Matth.*

Lib. 4. epist. 9.

t. Iohann. 1.

Cypr. de unit. Eccles.

pertine
Christi
jam no
habet in
Spiritum
test, qui
in me re
ar. fact,
in Chri
eius co
Deum
cletra p
vicaria
culi gre
Quis a
tex, nisi
cathedr
lem, vni
appella
peratet
Christi
mens, s
hæc qu
bris vni
inquier
vnum l
nominis
corporis
dem ha
dentibus
pienter
Cathol
fidei co
Christi
sit Chri

pertinet ad Christi præmia, qui relinquit Ecclesiam
 Christi. Alienus est, profanus est, hostis est. Habete
 iam non potest Deum Patrem, qui Ecclesiam non
 habet matrem. Extra hoc corpus neminem viuificat
 August. epist.
 50.

Spiritus sanctus neque particeps diuinitatis esse po-
 test, qui hostis est unitatis. Si quis enim (ait Christus)
 in me non mancerit, mittetur foras sicut palmes, &
 at. sec. & colligent enim, & in ignem mittent. Atqui
 in Christo capite non manere perspicuum est, qui ab
 eius corpore diuellitur. Neque gloriari possunt se
 Deum & Christum habere caput, qui unitalis Ec-
 clezia pastori, quem ille abiens in cælum præfecit, &
 vicaria successionis ordinatione ad finem utque se-
 culi gregis sui curam gerere iuulit, non coherent.
 Quis autem est suptemus Ecclesie sub Christo ver-
 tex, nisi Romanus Pontifex, cuius Ecclesiam Petri
 cathedram, & Petrilicum, & Ecclesiam principa-
 lem, vnde unitas sacerdotalis exorta est, Cyprianus
 appellatur cui si secundum diuinam magisteria obtem-
 peraret fraternalis unitas, nemo dissidio unitatis
 Christi Ecclesiam scinderet; nemo sibi placens ac tu-
 mens, seorsum foris nouam heresim conderet. Ad-
 hæc quæ desiderentur in Ecclesie Christianæ mem-
 bris uno velbo absolvit Apostolus: Vnum corpus,
 inquiens, & unus spiritus: Unus Dominus, una fides,
 unum Baptisma. Cùm igitur sectarij ab hominum
 nominibus appellationem sortiti, non sint eiusdem
 corporis Ecclesiastici membra nobiscum, neque ean-
 dem habeant fidem, ex qua iustus vivit, quæ acce-
 dentibus ad Deum est primo in loco necessaria: insi-
 pienter admodum dicit Politicus, hereticos cum
 Catholicis, quibuscum non habent charitatis neque
 fidei communionem, eidem radici & truncu, qui est
 Christus Iesus, esse consertos. Et cùm diuisus non
 sit Christus, & unicam habeat Ecclesiam quam Ephes. 6.
 sancti-

Aug. epist.
50.

Ioan. 15.

Lib. 2. epist.

8.

Lib. 4. epist.

2.

Lib. 1. epist.

3.

Abac. 2.

sanctificat, ut exhibeat illam gloriosam, non habentem maculam aut rugam: efficitur, neque remissionem peccatorum, neque iustificantem gratiam consequi posse haereticos, extraque omnem spem esse celestis hereditatis aedundae. Proinde non existimet ille, extra Ecclesiam Catholicam posse quempiam esse bonum virum ac probum, minimeque profanum. Non enim vera sanctitas, nisi in civitate Dei nostri, in monte sancto eius, in quo mandauit Dominus benedictionem, & vitam usque in seculum.

Psal. 132.

Aug. serm. 11
de verb. Do-
minus. Etsi enim potest esse visibilis forma palmitis praeter vitem; sed inuisibilis forma radicis haberi non potest, nisi in vite: sic virtus pietatis inuisibilis & spiritualis, ita in eis non potest esse, quemadmodum sensus non sequitur hominis membrum, quando amputatur a corpore, etiam si figuram membra teneat, quam sumpsit in corpore.

Psal. 501.

Offenditur Politicus cum Calvinistarum conciliabulo non esse in Ecclesia Christiana, ex eo quod veterum Galia Regum pietatem & deuotionem commedat; & Irenaeum, cum Polycarpo, & Athanasio afferu fuisse duces animarum ad salutem, sub ignorantia & peccati domino captiuarum.

Psal. 100.

CAPUT XVIII.

Deuotio (inquit ille) ac pietas Patrum nostrorum (Galliae Reges & Principes intelligit) supra centum Archiepiscopatus & Episcopatus erexit, sexcentas Abbatias S. Benedicti & Bernardi: duo millia Prioratum & quingentos, Ecclesias & Capellias extra omnem numerum; hisque omnibus amplissimos prouentus adiecit: eratque tum praecipue sanctitatis, opes liberaliter in Clerum conferre.

Si

Si verè Deo deuoti, religiosi, Christique cultores fuē-
re Galliæ Principes cum sibi cohærente populo, qui
Ecclesiæ & altaria erexerunt, Sacerdotes ad sacrifici-
andum Deo, & gregem fidelem verbo Dei pascen-
dum, fouverunt, & monasteria condiderunt: necesse
est igitur, Caluinistas & Huguenotos à veræ Ecclesiæ
gremio, & sincera religione excidisse, quibus magnæ
curæ est Ecclesiæ nostras prophanare, altaria suffo-
dere, sacrificium corporis & sanguinis Domini pro-
culare, Ecclesiæ & monasteriorum opes diripe-
re; & quotidianus ludus, perle qui ad necem, & mo-
nachos & sacerdotes. At si, ut schismatis & hæresis
probrum & inuidiam humeris suis excutiant, Reges
illos orthodoxos, infideles fuisse & superstitiones as-
serere audebunt, dicant à qua tandem Ecclesia Chri-
stiana, quæ ante mille annos, vel certè ante Luthe-
rum extiterit, quibuscve progenitoribus, ipsi proflu-
xerint, à quibus religionem & Dei colendi ritum ac-
cepertint, quem profitentur. At quia nihil cum ratio-
ne comminisci possunt, nihilque præter suæ nouita-
tis infamiam præ se ferunt, ut non immerito velut
fungi momento è terra manifestati ab Irenæo dicantur;
nimisque blasphemum est dicere, Gallicanam
Ecclesiæ, in qua Dionysij Areopagitæ, Irenæi, Hila-
rij, aliorumque sine numero sanctissimorum Antistit-
tum, & Caroli Magni ac Ludouici Pij, religiosissi-
morum Imperatorum, mirificè fides pietasque ful-
lit, nunquam verè Christianismo fuisse imbutam:
superest ut illos sine Deo, sine fide & Ecclesia, esse di-
camus, & Antichtisto præcurrere, qui sub seculi fi-
nem iuge sacrificiū est impijissimè sublatutus. Quo-
niam enim in perpetuam Christi memoriam, in sa-
luti tesseram, & ad nos Deo conciliandos, hoc sacri-
ficium est institutum; Diabolus, cuius studium est
animis nostris Christum eripere, & à mutua nos cha-

Lib. I. cap.

33.

ritate distrahere, & à salute excludere, quos hactenus per hæresim (ut nihil iam de infidelibus dicam) contra Ecclesiastam armavit, scè in Eucharistiam aut legitimum eius ministerium fecit aliquid tentare, idque semper faciet usque ad Antichristum. Donatistæ certè in hoc sacrilegij genere insigniter impietatem suam exercuerunt. Quid enim (ait Optatus Mileuitanus, grauissimus author) tam nefarium, quam altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtulistis, frangere, radeare, remouere? in quibus vota populi, & membra Christi portata sunt? quod postulatus descendit Spiritus sanctus? Altaria, inquam, in quibus fraternitatis munera non iussit Salvator ponni, nisi quæ essent de pace condita. Quid est altare, nisi sedes corporis & sanguinis Christi? Quid vos offenderat Christus, cuius corpus & sanguis ibi habitabat? Hoc modo Iudeos estis imitati. Illi iniecerunt manus Christo in cruce; à vobis percussus est in altari. Emerunt calices in usus suos

27. 28. 29. 30. 31. 32. sordidæ mulieres, &c. Basilius quoque Arrianorum impietatem hoc modo luget: In lucum mutatæ sunt solennitates, domus precationum clausæ, altaria cultu spirituali vacant: nulli Christianorum cœtus & doctorum præsidentia: cessarunt doctrinæ salutares, festiui conuentus, hymnodiæ nocturnæ: nec superest beata illa exultatio, qua Domino credemus animæ in Synaxi exhilarantur. Eadem videre est & apud

Orat. de Ar-
rianis & se-
ipso.

Nazianzenum, & quidem paulo antea sanctum Antonium Eremitam in visu docuerat Spiritus sanctus, quam infensi Ecclesijs & sacro sancto sacrificio futuri essent Arrianii, & insigniorum sectarum hæretici.

Nicop. lib.
30. cap. v. t.

Priusquam enim sub Constantio Arrianii Ecclesijs regendis primas obtinerent, in somnis sibi visus est videre, mulos cum impetu in sanctius sacrarium inferri, atque ibi salientes, calcibusque se petentes, sarcinam mæsam euertere. Cum autem euigilasset, somnium

niū id retulit & exposuit: futurū scilicet, vt adul-
terinorum monstrorumque dogmā: um confusio
Ecclesiam Dei occuparet, & aliena doctrina alter-
torum insultus sacram pessundaret mensam. Neque
aliunde de sui temporis hæreticis corqueri videtur
Helias: Domine, inquiens, altaria tua suffoderunt, *3. Reg. 19.*
dereliquerunt pactum Domini Dei Israel, & Pro-
phetas tuos occiderunt gladio. Implent ergo Calui-
nistę mentituram patrum suorum, sequē Attianorum
& Donatistarum filios & hæredes agnoscunt, dum
euertendo semel sacrificio tam gnauit et incumbunt:
tanto illis sceleratores, quod cum ipso sacrificio om-
nem quoque sacrificij fidem conantur abrogare: ne-
que enim illi sacrificij & corporis Christi in Eucha-
ristia veritatem negauerunt. Proinde si sacrificij tol-
lendi in his Europæ regionibus à Deo itato facultas
aliuando concedetur hæreticis, auferti tum à nobis
regnum Dei certò nobis persuadeamus necesse est,
quando sine Sacerdotio & sacrificio constare Eccle-
sia non potest.

Iam verò & inde conuincuntur isti Ecclesiaz san-
ctæ septis exclusi, quod fatentur Polycarpum, Ite-
næum, & Athanasium, duces suis animatum ad
salutem, sub ignorantia & peccati dominio captiu-
atum. Isti enim sanctissimi Episcopi, gregi Christi in
Ecclesia Catholica præsederunt, & cum Romano
Pontifice arctissimam communionem retinuerunt,
eiusque sedem honore debito sunt prosecuti. Poly-
carpus enim Smyrnæ Episcopus, & totius Asiae Prin-
ceps, & Apostolorū auditor, Aniceto Episcopatum *Hieron. in
Catal.* *Euseb. lib. 5.*
administrate Romam venit, & tum de alijs rebus, *cap. 24.*
de quibus inter se discrepabat, tum de festo Pascha-
tis cum eo contulit. Sui enim officij esse existimauit,
aut Pontifici Romano obedire, aut illi satisfacere, vt
cum eo communionem retineret. Irenæus verò ad *Lib. 3. cap. 2.*
Opus.

Ecclesiam Romanam propter potentioram principalitatem omnem Ecclesiam conuenire iubet, in qua semper conseruata est ea quae est ab Apostolis traditio: & eius authoritate confundit omnes qui quoquo modo colligunt praeterquam oportet. Deinde a Petro deducens Pontificum Romanorum seriem usque ad duodecimum aetatis sua Eleutherium: Hac, inquit, ordinatione & successione, ea quae est ab Apostolis traditio, veritatisque praedicatio, peruenit usque ad nos: & est plenissima haec ostensio, vnam & eandem viuificatricem fidem esse, quem in Ecclesia ab Apostolis usque nunc est conseruata & tradita in veritate. Adhac Athanasij & Catholicorum in Aegypto Episcoporum est huiusmodi ad Marcum Papam oratio: Domino sancto, & Apostolici culminis venerando Marco, sanctae Romane & Apostolicae Sedis, atque universalis Ecclesiae Papae: Optamus ut a vestra sanctae sedis authoritate, quae est caput & mater omnium Ecclesiarum, Nicenii Concilij capitula, ad correctionem & recreationem fidelium orthodoxorum, perapere mereamur. Marcus eis respondens, eundem epistolae suae titulum praefixit, adiecitque, sanctam & Apostolicam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum matrem, a tramire Apostolicas traditionis eratam nunquam, neque hereticorum nouitatibus succubuisse: sed ut in exordio normam Christianae fidei percepit, ab authoribus suis, Apostolorum Christi principibus, manere illibatam, secundum diuinam Saluatoris pollicitationem, qui Apostolorum principi dixit: Petre, ecce Satan expetivit vos, ut et ibi sit sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non afficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Quoniam igitur diuina auctoritate, totius Ecclesiae fundamentum factus est Petrus, & fratrum confirmator institutus; propterea, ne in postea, ne in posterum

rum quidem vñquam Romana Ecclesia à tramite Apostolicę traditionis aberrabit, neque hęreticorum nouitatibus succumbet: quia sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit. Instituit autē quid aliud, quām in eius cathedra perpetuū Ecclesiæ Catholicæ principiarum. Doleant igitur isti, se in eandem cum Ireneo, Polycarpo, Athanasioq. Ecclesiam nō concurrenre, in qua illi duces animarum ad salutem exitere, vt ignorantiae vincula, & peccati dominium ceruicibus suis excutiant: & cum sanctis Galliæ Regibus, qui incredibili fidei fervore Ecclesiam mirabiliter propagauerunt, de quæ re Christiana præclarissimè sunt meriti, in religione consentientes, in Catholicæ Ecclesiæ sinum postliminio reuertantur, pates cum illis in cælo coronas adepturi.

Leo serm. 2.
de annis.

Impie suaderi, opes Ecclesiæ in regium fiscum redigi, ad fol. 89.
subleuandum populum tributis immoderatiūs grauatum.

CAPUT XIX.

Ingeniosi admodum sunt hæretici, ad exaggerandum opum Ecclesiasticarum abusum; & vt Ecclesijs adimantur, vehementer contendunt: quasi verò vel propter nonnullorum intemperantiam aut cupiditatem, quæ sanctissimè concessæ sunt, in quæ sacro-sanctum Ecclesiæ ministerium impenduntur, perire par sit: vel si in eorum potestatem venirent, eis religiosius vteretur. Insigne porrò sacrilegę libidini suę pietatis velamen obtendunt, cùm suadent Ecclesiæ opes in fiscum & rationes regias revocari, ad leuandum populi ex immoderatioribus tributis grauamen. Ita etiam Iudam Iscariotem offendebat vnguenti in caput Dominicum effusi iactura, maluisseque illud trecentis denarijs venire, & dari paupe-

108. 11.

ribus, cùm alioqui nulla eum angeret pauperum eu-
 ra, sed Domini loculos gestans fur eslet & latro. Per-
 inde hæretici de populo subleuando non laborant,
 quorum maleficijs improbisque consilijs sibi in dies
 calamitatem accersit: sed immodicè Ecclesiarum &
 monasteriorum sitiunt opes, & quoties opportunum
 est, expilant, xenodochijs etiam non parcentes; vt te-
 statissimum omnibus faciant, quantam gerant pau-
 perum curam, & miserorū calamitatibus indoleant,
 Vellent præterea ad extremam inopiam redactas Ec-
 clesias: vt hac ratione ministris destitutæ, faciliter suę
 tyrannidi pateant, & terum, quod ambient vnicè, lo-
 li potianur. Ceterum aduersus rapaces istos fures
 nobis patrocinatur Apostolus, docens Ecclesia min-
 istris deberi vitæ subsidia, vnde decorè ac pro di-
 gnitate viuant; ac duplii quidem honore, id est, am-
 plioribus stipendijs dignos dicit presbyteros, qui la-
 borant in veibō & doctrina. Quis, inquit, militat suis
 stipendijs vñquam? Quis plantat vineam, & de fru-
 citibus eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte
 gr. gis non manducat? Scriptum est enim in Lege:
 Non alligabis os boui trituranti. Quæ propter nos
 scripta sunt, quoniam debet in spe, qui arat, arare. Si
 nos vobis spiritalia seminauimus, magnum est si
 carnalia vestra metamus? Nescitis quoniam qui in
 sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt? &
 qui altario securiunt, cum altario participant? Ita &
 Dominus ordinauit ijs qui Euangelium annunciant,
 de Euangelio viuere. Hanc legem secuti Apostolo-
 rum temporibus primi Christiani, quotquot posses-
 sere. 4. & 2. Iores agrorum aut domorum erant, vendentes affe-
 rebant pretia eorum quæ vendebantur, & ponebant
 ante pedes Apostolorum. Diuidebatur autem singu-
 lis prout cuique opus erat. Videntes autem summi
 Sacerdotes & reliqui confideles, plus vilitatis posse
 afferre,

2. Tim. 5.

2. Cor. 9.

*Urbano Ep.
de 1. & 4. com-
muniue.*

A.D. 4. & 2.

afferre, si hæreditates & agros quos vendebant, Ecclesijs, quibus præsidebat Ep. Icopi, traderet, eo quod ex sumptibus eorum, tam præsentibus quam futuris temporibus, plura & eleganter possent ministrare fidelibus, communem vitam ageribus, quam ex pretio eorum: cœperunt prædia & agros, quos videret solabant, matricibus & cœli sibi tradere, & ex sumptibus eorum vivere. Ipsæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Nō ergo debent in alijs viis quam Ecclesiasticis, & prædictorum Christianorum fratribus, vel indigentium, conuertiri: quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum. Si quis autem secus gerit, videat ne damnationem Ananiæ & Saphiræ percipiat, 180. 5. ut reus sacrilegij efficiatur, sicut illi fuerunt, qui pretia prædictarum rerum fraudabant. Hæc fratres valde timenda sunt & cauenda, quia res Ecclesiæ non quæsi propriæ, sed ut cōmunes & Domino oblatæ, cum summo timore non in alios quam præfatos usus sunt fideliter dispensandæ, ne sacrilegij reatum incurvant qui eas inde abstrahunt, quod traditæ sunt, ne pœnam & morte Saphiræ incurvant; & quod peius est, anathema fiant, & in profundum barathri labantur. Unde attendendum & fideliter custodiendum, & illius usurpationis contumelia depellenda, ne prædia viis decretorum cœlestium dicata, à quibusquam irruentibus vexentur. Cæterū prædones isti, nec Ananiæ & Saphiræ suppicio, nec anaematis aut barathri metu mouentur, ut non inuolent, quoties res tulerit, in Ecclesiæ opes, malintque aleæ, ganeæve, imo & hæresi sua promouendæ eas cōfessare, quam quod decretis cœlestibus sunt destinatae. At verò Constantinus Magnus, Christianismo initiatus, cùm Ecclesiæ constitueret, Ecclesijs prædia attribuit, & ex cuiusque urbis prouenientibus, toti clero quantum ad

Nicob. lib.

10. cap. 5.

vitam tolerandam satis esset, rerum necessariatum contulit, eamque rem sanctione legis confirmavit. Et deinceps virti religiosissimi possessiones & praedia Domino consecratur, aedificantes basilicas in suis fundis in honorem sanctorum martyrum per ciuitates ac monasteria innumera, in quibus cœtus Domini seruientium conueniret. Denique Reges & praesides ac magistratus propria largiti sunt per universa regna terrarum, vnde alerentur egeies, Ecclesiæque fabricarentur atque restaurarentur, Deoque & Ecclesiæ eius ritè famulantibus seruisq. illius supplementa (ut absque necessitate essent) tribuerentur: ut hæc accipientes possent secundum monita Apostoli, facere orationes, obsecrations, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam habeant. Cæterum Julianus ut suum in Ecclesiam odium ad excidium eius conuerteret, & cum Sacerdotio sacrificium etiam semel abrogaret, annonam & immunitatem quam Constantinus pro sua erga Deum obseruantia clericis concesserat, ademit, & in

Nicophil. lib. publicos prouetus retulit. Iouinianus vero eius successor, experientia edoctus diuina vindicta Julianum

10. cap. 39. graibus esse malis afflictum, iura pristina Ecclesijs reddidit: & quæcunque clero, viduis & virginibus dudum à Constantino & filijs eius diuini cultus augendi gratia concessa, legibusque firmata, à Juliano autem pessimo consilio adempta & accisa fuerant, priuilegia & beneficia restituit. Quod si decimæ, primitæ, aliaque eiusmodi, veteri Sacerdotio debebantur; quanto magis Christiano, quod tanto est illo sublimius, quanto vmbre veritas antecellit. Hinc Origenes, Indecens, inquit, & indignum existimo & impium, ut is qui Deum colit, & ingreditur Ecclesiam Dei, qui scit Sacerdotes & ministros assistere altari.

& aut verbo Dei, aut ministerio Ecclesiæ deseruire, ut de fructibus quos dat Deus, solem suū producendo, & pluuias suas ministrando, non offerat primicias Sacerdotibus. Non enim videtur huiusmodi anima habere memoriam Dei, nec cogitare, nec credere, quia Deus dederit fructus quos cepit. Et Augustinus, ^{Serm. 119.} Decimæ, ait, ex debito requiruntur: & qui eas dare noluerit, res alienas iuasit. In eadem sententiam scribit & Chrysostomus, in priorem ad Corinthios epistolam. Scribit etiam Prosper Aquitanicus, ^{Hem. 43.} Paulinum Nolanum Episcopum, qui ingentia prædia sua pauperibus erogauerat, non cōtempnisse tam ^{Lb. 2. dec. 1.} Ecclesiæ facultates: Et Hilarium Arelatensem apistitem, qui & ipse omnia bona sua aut parentibus reliquerat, aut vendita pauperibus contulerat, quod illa tunc habebat Ecclesia non solum posse, sed etiam acceptis fidelium numerosis hæreditatibus ampliasse. Isti ergo tam sancti, tam perfecti Pontifices, factis evidentiis clamant, posse & debere fieri, quod fecerūt. Palam est itaque in Harpyias istas Calvinisticas, libidini militari, & hæreticorum inexplebili cupiditati committentes Ecclesiæ facultates, transfusum esse Iuliani apostatae sacrilegi spiritū; ut non minori atque illum, odij & malevolentiae œstro in Christi & Ecclesiæ gloriâ, agitari eas existimemus.

Religiose pietatis magni, apud Deum meriti opus esse, Ec- ^{Fol. 228.} clesiæ decori & ornamento studere.

CAPUT. XX.

Natura duce videntur gentiles inducti, ut deos suos eisque dicata tempa exornaret, omnique magnificencia excoletrent. Et Romani quidem cum Apollini Delphico excellens munus communi consilio consecrandum censuerint; matronæ Romanæ

G S omnem

omneum mundum suum aureum in illud contulerunt. Neq. hic alia admissa est impietas, quam quod non vero Deo, sed diabolo sacrificarunt. Alioquin quanto sumptu, tabernaculi veteris instrumentum, Moysi praecepit Deus instrui, docet Exodus: & quam fuerit accepta Deo Davidis deuotio, in templi aedificationem necessaria quaque preparantis; & Salomonis pietas indefessusque labor, quo in hoc opus etiam ex remissimis orbis plagis ligna, aurum, gemmas iussit conuechi; historia Regum sacra luculentè testatur. Multo igitur impensiore cura, testamento novo afflidente, in quo Dei charismata in nos uberiori exuberant, basilicas diuino nomini cultaque consecratae, par est ut exortemus & veneremur. Non pluris quidem facit Deus aurum quam lutum, (bonorum enim nostrorum non eget) at pietate nostra dicitur, vultq. de nostra substantia honorari, ac promptitudine & liberalitate voluntatis coli, qui a Mose non nisi a voluntariis qui busque voluit accipi, quae ad tabernaculi structuram pertinenter. Qui igitur in basilicas sua largiuntur, Deo omniū authori & largitori dant grati animi significationē, dicentes, Quae de manu tua accepimus, dedimus tibi Domine: rerumq. praestantium oblationē, agnoscere se testatur, creatoris magnitudinem, claritatem, potentiam, in rebus conditis relunctem. Atq. ita quae per se se Deo sunt via, fides efficit pretiosa. Oculi enim Domini respiciunt fidem. Adhac Apostolus tabernaculum dicit exemplar esse caelestium: multo autem perfectius regni celorum figuram gerunt Ecclesia Christianorum, in quibus est Christus corporaliter, & sanctorum reliquiæ cum Domino regnantum. Atque Christus, ad dexteram Patris resiit, in celo beatis spiritibus propalam gloriæ suam manifestat, & eosdem ineffabili modo gloriæ suæ efficit particeps, gloriaque & honore coronat. Est igitur equissi-

Psa. 15.
Prover. 3.

Exod. 35.

1. Petri. 29.

Ies. 5. 6.
de Quæfrag.
Terem 5.

Hab. 9.

equissimum, Christi Domini & sanctorum eius, gloriam, claritatem, virtutem, sapientiam, auro & argento, gemmisq; pretiosis representari, quando virtutes sanctorum, quibus aeternae gloria merces reponitur, aurum & argentum, lapidesq; pretiosos dicere disertis verbis non dubitauit Apostolus. Et haec dum faciunt ^{1. Cor. 3.} fideles, & ornatas basilicas contemplantur, subit eos gloriae Christi & sanctorum eius memoria, inq; eius laudes alacrius assurgunt, orant feruentius, & ad Dei & beatorum spirituum consortium ardenter impe-
tu mentis concitantur. Est sane humanae infirmitatis modus, ut quia corporea mole pregrauiatur, neque diuinatis luce perfecte coiustratur, externa rerum specie ad veritatem perspiciendam, Deoque charitate cohaerendum, vehementer adiuvetur. Intellexit hoc septima Synodus ecumenica, in qua actione se-
xta sub finem haec leguntur: Sancta Dei Catholica Ecclesia, ad penitentiam & cognitionem observationis mandatorum Dei, omnes sensus nostros tra-
hit, & ad gloriam Dei agnoscendam studet nos deducere; non modò per auditum, sed & per visum, morum correctionem moliri cupiens. Hinc D. Leo ra-
tionabile & quodammodo religiosum scribit videri, Sem. 3. in
Quadrage. per diem festum in vestitu nitidiore prodire, & habitu corporis hilaritatē mentis ostendere, ipsamq; iuste-
que orationis domum propensiore tunc cura, & ampliore cultu, quantum possumus, adornare: ut anima Christiana, quę verum viuumque Dei tempus est, speciem suam prudēter exornare moneatur, & pro-
uidere ne interiora hominis aliquorū sordeant con-
taminatione vitiorum. Locus iam postulat vt inuete-
ratæ huius consuetudinis usum olim fuisse celeber-
rium, calumniatoribus confirmemus. Tantā suis-
se pietatem & largitionem fidelium, etiam dum atrox
in Christianos persecutio ferueret, vt etiam pretio-
fissima

Epist. 165.

sissima supellechia Ecclesijs ex ea acquirerentur, historiæ omnes testantur: & Augustinus scribit, Diocletiani tempore qui grauissimè Christianos afflixit, fuisse in Ecclesijs Africanis, lucernas argenteas, aliasque vasa, eodem metallo confata. Est & apud Prudentium huiusmodi ad diuum Laurentium urbis

De hymno de

S. Laurentio. præfeci oratio:

Hunc esse vestris Orgijs

Moremq; & artem proditum est,

Hanc disciplinam fæderis

Libent ut auro Antistites.

Argenteis scyphu ferunt

Fumare sacrum sanguinem:

Auroq; nocturnu sacru

Astare fixos cereos.

Tunc summa cura est fratribus,

Vt sermo testatur loquax,

Offerre fundis venditu

Sestertiiorum millia.

Lib. 1. contra

Parm.

In editio.

Erant, inquit Optatus Mileuitanus, Ecclesiæ Cartaginensi ex auro & argento quam plurima ornamenti. Construximus, ait Constantinus Magnus, Ecclesiæ beatorum Petri & Pauli primorum Apostolorum, quas auro & argento locupletauimus, vbi & sacratissima eorum corpora cum magno honore recondentes, thecas ipsorum ex electro construximus. & crucem ex auro purissimo & gemmis pretiosissimis, per singulas eorum thecas posuimus, & clavis aureis confiximus. D. Hieronymus Vigilantium acriter arguit, Christianos irridentem, quod sanctorum reliquias auro & argento exornarent: Dolet, inquit, Vigilantius, martyrum reliquias pretioso operi velamine. Ergo sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothœi transtulit Constantinopolim, apud quas dæmones

mones rugiunt. Sacrilegus & nunc Arcadius, qui os-
sa sancti Samuelis longo pōst tēpore de Iudea trans-
tulit in Thraciam. Omnes Episcopi non solum sacrilegi, sed & fatui iudicandi, qui cineres dissolutos in
serico & vase aureo portauerunt. Idem p̄aclarē Ne-
pollianum cominendat, quōd Ecclesiarum nitidit to-
tus incumberet, & basilicas martyrumque concilia-
bula diuersis floribus & arborum comis, vitiūn. que
pampinis, adumbraret. Ne quis verō parum solida
pietate niti hunc colendi Dei ritum exitimet; obser-
uandum, Theodorum quendam presbyterum, sa-
cerorum donariorum custodem in Ecclesia Antioche-
na, elegisse crudeles cruciatus, ac postrem d̄ mortem
ipsam perpeti, potius quām permagni pretij mūdum
atque ornatum eius Ecclesiaz tradere, & imperialibus
thesauris inferre. Author est Victor Uticensis, eadem
suppl̄cia passos in Africa Domini Sacerdotes, quod
ministeria diuina, librosque factos, impijs prodere
recusarent. Habent autem Caluinistæ nostri Eccle-
siarum profanatores, & factorum thesaurorum præ-
dones, impietatis suæ patres, Nabuchodonozor, &
Antiochum Epiphanem, Hierosolymitani tēpli vio-
latores; ac deinde Iulianum apostatam, qui Christi
Domini acerbissimus persecutor, sacrilegijs suis bla-
phemam hanc vocem adiecit: En qualibus vasis sa-
crificant Nazaræi Mariæ filio: & Arrianos, de quibus
Nicephorus & Victor luculentarē texunt historiam:
ac postrem d̄ Donatistas, teste D. Augustino epistola
quinquagesima, & lib. 3. contra Crescon. cap. 27. Cę-
terūm pr̄termittendum non est, quōd si sacrilego-
rum impietatem subinde tolerauit Deus, expectans
patienter ut p̄enitētię beneficio salutē perditam re-
pararent, exeruisse tamen nonnunquam iustæ vindic-
tæ flagella in eos qui suo cultui dicata violascent.

Balthazar enim cum temulentus in vasis quæ pater Danielis.

cius

Ad Heliodorū.

Nicephor. lib.
10. cap. 7.

Lib. 1. persa-
cut. Vandal.

4. Reg. 15.
1. Machab. I.

Theodor. lib.
3. ap. 12.

Lib. 10. cap.
5.7.

Victor lib. I.

¶ Mbr. ad
vng. lapp.
mp. 3.

2. Mach. 3.

¶ Lib. 10. cap.
7. & 29.

¶ Lib. 1. perfec.
Vandal.

¶ Lib. 2. cap.
27.

eius è templo Hierosolymitano asportauerat, cum amicis & concubinis suis petulanter bibisset, ipsa nocte Angeli manu percussus crudeli morte occubuit. Heliodus quoque angelorum manibus acerrimè flagellatus, docuit nō impunè abire interrogatam tem- plis contumeliam. Refert Nicephorus, Julianum, Iu- liani apostatae auunculum, cum Felice & Elpidio Imperialium pecuniarum quā storibus, propterea quod sacra vasa longè pretiosissima Ecclesie magnæ, quam Constantinus Magnus construxerat, in fiscum Imperatoris intulissent, & solo illa per ludibrium irrisisset, diuersis modis, pergraues horrendasq. tan- ti flagitij tulisse pœnas. Quin & Victor Uticetis scri- bit, Proculum quendam, quod iussu Geiserici Van- dali tyranni, rapaci manu Ecclesiæ depopulatus es- set, atque de pallijs altaris camisiae sibi & femoralia fecisset; Deo vindice impulsum, linguam sibi frusta- tim concisam comedisse, ac turpissima esse morte consumptum. Vestem insuper auro textam, Ecclesiæ à Constantino Magno donatam, cum Cyrillus Hierosolymitanus pia ex causa aliquando vendidisset, & deinceps à mercatore Thymelicus saltator emisset, atque induisset, in ipsa saltatione eum exanimatum concidisse, refert Theodoretus. Caluinistis hęc diu- nae vltionis exempla fidem facere debent, si cum eis in hac vita dissimulet Deus, longanimititer eos ad pœ- nitentiam expectas, quām acerbis cruciatis apud inferos extipiendi sint, nisi in Deum & sanctas Ec- clesiæ contumeliosi esse desinant, & de admissis sce- leribus corde contrito, & humili luctu, Dei clemen- tiam exorent. Scio sacrarum ædium thesauros male- uolis hominibus, & vnde cūque maledicendi mate- riam captantibus, occasionem Ecclesiæ potentiam inuidiosè criminandi suppeditare: at præ animicæ- citate non vident, aut certè videre se dissimulat, non seruire

seruire ambitioni sacerdotum, Ecclesiaturum magnificientiam, at Dei gloriae & honoris, cuius maiestatem nullum humanæ deuotionis ornamentum satis adumbrare potest. Adhac, vñ Ilcariothis nostris aliquo modo satisfaciamus, & eos placatores, si fieri potest, habeamus, qui nihil tibi pauperum cura potius esse, videri volunt; considerandum venit, vbi pia causa, & pauperum grandis egestas postular, Ecclesiam thefauros suos, & vas a pretiola non grauata distrahens & conflare, vñ prolixè ostendit Ambrosius lib. o 2. Officiorum, cap. 28. Ita Cyrillus Hierosolymitanus, Nicoh. lib. 9. cùm neque pecunias, neque frumenta haberet, do- 14. 46. naria templi, & sacra aula a vendidit, vñ populi penuriam solaretur. Et Possidius in vita D. Augustini Cap. 24. scribit, eum ad populum solere refert, quando deficiebat quod pauperibus erogaretur. & de vasis Dominicis, propter captiuos & plurimos indigentes, frangi quædam & confari iubebat, & egentibus dispensati. Ex his omnibus constare potest, non stulte ac sine mente existimare nos, misericordia Dei promoveri, & repositam sibi in cælo mercedem iure exspectare, qui diligunt decorum domus Dei, & locum Psal. 25. habitationis gloriae eius, & pro facultatum suarum modo, Ecclesijs exornandis, magna religione & pietate incumbunt.

Solere hereticos Ecclesiasticorum vitam & mores infestari,
vt simpliciores abducant à fide Christians.

CAPUT. XXI.

MAgnum cauæ suæ præsidium posatum censet Politicus in depingendis quam potest artificiosissimè Pontificum, & sacerdotum, monachorumque vitijs: eosque crudelis, sanguinarios, dissolutos, ignavos, hypocritas, auatos, populi seductores,

& in-

& intemperantes appellat. His emblematis exornari
 Auguſt. lib. 3. cōtr. Iſ. Peſul. cap. 1. nos non mouemur: hæreticis enim hoc proprium
 est, cùm non habeant quod cum ratione pro cauſa
 dicant, deferta cauſa, & reliquo negotio quodammodo
 publico, priuata quadam ſimultate, contumelioſis
 criminacionibus & opprobrijs, hominum vitam
 inſectari, quaſi homo ſit cauſa quaे inquiritur. Et vi-
 let hoc non mediocriter, ad fouendam vanorum ho-
 minum leuitatem, qui libenter audiunt lites nugan-
 tium diſertorum: ut cùm attendunt quām ſcurrili-
 ter & eloquenter conuidentur, ſimul non intuean-
 tur quām veraciter conuincantur. Et hoc consilio

sacerdotum crima apud imperitos inſectātur, par-
 tim ut quisquis Epifcopus, vel ſacerdos, vel mo-
 nachus, vel ſanctimonialis ceciderit, omnes tales eſſe
 credant, ſed non omnes poſſe maniſtari: partim ut
 vitam à doctriña non ſecernentes, cum eorum flagi-
 tijs ſimul doctrinam quoque deteſtentur. Et tamen
 etiam ipſi, cùm aliqua maritata inuenitur adultera,
 nec proiiciūt vxores ſuas, nec accuſant matres ſuas.
 Nobis certè non vacat, nec libet maledicta maledi-
 c̄tis reponere; ſed potiūs veritatem defendendo, eſſe
 ſalubriores. Quod si quippiam aduersarijs obijcien-
 dum eſt ut caueri poſſint, non aliud quām ſchismatis
 crimen, & quod Catholici non ſunt, obijciendū pu-
 tamus. Nihil enim, ait Auguſtinus, obijciatis hæreti-
 cis, niſi quia non ſunt Catholici; ne ſimiles illis ſitis,
 qui, non habendo quod in cauſa ſuæ diuisionis de-
 fendant, non niſi hominum crima colligere aſſe-
 ñant, & ea ipſa plura falſiſſimè iactant, ut quia ipſam
 diuinae Scripturæ veritatem, qua vbique diuifſa Ec-
 clesia Christi commendatur, criminari & obſcurare
 non poſſunt, homines, per quos prædicatur, adducat
 in odium, de quibus & fingere quicquid in mentem
 veneſit, poſſunt. Quod certè ad nos attinet, agnoſci-
 mus

mus huiusmodi esse peccatorū nostrorum sarcinam,
vt egeamus gloria Dei, & humiliari oporteat sub po- Rom. 3.
tenti manū Dei: fatemurque multam tritico paleam
esse permixtam, quam tolerari iussit Christus, tantis- Matth. 13.
per dum messores Angeli in mandatis habeant eam
a tritico separate, & in fasciculos colligere ad com-
burendum. Interea de prepositis malis securam fecit Aug. 8. epist.
Dominus plebem suam, ne propter illos doctrinę sa- 166.
lutaris cathedra deseratur, in qua coguntur etiā ma-
li bona dicere. Neque enim sua sunt quæ dicunt; sed
Dei, qui in cathedra vnitatis, doctrinam posuit veri-
tatis. In cathedra Moysis, cui successit cathedra Chri-
sti, videmus, ait Augustinus, sedere bonos & malos: Contione 3.
quare propter malos cathedram ipsam diriuitis? Si in Psal. 36.
bona loquuntur, & bona faciunt, eos imitamini: Si
autem nō faciunt quod loquuntur, habetis cōsilium
Domini, dicentis: Quæ dicunt, facite; quæ autem fa- Matth. 23.
ciant, nolite facere: tamen à Catholica cathedra no-
lite discedere. Aduersus istos maledicos & lacerantes
mendacijs gloriam seruorum Dei: Cūm scriptum sit:
(inquit Cyprianus) Maledici regnum Dei non con- Lib. 1. ep. 3.
sequuntur: & Qui dixerit fratri suo, Fatue, reus erit
gehennæ ignis: quomodo possunt censuram Dei vl-
toris euadere, qui talia ingerunt non tantū fratri-
bus, sed & sacerdotibus, quibus honor tantus de Dei
dignatione conceditur, vt quisquis sacerdoti eius, &
& ad tempus iudicanti, non obtemperaret, statim
necaretur?

H

Non

Ed. 707.

Non esse idololatriam in Ecclesia Catholica, neque in Eucharistia Sacramento, neque in sanctorum invocatione, neque in sacramentum imaginum veneratione.

CAPUT XXXI.

Ex his quæ deinceps confutantur, facile est perspicere non hoc ex professo agere Politicum, ut politica scribar, & rebus militiæ gestis Lectorem oblectet: sed ut Ecclesiæ oppugnet, fidemque Christianam subuertat, hoc perniciosius, quo occultius, externa ista in impijs dogmatibus, tanquam mel veneno apergit. Non igitur eagent ista confutatione operosi, quando vel prima fronte ad apertam heresim pertinere cognoscuntur.

Cap. 8.

Cap. 13.

Cap. 7.

Alienâ esse ab Ecclesia Catholica idololatriam, restantur Prophetæ, qui per aduentum Domini nostri Iesu Christi in carne, omnia idola & cultos honoresq. illis adhiberi solitos, delenda esse prophe-tauerunt. Sophonias enim, Manifestus, ait, erit Dominus super eos, & disperdet omnes deos Gentium terræ: & adorabunt singuli de loco suo. Et Zacharias, In illa die, ait, erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hierusalem in ablutionem peccatoris & mensuatuæ. Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum, Disperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur ultra. Qui igitur in Ecclesia Dei, in qua apertus est fons Baptisini, adhuc cultus idolorum esse dicunt, negat impletas esse noui Testamen-ti promissiones, & Christi crucem euacuant, per quam toto orbe terrarum idolorum templa subuersa sunt, & subtracta superstitiosa sacrificia, & sacrilegi mendacij Prophetas accusant.

Papistas autem esse idololatras, afferit Beza in sua confessione fidei Christianæ, & ex eo Politicus, quod cœnam Domini in exercitum idolum, quod ipsum altaris Sacramentum vocat, commutauerint. Sed videlicet Sacramentarij, quam recte ita de augusto alta-

ris Sacramēto sentiant: certē Catholici verum in eo
& naturale Christi corpus & sanguinem adorant &
agnoscunt, eius verbis adducti, quibus panem & vi-
num in corpus & sanguinem suum consecratione
conuertit. Cœnantibus enim Apostolis accepit Iesus Matth. 26.
panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis Luk. 22.
suis, & ait: Accipite & comedite: hoc est corpus
meum. Hoc facite in meam commemorationem. Et
accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens:
Bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus noui
Testamenti, qui pro multis effundetur in remissio-
nem peccatorum. His enim verbis quid iubet Chri-
stus, per quem gratia & veritas facta est, nisi ut sacri-
ficio Melchisedech, & agno paschali, ceterisq. huius
Sacramenti prænuncijs figuris, substitutam esse cor-
poris sanguinisque sui veritatem, credamus? Quod
si luculentis hisce verbis, figuram tantum corporis
sui voluisset intelligi, nonne sua ipse verba interpre-
tari debuisset? Chrysostom⁹ illa Domini verba enar-
rans, Vnde ememus nobis panes, ut manducent hi? Ioan. 6.
Euangelista, inquit, ne quid his verbis absurdum de
Christo suspicateris, & in magnum prolaberteris er-
torem: Ipse, inquit, sciebat quid esset facturus. Ceterum
illud maximè obseruandum est, quod, quando
prænata subest suspicio, illam protinus studiosè Euangeli-
lista amolitur. Ut igitur hoc loco, ne quid tale su-
spicarentur auditores, correctionem addidit, dicens;
Ipse autem sciebat quid esset facturus: sic & illic, cùm
inquit; Propterea magis quarebant Iudæi illū inter-
ficiere, quia patrem suum dicebat Deum, & qualem se
faciens Deo; nisi ea esset Christi operibus confirma-
ta sententia, eam quoq. correxisset suspicionē. Nam
si in Iesu verbis timeret Euangelista, ne quid perpetram
suspicemur, multo magis in aliorum sermonibus, si
nō verum id eos opinari intelligeret. Sed nihil dixit:

Norat enim eam esse Christi sententiam, quod esset aequalis Deo, nec eos perpetram opinatos. Adhibuisse igitur Christus & consecrationis corporis sui verbis aliquam interpretationem, qua sinistram opinionem amoliretur, nisi Eucharistiam verè & substancialiter corporis suum esse, certissimè credi voluisse. Id quod usque adeo orbi persualum est, ut iam inde ab ipsis Apostolis ad hunc usque diem, Ecclesia Catholica ubique gentium diffusa, inter communis fidei Sacramēta, nihil ferè illustrius profiteatur, quam corporis & sanguinis Dominici, conuertione panis & vini, in Eucharistia veritatem. Quin etiam aedē confirmata semper fuit hæc fides, quæ ante Berengarium, Sacramentiorum parentem, nunquam reuocata fuit in controuersiam, ut ex hac surgentes olim hæreses, Ecclesiæ proceres cōfutarint. Irenæus enim corporum resurrectionem inde comprobauit. Hilarius naturalem Patris & Filij unitatem euicit, ex eo quod nos carnis Christi in Sacramento naturam adepti, per eius participationē corporaliter illi coniungamur. Prima Synodus Ephesina Iesum Christum verum Deum simul & hominem esse conuinxit, propterea quod Eucharistia nos viuificate non possit, nisi diuinitati Christi humanitas cōiungatur. Et Leo Magnus, ut assereret Incarnationis Dominicæ veritatem, hoc dixit: ore sumi, quod creditur fide. Porro non aliunde ferè hæc Sacramentiorum hæresis originē habet, quam quod suo iudicio sensibusque corporeis nimium addicti, intra notas naturæ leges, temere Deum coarctare volunt, quasi verū esse non possit, quod assequi ipsi non queunt. Cæterū de rerum natura exiguum admodum cognitionem habemus, de omnipotentia verò Dei, nullam: & quæ portenta dicimus, non sunt contra naturam, sed contra quam est nota natura. Proinde apud Catholicos fidei

Lib. 4. cap.

34.

Lib. 8. de

Trinit.

Eccles. Cone.
ad Nestor.

Serm. 6. de
seruicio 7.
mensis.

August. En-
thir. cap. 9.

Lib. 21. de
Trinit. cap. 8.

dei simplicitas, rationalibus demonstrationibus, plus *Bast. Hom. 2.*
semper obtinuit: & , omni temeraria cura remota,
Deo facile quiduis esse, credere de bensus, neque im-
becillitate nostra diuinis vites metiri.

^{1. Hexam.}
^{Cyr. lib. 4.}
^{in Iean. cap.}

13.

^{Aug. lib. 20.}
^{contr. Fanst.}
^{cap. 5.}

Quod ad sanctorum inuocationem attinet, & in
hac parte ab idololatriæ crimine sumus alieni, vt qui
sciamus solum verum Deum esse colendum, quo so-
lo fruens, beatus fit cultor eius: & quo solo non fruēs,
omnis mens est misera, qualibet re alia perfruatur.
Neq; alium mediatorem agnoscimus, quam unum,
eumque Iesum Christum; qui cum Deus simul &
homo sit, mortis suæ sacrificio omnia ad salutem bo-
na nobis à Deo largitur, hominesque cum Deo aucto
vinculo coniungit: at sanctos in cælo iam beatos tan-
quam insignes Dei amicos veneramur, eorumque
orationes nostris adiunctas Deo offerimus, vt illæ
imperent quod nostræ non merentur. Neque nos *Lib. 8. deci-
martyribus templis, sacerdotia, & sacrificia constituimus.*
ut. cap. 27.

Quis enim audiuit aliquando fidelium stantem
ad altare, etiam super corpus martyris ad Dei hono-
rem cultumque cōstructum, dicere in precibus; Of-
fero tibi Petre sacrificium, vel Paule: cum apud eo-
sum memorias offeratur Deo, qui eos & homines, &
martyres fecit? Audi sextam vniuersalem Synodum, *Cap. 7.*
& ab ea Ecclesiæ doctrinam & intentionem edisse:
Solo, inquit, creatore adorato. inuocet Christianus
sanctos, vt pro se intercedere ad maiestatem diuinam
dignetur. Et Synodus septima: Cum Dei timore, ait, *AB. 6.*
omnia agamus, postulantes intercessiones inconta-
minatae Deiparæ semperque virginis, dominæ nostræ
Mariæ: item sanctorum Angelorum, omniumq; san-
ctorum, salutantes ac venerantes eorum reliquias, vt
nos sanctitatis eorum fiamus participes: sunt enim
salutares fontes, multis modis beneficia fundentes, *AB. 3.*
per Christum qui in ipsis habitat. Et sanctus Leo:

Serm. 5. de
Epiphani.

Serm. 5. de
sept. 10.
mensis. Et
ser. 1. de Pe-
tro et Pau. o.

Lib. Mediator.
cap. 24.

Sanctorum, inquit, dñs tuas concupiscite, & per bonam emulationem ipsorum ambi te suffragia. Ac ne vanè id fieri dicas: Petrus, ait, sicut experimur, pro commendatis sibi à Domino omnibus indesinenter pastorales p̄tēdūt excubias, exoraturus deprecationibus suis, ut Ecclesia Dei, quæ ipsius est p̄tēdicationibus instituta, ab omni errore sit libera. Est & Augustini huiusmodi ad sanētos oratio: Orate Dominum omnia agmina sanctorum, ut vestris precibus meritisque adiuti, salua nauem, integrisque mercibus, peruenire mereamur ad portum perpetuam salutis & quietis. Postremò vulgatissimæ frequentissimæque sunt Catholicæ Ecclesiæ sanctorum invocationes, quæ omnes, ut superstitionis & idololatriæ suspicio tollatur, per Christum Dominum nostrum finiuntur: ut sanctos quidem comprecatores nostros faciamus, at solum Christum, redemptorem agnoscamus, qui morte sua nobis peperit salutem, nosque cum Patre simile exaudit.

Superest nunc ut & in cultu, quem Ecclesia imaginibus defert, abesse superstitionē doceamus. Idololatriæ qui omnium stupidissimè errauerunt, imagines ipsas, adeoque opera hominum, vel res à Deo conditas deos habuerunt, Babylonij serpenti, Ægyptij Apim, Romani anserem. Alij non creaturas sensibus subiectas, sed numina in eis latenia colere se dixerunt, quæ tamen non erant nisi dæmonia. Omnes enim dij Gentium dæmonia. Alij verò physicis interpretationibus conati sunt errorem popularem mitigare. Neque tamen illi excusant sua sacrilega sacra & simulachra, quod eleganter interpretetur, quid quæque significant. Omnis quippe illa interpretatio ad creaturam refertur, non ad creatorem, cui vni debetur seruitus religionis illa, quæ vno nomine latrā Græcè appellatur. At verò iam inde ab Apostolorum

Ang. lib. 8 de
cim. cap.
23. 24.

Ang. epist.
49. quest. 3.

tempo-
non v-
cultur
signis
camp-
latrā
bitum
exhib-
signifi-
quare
tudin
imag-
typo-
nis in-
gelij
luis e-
anim-
dam)
pressi-
que l-
imag-
malè-
N
Vt
dubia
tratu
clesi
ac sa
omni
hos
tres
men
esse i
tis l-

tempo-

temporibus, Christiani sacras imagines coluerunt, non ut res quasdam, sed propter res significatas, quæ cultum & honorem mererentur: & ut rei cuiusque significatae est dignitas & conditio, ita etiam circa imaginem congruentem ei cultum exhibuerunt, latram, inquam, vel duliam, quæ cultum sanctis debitum designat. Itaque honor qui sacris imaginibus exhibetur, non propter ipsas exhibetur, sed propter res significatas, neque abolutè, sed relate tantum, siue quatenus ad prototypon referuntur, & cum eo habitudinem quandam habent: prototypon enim, & eius imago, habitudine sunt unum: ac proinde ad prototypon propriè honor spectat, quod refertur honorantis intensio. Quod si etiam ipsi haretici verba Euangelij auditu percepta, propter res nominatas, quæ a suis nominibus non diuelluntur (sunt enim voces animi conceptuum, & rerum, notæ ac imagines quædam) aperitis capitibus honorant; cur hoc ipsum expressis sanctorum imaginibus non faciunt, cum utique sic idem faciēdi causa? Hic igitur est, in sacrarum imaginum cultu, Ecclesiæ Catholicæ sensus, non male his versibus expressus:

Non Deus est, sed picta Deum presentat imago:

Qua rixa, tu mente colas quod cernis in illa.

Vt verò firmior sit fides nostra, nullaque penes nos dubietas resideat, Nicæna Synodus secunda, pro sacrarum imaginum veneratione coæcta, docet eam Ecclesiæ sine Scriptura ab Apostolis esse contraditam, ac sanctos Patres commemorat, qui sacras imagines omnibus sæculis sunt venerati, ac subiicit; Sed quid hos nominatim citauimus? Omnes enim sancti Patres nostri imagines receperunt. Quam ob causam mendaces deprehenduntur, in hoc quod dicunt, non esse Patrum traditionem. Respondeat etiam argumentis Iconomachorum, & doctrinam de imaginibus sic

explicat: Christi, & Deiparæ, & sanctorum imagines colimus, non in materia, aut in coloribus honorem statuētes, sed ipsis, quorum typum imagines gestant, honorem impartimur, cùm sciamus, iuxta Magni Basili sententiam, quòd imagini honor exhibitus, ad ipsum prototypon referatur. Quemadmodum enim despiciens imaginem Imperatoris, non aliter castigatur, quām si ipsum Imperatorem cōtumelia affecisset, cùm tamen illa imago p̄t̄ lignum & colores nihil sit: eodem modo qui typum siue figurā alicuius ignominia afficit, in illum ipsum, quem typus repräsentat, est iniutius. Denique in calce Concilij sic habetur: Sancta Synodus exclamauit, Omnes sic credimus, omnes idem sapiimus. Hæc est fides Apostolorum, hæc est fides Patrum, hæc est fides Orthodoxorum. Credentes in unum Deum, in Trinitate laudatum, venerandas imagines amplexamur. Quicunque Scripturæ sententias de idolis, contra venerandas imagines adducunt, anathema. Qui venerandas imagines idola appellant, anathema. Qui dicūt quòd Christiani imagines ut deos adorant, anathema. Qui audet dicere, Ecclesiam Catholicam idola aliquādo suscepisse, anathema. Si quis ex Iconoclastarū hæresi aliquem existentem defendat, anathema. Hactenus Synodus vniuersalis, imaginum usum esse legitimum, & ex Apostolica traditione profluxisse, luculentè declarauit.

Qui verò venerandas imagines contempsit, & suam autoritatem ad eas deturbadas primus interposuit, fuit Leo Imperator, propterea dictus Iconomachus: quem secutus est Constantinus Copronymus, qui & Germanum Constantinopoleos Patriarcham solio eiecit, & Oecumenicum cœnobij Constantinopolitani professorem, cum alijs sanctissimis cleticis, errori suo cōstanter resistentes, crudelissimè

interfecit. Quo nomine Gregorius secundus, Leonem anathemate obstrinxit, ac tributo Romæ & Italiae prohibuit: Copronymus vero, rapta ex Ecclesia Constantinopolitana aurea corona gemmis exornata, capitiq. suo imposita, subito ardenti febre correptus est, & infelicem animam exhalauit. Extant passim apud Ecclesiasticæ historiæ scriptores miracula, per imagines, vel certè ad earum venerationem edita; ac plerique Belgij locis hodieque innumera eduntur, quibus legitimum ac sanctum esse imaginum usum, qui non mentitur Deus palam ostendit.

Enslib.lib. 7.
Eccles. hist.
cap. 18.
Niceph.lib.
18. cap. 4.

Respondetur Politici calumnijs quibus Pontifices grauati, mirum, quod sint Alchymista: & Germaniam olim ab Imperatoribus distraxerint: Phocam, extincto Mauritio, donauerint Imperio, ut ab eo fierent totius Ecclesia Principes.

CAPUT XXXII.

Quemadmodum se miserè euiscerat aranea ut labore summo fragilissimam telam contexat: Ita Politicus magnum tractatum, de Alchymia editum, ut Papæ Romani potentiam & inexhaustam auam, turpibus questibus accrescetem, criminetur. Cum enim latè demonstrasset Alchymistas omnes, multo ære, magnisque ac diutinis sudoribus, nihil præter pauperiem retulisse, vnicum se nosse adiecit, qui in sola Gallia, quadraginta plumbi podo, in sexcenta coronatorum milia, quotannis conuertat, Romanique pertrahat. Egregiam vero laudem & spolia ampla refers Politice, ex tam prolixa & graui disputatione ad hanc conclusionem destinata. Ceterum facile respondemus, Christum & Apostolos, primos Evangelij præcones, pauperes & humiles extitisse, cum ut homines ab amore mundi abducerent, tum

ne tyrannide, terrore, & potentia orbem ad se pertra-
xisse videntur: nunquam tamen iugo paupertatis
Deum sacerdotes onerasse. Ac quidem cum Christi
sanguis in cordibus credentium adhuc ferueret, sola
humilitas, & rerum omnium contemptus, ad com-
mendandam hominibus pietatem satis valebat: at
deploratissimis hisce seculis, quibus & charitas refri-
xit, & abudauit iniquitas, fragilitati nostrae, qua pre-
sides Ecclesie propter carnis infirmitatem & pecca-
ta, sine quibus etiam iustorum vita non ducitur (ut
sunt corrupta nostra iudicia) facile contemneremus:
sapienter consuluit Deus, cum prouidit ut splendore
& potentia, Ecclesie Catholicae monarca exornaretur,
ad authoritatem tuendam, & comprimendam im-
proborum audaciam, & supremae authoritatis con-
temptum. Propterea Constantinus Magnus, & qui
posterioribus temporibus secuti sunt religiosi Principes,
regia dignitate sedem Apostolicam exornarunt, opibusque
cumularunt, eiq. fasces suos & sceptralia sub-
miserunt, ad summum Ecclesie & religionis Chri-
stianae commodum & utilitatem. Adhac cum Pon-
tifici incubat, prouincias suas aduersus hostilia mol-
limina tueri, & viros vndequaq. doctissimos, in par-
tem sollicitudinis & ministerij sui, accersere, varijs
que legationibus prouincias Christianas lustrare, fo-
vere Academias, & omnes boni pastoris partes per-
agere: aequis rerum & stimatoribus absurdum non vi-
debitur, sedem Apostolicam potentia esse firmatam,
& a subditis Ecclesijs, quarum saluti inuigilat, ea
percipere, citra quorum opem suo munere commo-
de perfungi non potest.

¶. 57.

Porro calumnia est, Romanos Pontifices Germaniam ab Imperatoribus distractisse. At quemadmodum Imperatores Graecos propter Iconomachiam
aliaque scelerata, aliquando excommunicauerunt, &
tandem

undem Occidentis Imperio multa auerunt: ita Germanos Imperatores, Henricos, Fridericos, aliasque, ^{per} potestatis limites in religionis iniuriā transgressos, & Sedis Apostolicæ contēptores, cēsuris Ecclesiasticis subiecerunt, & ijsdē insordescētes, & pēnitentia remedium contēnentes, Imperio deturbarūt: capotestate freti, quā rebelles excōmunicare, & Ecclesia perturbatoribus adimere sceptra debuerunt.

Illud quoque quod ait Politicus, coituros facile ^{fol. 39a.} cum Pontifice Christianos Principes ad bellum sacrum Turcis inferendum, si non eis cōtinuā obstreperent, eosque vrgerent ad iugulandos sibi subiectos, Pontificiæ Maiestatis contemptores; vanum est & ridiculūm: ac suo more agit, vt Pontifices odio populari subijciat, & Principes extimulat, vt vel soueāt hereticos, vel certè nullo eos tetrore pēnisque coērcent. Pontifices enim suis diplomatibus ac mandatis Principes nō fatigant, vt plebes suas cōtrudcent, aut in crucē agant: at pro pastorali suo munere, gregis curam gerunt, fratres in fide confirmant, errantes reuocant, & subinde Principes com̄mouent, vt, Deo in timore seruientes, Ecclesię comprimant inimicos. Quod autem ad conterendo Turcas, Reges nō concurrunt, peccatis nostris ascribendū reor: dum enim ambitioni luxuique, vel vicinis vlciscēdis, vacamus, nō compatimur super contritione Sion, & religionis extitum non deflemus. Huc accedit, quod hæretici ita Christianismum perturbant, vt sollicitos nos magissem oporteat de religione Catholica aduersus eos tuenda, quam de infidelibus profligandis. Et hæreticorum rebellio ita Principes exagitat, vt de suis tantum limitibus tuendis, non etiam de exteris inuadendis, cogitare vacet.

Grauatur iniquè & hac calumnia Pontifex, quod ^{fol. 219.} in Mauricij necem Phocam impulerit, ei que detule-

rit Imperium, ut summus Ecclesiæ Pastor diceretur, qui antea non nisi Metropolitanus esset. Ceterum Sed Apostolicæ supereminentem dignitatē, à Christo Petro esse collatam, inque Episcopatus eius hēdes transfundi, hactenus satis est confirmatum. Contendit autem à Phoca Bonifacius, ut sua auctoritate, datum diuinitus Ecclesiæ Romanæ primatum firmaret, quem vellicari à Græcis, & aperiēt Ioanne Constantinopolitano rapi videbat. Fecit itaque hac in causa Phocas, quod sciebat edixisse ante multa secula Constantinum Magnum, ut Romanæ Ecclesiæ Sedes, omnium Ecclesiæ caput esset: quam appellationem ei quoque tribuit Optatus libro 2. & Chalcedonense Cōcilium act. 3. ante Phocæ tempora. Mauricium verò in piè multa in Deum & homines, ipsorumque Gregorium Papam admissum se constat, & veruisse milites licentiosæ vitæ pertos, monachos effici: Ioanni Constantinopolitano opem attulisse, ut Catholicæ Ecclesiæ primatum inuaderet: ac cælesti prænuncio significatum, gladium vlturum Mauricij iniquitatem, ac Phocam percussorem designatum. Non igitur Mauriciaræ cedis inuidia Pōtificem Romanum grauari oportet quam fieri nunquam imperauit: at Dei iustitia potius prædicanda venit, qui & peccatis hominum supplicia mestè rependit, & Imperia Principatu que, sapientissimo iudicio transfert & distribuit.

Refellitur blasphemia Politici, inter multas stultitiae species quas dicit ab Ecclesia Catholica profluxisse, recensentis Confessionem auricularem.

CAPUT XXIIII.

Mitrum non est stultitiae habeti loco, quæ maxime opere ad salutem sempiternā spectare sciunt legitimi Christiani, quādo verbum crucis (teste Apostolo)

Paul. Diacon.
lib. 2. in vita
Phocæ.

Andoënius in
Chronico
an. 604.

Fol. 94.

bolo) pereuntibus quidem stultitia est, ijs autem qui 1. Cor. 1.
 sibi sunt, id est, nobis, Dei virtus est. Nos prædicamus Christum crucifixum, Iuda is quidem scandala-
 tum, Géribus autem stultiam. At quod stultum est
 Dei, sapientius est hominibus; & quod infirmum est
 Dei, fortius est hominibus. Neque absurdum cui-
 jam videri debet, hæc à nobis ex Apostolo produci
 meos, qui in Christo regenerati sunt, & ab eo nomi-
 nantur: nam & in Christianos professione, dicit Ioan-
 nes, omnem spiritum qui soluit Iesum, ex Deo non
 esse, sed esse Antichristum. Soluit autem Iesum, non
 tantum infidelis, & qui eius diuinitatem vel huma-
 nitatem pernegat, sed & quisquis in aliqua parte re-
 ligionem improbat Christianā. Quónam verò mo-
 do Confessionis Sacramentalis irrisor, non se Christi
 voluntati & instituto opponit? cuius est huiusmodi
 ad Apostolos oratio: Quæcunque ligaueritis super Matth. 18.
 terram, erunt ligata & in calis: & quæcunque solue-
 tis super terram, erunt soluta & in calis. Et, Accipi-
 te Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata,
 remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.
 His verbis manifestè Christus Apostolis, eorumque
 successoribus, peccatorum relaxandorum facit poten-
 tiam: quam si quis extra necessitatem contemnit,
 sibi ad misericordiam Dei aditum præcludit, à quo
 post lapsum à Baptismo, non aliam legimus in Euan-
 gelio viam ad indulgentiam consequēdam esse con-
 futam. Cùm igitur non sit homo qui non peccet,
 & naturæ lege quisque seipsum diligere iubatur, ac
 proinde hoc agere, vt peccatorum suorum sarcinam
 cemicibus suis excutiat, ne eorum vinculis pertraha-
 tur in gehennam: necesse est vt ad sacerdotum con-
 fusat authoritatem, quibus est relaxādorum pecca-
 torum potestas concredita: quæ nihilominus vsum
 nullum habere potest, nisi peccatoris prævia confes-
3. Reg. 8.
 sione,

sione, & noxarum exacta enumeratione, qua quid soluere, quid ligare debeant, valeat cognoscere. Hinc Hieronymus, Sacerdos, inquit, pro officio suo cum peccatorum audierit varietates, scit quis ligandus sit, quisve soluendus: sicut tempore veteris Legis non pronunciabat quis mundus, quisve esset immundus, nisi inspecta signorum varietate. Cum enim iudex de occultis non iudicet, non potest Sacerdos vel absoluere vel ligare, nisi cum cuius gesta & merita cognouit: quod ei contingere non potest, nisi rei ipsius confessione, quia in hoc secreto, & quod remotis arbitris peragitur iudicio, reus ipse sibi esse debet accusator. Hoc Sacerdotum iudicium, ne sine Scriptura afferi videatur a nobis, significat Ioannes in Apocalypsi, cum ait: Et vidi sedes: & sederunt super eas, & iudicium datum est illis. Non enim hoc putandum est, inquit Augustinus, de ultimo iudicio dici: sed sedes praepositorum, & ipsi praepositi sunt intelligendi, per quos Ecclesia nunc gubernatur. Iudicium autem datum, nullum melius accipiendum videatur, quam id quod dictum est: Quae ligaueritis in terra, ligata erunt & in celo: & quae solueritis in terra, soluta erunt & in celo. Tametsi enim omne iudicium dederit Filio Pater, dixit tamen Apostolis suis Filius: Sicut misisti mihi Pater, ita & ego mitto vos. Ex quo audet hunc in modum scribere Chrysostomus: Pater omnifariam potestatem Filio dedit: ceterum video ipsam omnifariam potestarem a Filio illis traditam. Et Ambrosius, Vult, inquit, Dominus ea a Ieruis suis fieri, quae ipse fecit in terris. Ac ut intelligas quanta cura enumeratio peccatorum apud Sacerdotem fieri debeat, docet Cyprianus, etiam iniquas cogitationes apud

Cap. 20.

**Lib. 10. de
moral. cap. 9.**

**Lib. 3. de di-
gnis. Sacerd.**

8. et 9. de l'apost.

¶ lib. 3 cap. 8.

34.

Dei Sacerdotes dolenter & simpliciter esse confitendas, & faciendam conscientiae exomologes in, animique pondus exponendum. Ac deinde: Confiteatur, ait,

quia quid
 te. Hinc
 suo cùm
 iudicis
 regis non
 iundus,
 iudex
 velab-
 ita cog-
 ei iphus
 otis ar-
 et accu-
 scriptus
 Apoca-
 eas, &
 andum
 sed se-
 igendi,
 autem
 quām
 ata erūt
 & in
 dīo Pa-
 iūt me
 in mo-
 um po-
 omni-
 pbro-
 ri, quā
 aenu-
 ebeat,
 apud
 fiten-
 animi-
 eatur,
 ait,

anguli delictum suum, dum adhuc qui deliquit,
 seculo est, dum admitti confessio eius potest, dum
 iustificatio & remissio facta per Sacerdotē, apud Do-
 num grata est. Vidēsne Sacerdotis censuram &
 iudicium, ratam habere Deum? Porrò exomologesis
 peccatorum confessionem, non cordis tantum,
 sed verbis fortinsecus expressam, significat) præter
 Tertullianum (à quo præter confessionē, ceteri quo-
 de præscriptio.
 ne actus pœnitentia hoc nomine aliquando com-
 herentur) meminit etiam Eusebius, qui refert
 heretic. Lib. de orat.
 Lib. de orat.
 cap. 6.
 Fabianum Papam non priùs Philippini Imperato-
 De penit. cap. 8.9.
 rem Christianum ad communionem Ecclesiasticam
 admisisse, quām se confessus fuisset, & inter eos qui
 lib. 5. Ecd.
 bis. cap. 17.
 peccatorum vinculis adhuc tenebantur astriciti, lo-
 cumque pœnitentiam agentibus præstitutum occu-
 pabant, se sua sponte collocauisset, propter multa de-
 iusta, quā ab ipso ferebantur admissa. His accedit
 Origenes, Fit, inquiens, per pœnitentiam peccato-
 rum remissio, cùm non erubescit peccator Sacerdo-
 tē Domini indicare peccatum suum, & quætere me-
 dicinam. Denique Cypriani tēpore ab Ecclesia pro-
 scriptus, & hæreses damnatus fuit Nouatianus;
 quod pœnitentia Sacramentum per peccatorū co-
 mū Sacerdote confessionem, & potestatem remit-
 torum peccatorū, à Christo Sacerdotibus com-
 municatam, negaret. Hinc Lactantius Firmianus, Lib. 4. de eccl.
 Cū Nouatiani aut Arriani, ait, nominantur, Chri-
 14/15. c. 30.
 stiani esse desierunt, qui, Christi nomine amissio, hu-
 mana & externa vocabula induerunt. Quia ergo sin-
 galii quique cœtus hæreticorū se potissimum Christianos, & suam esse Catholicam Ecclesiam putant:
 siendum est, illam esse veram Ecclesiam, in qua est
 Confessio, & Pœnitentia, quā peccata & vulnera,
 quibus subiecta est imbecillitas carnis, salubriter cu-
 ta. Fuisse insuper Decij temporibus in Ecclesijs
 presby-

presbyteros pœnitentiarios, qui peccatorum confessionem audirent', nec negant qui hostes sunt pœnitentiæ, Socrates & Zozomenus, Nouatiani sectatores. Clariſſimè verò Leo Magnus, ſoluendorum peccatorum per Sacerdotes authoritatem exprimit epiftola ad Theodorum Foroliuensem Epifcopū: Multiplex, inquit, misericordia Dei ita lapsibus subuenit humanis, ut non ſolū per Baptiſti gratiam, ſed etiam per pœnitentiæ medicinam, ſpes vitæ reparetur æternæ, & qui regenerationis dona violaſſent, proprio ſe iudicio condemnantes, ad remiſſionē criminiū peruenirent, ſic diuinę bonitatis p̄fundijs ordinatis, ut indulgentia Dei, niſi ſupplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum homo Christus Iesuſ, hanc p̄eopositiſ Eccleſiæ tradidit potestatem, ut & conſiſtentibus actionem pœnitentiæ darent, & ſalubri ſatiſfactione purgatos, ad communionem Sacraſentorū, perianuam reconciliationis admitterent. Cui vtique operi ipſe Saluator interuenit; nec vñquam ab hiſ abeſt, quæ miniftriſ exequenda commiſit. Nihil hīc attinet prolixè docere, peccatorum ſecretam coram Sacerdotibus confeſſione in vſu frequentiſſimo fuifſe reſeptam posteris Eccleſiæ temporibus, quando iam inde ab iſiſ Apostoliſ, toto veteriſ Eccleſiæ decurſu, cūm incontaminata, etiam hæretiſorum noſtrorum aſſertione, fides & religio Christiana perſtitit, eam diſciplinam viguiſſe, neque intermiſſam eſſe in Eccleſia Catholica, certiſſimiſ documentiſ eſt demonſtratum. Si ergo cum aduersarij peccata conſiſtendi ritum inter ſtultiſas cōſtitueſtis; neceſſe eſt, ſapien-
tia ſedem, Eccleſiam Catholicam, ſapien-ia quo-uis tempore fuifſe deſtitutam.

Lib. 5. cap.
19.
Lib. 7. cap.
16.
Epift. 69.

Non esse vanam & stultam peccatorum in mortalia & re- fol. 94.
 malia diuisionem, & singulorum capitalium in multis
 species, ac velut membra, distributionem.

CAPUT XXV.

Diuus Augustinus diuina luce singulariter col-
 lustratus, multum diuque sudauit, vt peccata
 venialia (quibus æternam mortem Dei iustitia non
 retribuit, quæque citra pœnitentiae Sacraméntum in-
 indulgentur, ac de quibus dicit Ioannes, Si dixerimus 1. Ioan. 1.
 quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus)
 à mortalibus certò internosceret: at quid consecutus
 sit, ex verbis eius intellige: Quæ sint, inquit, ista pec- Lib. 21. de
 cata, difficillimum est inuenire, periculosisimū de-
 finire. cinit. cap. 27.

Ego certè vsque ad hoc tempus cùm inde sa-
 tagerem, ad eorum indaginem peruenire non potui.
 Et fortassis propterea latent, ne studium proficiendi
 ad omnia peccata eauenda pigrescat. Sit igitur stulta
 & ridicula hæreticis peccatorum mortalium & ve-
 nialium assertio: nobis certè in ijs prudenter cognoscendis & dijudicandis, studium languescere non
 debet. Mihi igitur mortalium & venialium discri- Aug. lib. 1. de
 men constituere videtur Christus, cùm iræ patrum for Dom in
 deliberatè surrepentis, & eius quæ pleno voluntatis note, cap. 19.
 iudicio commissâ, vsque ad iaciendam in fratrem Bern de pre-
 cōtumeliam assurgit, diuersos gradus proponit, cùm cept. & diff.

ait: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: Matth. 5.
 qui autem dixerit fratri suo, racha, reus erit concilio: Matth. 11.
 qui autem dixerit, fatue; reus erit gehennæ ignis. De-
 inde blasphemiam in Spiritum sanctum asserit ho-
 minibus non remitti, neque in hac vita, neque in fu-
 tura. Remitti ergo oportet peccata post mortem, quæ
 nos venialia nuncupamus: at non quæ cum chari-
 tate pugnant, quæque periculo amittendæ amicitiaæ

diuinæ, lege Decalogi prohibentur, si in ijs ad finem
vñque vitæ per eueretur, neque laboriosæ pœnitentiaz
beneficio relaxentur. In inferno enim nulla est re-
demptio, & vbi ceciderit lignum, ibi manebit. Ad
hæc cùm fidelibus coniugatis dixisset Paulus; Noli-
te si audare inuicem, nisi forte ex contentu ad tem-
pus, vt vaceti orationi, & iterum reuertimini in id.
ipsum; adiicit. Ego autem dico secundum indul-

*Aug. lib. 1. de
sup. & con.
cap. 4. & lib.
3. cont. in lib.
cap. 21.
2. Cor. 6.*

gentiam, non secundum imperium. Atqui vbi venia
est & indulgentia, ibi necessariò peccatum cogitari
debet. De mortalibus verò id est, quæ in morte æter-
nam præcipitant, sic loquitur: Neque fornicarij, ne-
que idolis seruientes, neque adulteri, neque molles,
neque masculorum concubitores, neque fures, ne-
que auari, neque ebriosi, neque maledici, neque ra-
paces, regnum Dei consequentur. Nunquam id di-
cturus, de peccatis quæ secundum indulgentiam per-
mittrit, & sine quibus etiam iustorum vita non transi-
gitur, quæ quæ oratione Dominica, & largitione ele-
mosynarum expiantur. Iam verò multos ramos ex
vna peccati radice pendere, non negauerit, qui pec-
cata primaria propterea capitalia dici intellexerit,
quod sicut à capite multa mēbra in corpore depen-
dent, ita hæc peccata, in multa alia velut membra di-
uiduntur, sunt. velut fontes & capita reliquorum,
& è quibus velut è corrupta radice pestiferi planè
fructus & omnis generis vitia & corrupteles profluunt
& nascuntur. Paulus insuper cùm loco iam citato,
tum in epistola ad Galatas & Colossenses, cùm re-
censet adulteros, molles, masculorum concubitores,
fornicationem, immunditiam, impudicitiam, mani-
festè multos vnius radicis, luxuriæ videlicet, ramos
ac species eiusdem generis enumerat. Aut igitur in-
tolerabili Legis Dei ignoratione laborat Politicus,
nesciens peccatorum discrimina & varietatem: aut
forfitan

<
Cap. 5.

Cap. 3.

fortitanum cum Stoicis, & hæreticis, omnium peccatorum paritatem agnoscit.

Malè inter stultias & vaniphantasmat a recenseri Purga. Fol. 228.
torium, neque verè dici pro vno mortali peccato acerbissi-
mas pœnas luendas esse in Purgatorio septem annorum
spatio; à quibus tamen homines pœnas multitudine Mis-
serum & orationum liberari.

CAPUT XXVI.

Purgatorium inter fabulas non recenset, qui scit
 culpa remissa pletunque superesse temporarias
 pœnas post mortem luendas, de quibus in hac vita
 per condignam pœnitentiam, iustitiae diuinæ non est
 satisfactum. Si enim nos ipsos dijudicaremus, non *1. Cor. 11.*
 vtique iudicaremur à Domino. Et cùm peccata
 venialia non puniantur eterno suppl:cio (vti superio-
 ri capite docuimus) necessè est temporaliter puniti,
 siue in hac vita, siue post mortem. In Dei enim regnum *2. Pet. 3.*
 in quo iustitia habitat, neque coquinatum, neque
 impunitū quippiam inuehetur. Vis clariū intueri,
 remisso per Dei indulgentiam aeterno supplicio, su-
 peresse temporarias pœnas perferendas? Considera *Lib. 2. Reg.*
 mihi Dauidem, qui adulterij homicidijq. indulgen- *cap. 12.*
 tiam propter pœnitentiam à Domino consecutus,
 & morte filij recens nati afflatus est, & belli incom-
 modis ad usque vitæ exitum est diuexatus. Hinc sunt *Psal. 6.*
 lamentabiles ille pœnitentis voces: Laboravi in ge-
 mitu meo, lauabo per singulas noctes leatum meum,
 lachrymis meis stratum meum rigabo. Ad doctrinæ
 huius confirmationem est Apostolica traditio Catho-
 licæ Ecclesiæ ysu recepta, & Patrum testimonio fir-
 mata. Nā orationibus Ecclesiæ, & sacrificio salutari,
 & eleemosynis, mortuos adiuuari, ut cum eis miseris
 cordius agatur à Domino, quam eorum peccata me-

*sem. 31. de
verb. Apost.*

Serm. penult. de verb. Apost. ruerunt, scribit Augustinus. Et à Patribus traditum
Aug. de bap. tenuit. Donat. cap. 24. vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro eis qui in corporis
 & sanguinis Christi cōmunione defuncti sunt, cūm
 ad ipsum sacrificium suo loco commemorātur, ore-
 tur, ac pro illis quoq. offerri commemoretur. Quod
Lib. 6. Conf. Apost. cap. 29. Iu. 8. cap. 41. 42. autem vniuersa tenet Ecclesia, nec Cōcilijs institu-
 tum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica
 authoritate traditum, rectissimè creditur. Clemens
 Petri auditor, ex præcepto Apostolorum, iubet cele-
 brari exequias mortuorum, hyannis & precibus, &
 tribui pauperibus ex bonis defuncti in memoriam
 ipsius; & in cemeterijs offerri Eucharistiam, & orari
 pro fratribus qui in Christo quieuerunt, vt Deus di-
 mittat eis omne peccatum. Dionysius Areopagita, &
 ipse Pauli discipulus, hac de re disserit, libro de Ec-
 clesiastica hierarchia, toto capite, de piè defunctis;
 vbi inter cætera ea leguntur quæ ferè ad verbum in
 Officio defunctorum decantantur. Accedēs, inquit,
 diuinus Antistes, ipsi mortuo sanctè precatur: & pre-
 cibus à diuina bénignitate contendit, vt & omnia
 peccata quæ humana fragilitate imbecillitateq. ad-
 missa sunt, ei, qui excessit è vita, remittat, & eum in
 lucem ac regionem viuorum, in sinu Abrahæ, Iacob,
 & Iacob deducat, in locum à quo fugit dolor, tristitia
Decoron. mil. cap. 3. De ex-hort. ad cast. & De monog. & gemitus. Tertullianus oblationes pro defunctis
 docet nō nisi ex traditione prouenisse, vt per eas de-
 functi anima refrigerium à Deo consequatur. Pro
 anima mariti, inquit, oret vxor, & refrigeriū interim
 adpostulet ei, & in prima resurrectione consortium,
Lib. 1. ep. 9. & offerat annuis diebus dormitionis eius. Cypri-
 nus pro magno supplicio dicit à Concilio Africano
 constitutum, vt pro eo, qui clericum ad tutelam fra-
 tris nominaret, non offerretur, nec sacrificium pro
 eius dormitione celebraretur. Origenes verò, Me-
 morias, ait, parētum facimus, vel amicorum nostro-
 rum,

Hom. 3. in Iob.

rum, in fide morietum, tam illorum refrigerio gaudentes, quam etiam nobis piam consummationem in fide postulantes. Et paulo post: Celebramus religiosos cum Sacerdotibus conuocantes, fideles vna cum clero, inuitantes adhuc egenos & pauperes, pupilos & viduas saturantes, ut fiat festiuitas nostra in memoriam requiei, defunctis animabus, quarum memoriam celebramus. Huc accedit quod cum Episcopi & Sacerdotes Afri ab Hunnerico Vadalio agerentur in exilium, Catholicus populus meroe confessus, eis occurrens, flebili voce in clamabat: *Qui hos baptizatuti sunt paruulos fontibus aquae perennis? Qui reconciliationis indulgentia obstrictos peccatorum vinculis soluturi? Qui nos solennibus orationibus sepulti sunt morientes? A quibus diuini sacrificij ritus exhibendus est consuetus?* Non sunt ergo vana commenta & fabulae ad Principum deceptionem & exploram Sacerdotum cupiditatem ex cogitare, sed Patrum traditiones ab Apostolicis temporibus summa fide & religione conservatae, ut profidelibus defunctis ore tur, & Missa sacrificium offeratur, ut eis benignè & indulgenter remittat Deus, quicquid humana imbecillitate deliquerunt, de quo ante consummationem dignis pénitentię fructibus diuinæ iustitiae non satisfecerunt.

*Victor Vicen.
lib. 2. de pers.
Vand.*

At mendacium nobis impostor iste impudenter affingit, dum ait doceri a nobis peccatum mortale acerbissimo septem annorum supplicio castigari ac vindicari. De criminibus enim sine peccatis mortali bus, sera est post mortem pénitentia, sicuti contra Aërium docet Epiphanius. Dicebat enim ille: Si eorum qui in hac vita sunt oratio aut cultus & economia (quam nos Missam dicimus) mortuis est utilis; ergo non est pius, sed sibi potius paret amicos in morte, pecunia, aut amicitia conciliatione, & orent pro

Hab. 77.

Lib. 8. Cef. ec. Non igitur criminosis opera viuentium suffragantur, sed iustis. Cui enim viuo, ait Clemens, inimicus fuit Deus, haud dubium quin etiam sit defuncto. Et Areopagita ijs prodeste docet viuorum preces post mortem, qui digni sunt sanctis precibus. Omne enim meritū hic comparatur, quo possit post hanc vitam relevari quispiam vel grauari. Nemo autem se speret quod hic neglexit, cum obierit, apud Deum posse prometeri. Venit nox in qua nemo potest operari. Hinc ex Nileno Damascenus: Nundinis, inquit, dissolutis, cessat negotiationis commercium. Atque aduersus eos qui impiorum damnationem aliquando finem habitutam existimarent, eruditè pro veritate disputat Augustinus lib. 21. de cœitate Dei, cap. 13. & sequentibus. Deniq. post Augustinum Cæsarius Atelatensis doctissimus Episcopus, Falsa, ait, lecuritate decipiuntur, qui credunt quod supra fundamentum Christi criminalia peccata ædificata, per ignem transitorium possint purgari, & ipsi postea ad vitam æternam peruenire. Intellexus iste corrigendus est: quia ipsi se seducunt, qui sibi blandiuntur. Illo enim transitorio igne non mortalia, sed minuta peccata purgantur. De grauitate autem & acerbitate ignis illius (quia & hoc inter stultias fabulosas refert hic noster) his verbis scribit idem Cæsarius: Ille purgatorius ignis durior erit, quam quod potest pœnatum in hoc seculo aut vi-
 li Psal. 37. deri, aut sentiri. Et Augustinus: Grauior erit ille ignis, quam quicquid pati potest homo in hac vita. Valeant igitur cum impietate sua heretici, qui quæ de Dei iustitia & vindicta in hominum peccata à Scripturis sacris, sanctisque vitis asseruntur, instar fabularum eleuant & irrident.

Blasphemum est afferere, bonos viros non debere iudicij Dei
& inferorum recordatione terri: & salutis securitatem
credentibus polliceri.

CAPUT XXVII.

Postremo loco notamus, quod tanquam impie-
tatis suæ coronidem scriptis suis inferere Politici-
cum non putoit. Boni, inquit, viri inferorum recor-
datione non terrentur, certi nihil esse damnationis Roman. 8.
ijs qui sunt in Christo Iesu, qui non ambulant se-
cundum carnem, id est, qui non viuunt Epicureo-
rum more. Sciunt enim infernum, & omnem eius po-
testates, captivos & in triumphum esse abductos in
Christi resurrectione: neque post inferos eos absor-
bere, qui victoria Christi beneficio participat. Hinc
non timent sibi ab inferis, sed miserentur eorum
qui pereunt.

Lutheri & Caluini dogma est à veteribus hæreti-
cis, teste Tertulliano, libro de praescriptionibus ha-
reticorum, acceptum, non debere timeri Deum iu-
dicem, & iudiciorum Dei eternorumque suppicio-
rum meditationem, esse conscientia carnificinas &
cruces. Quo constituto & in animos hominum ad-
misso, nihil mirum homines ad omnem impietatem
graſſari, & ad atheismum accedere, ut dicant etiam,
Non est Deus. Qui enim Dei timorem pre oculis Ps. 4. 5. 2.
non habet, neque iudiciorum eius recordatur, iam
securè, omnique fræno ceruicibus excusso, in om-
nem peccati corruptelam præceps abit. At Scriptura
facta impium hoc commentum minif. stè infecta-
tur. Contendimus (ait Apostolus) siue absentes, siue 2 Cor. 5.
præsentes, placere illi. Omnes enim nos manifestari
oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque
propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue ma-

Psal. 113.

lum. hoc metu percussus dicebat Dauid: Confige timore tuo carnes meas, à iudicijs enim tuis timui. Et Iob: Verebar omnia opera mea, sciens quod nō parceres delinquenti. Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subuertetur domus tua. Beatus homo qui semper est pauidus: qui verò mentis est duræ, corruet in malum. Sapiens timet, & declinat à malo. Qui sine timore est, non potest iustificari. Et Petrus: Si Patrem innoceris eū qui sine personarum acceptione iudicat, secundum vniuersiusque opus; in timore incolatus vestri tempore conuersamini.

1. Pet. 1.

Et Paulus: Noli altum sapere, sed time. Et, Cum timore & tremore vestrā salutem operamini. Et, Ca-

Philip. 2.

stigo corpus meum, & in seruitutē redigo, ne foris, cùm alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar. Deni-

Lxx. 4. 12.

que Christus Dominus, Ostendam, ait, vobis, quem timeatis: Timete eum, qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Valet enim plurimum Dei timor, & iudiciorum merus, ad cohibendam voluntatem ne prouat in malum, ac paulatim, adiuuante Dei gratia, assuefaciendam ad amandam iustitiam, iuxta quod ait Iaia: A facie tua Domine concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum salutis. Rarissimè siquidem, imò nunquam accidit, vt quisquam veniat volēs fieri Christianus, qui non sit aliquo Dei timore percussus. Sed & Hieronymus, licet in vita Christiana magnos progressus

Cap. 26.

fecisset, artamen ita semper animo iudicij repræsentabat imaginem, vt siue comederet, siue biberet, siue quid aliud ficeret, sibi videretur audire terrificam illam Angeli tubam, continuò suis auribus insonantem: Surge Hieronyme, veni ad iudicium. Ea proptet Basilius, illa Psalmi verba interpretans; Timorem Domini docebo vos: Si, inquit, te senseris ad

Aug. de catechiz. iud. cap. 5.

ynum aliquod cieri & prosilire peccatum, mihi ad men-

Psal. 33.

mentem reuoca formidabile illud iudicium. Et de scriptis ijs quæ meritò formidinem ingerunt, subiicit: *Hæc tu time, & eiusmodi tetrore eruditus, quasi freno quodam abatce animam, & inhibe ad vitiōsam concupiscentiam prouentem.* At de eo qui nullo timore concutitur, ait Propheta: *Dixit, siue electione certa voluntatis, ac destinato consilio constituit in corde suo, iniustus, vt delinquat, & quocunque prava libido impulerit, aut etiam inuitauerit, eò intrepidus feratur: idque propterea quòd non est timor Dei ante oculos eius, quasi non habeat Deus humanorum aetuum rationem, vel in peccata non sit vindicaturus.* Quisquis igitur Dei iudicium non veretur, vel illud omnino non credit; si enim certa sit fides, necesse est ut certus sit & metus: aut certè in iustitia perseverantiam, & sempiternæ salutis veterem illam ac perniciem hæreticorum securitatem, stultissimè, ac contra apertam Scripturarum fidem, sibi promittit. *Qualem sibi prointribant Valentianiani, iactantes se perire non posse: quapropter & omnia, quæ vetantur, intimoratè operabantur.* Qualem & Eunomius, qui usque adeò bonis operibus fuisse fuit inimicus, vt assueveraret, quòd nihil cuiquam obesse libet perpetratio ac perseverantia peccatorum, si huius, quæ ab illo docebatur, fidei particeps esset. *Habemus quidem Dominum nostrum Iesum Christum apud Patrem aduocatum: sed quia idem, teste Euangelista Ioanne, iustus est aduocatus, propterea iniquæ causæ patrocinari non potest.* Alioquin si iniquus est Deus, quomodo iudicabit hunc mundum? Atqui non est æquum vt Christus, cui omne iudicium dedit Pater, hominem iustitiam studiosè proterentem, & in peccatis ad mortem usque perseverantem, in iudicio suo patrocinio tueatur. Illud verò quod ex Apostolo

Psal. 35.

Rom. 5. 1. c. 16

Aug. lib. de
hæret. ha. 54.

1. Epist. 2.

Rom. 3.

Rom. 8.

ad erroris confirmationem est productum; Nihil damnationis est ijs qui sunt in Christo Iesu: non conuincit, Christo per baptismum inlitos perire aliquando non posse; perfeuerantibus enim tantum in sincero Dei cultu, salus aeterna promittitur; & è

Matth. 12.

nuptiali coniuio in tenebras exteriores eiicitur non habens vestem nupcialem. at Apostoli locus ille docet per baptismum renouatos, & secundum carnem

Rom. 7.

non ambulantes, id est, non obtemperantes carnalibus desideriis, non effici inuoluntariis carnis motibus reos, quibus non consentiunt, sed mente seruunt legi Dei. Falsum est & illud: Inferos & eorum potestates, à Christo resurgente esse in triumphum abductos: neque enim diabolus & angeli apostatae in

cælum translati sunt; at sancti Patres dumtaxat, in limbo Saluatorem expectantes, redemptionis pri-

Matth. 15.

mitiæ cum Christo in cælum ascenderunt, Christus enim in iudicio à sinistris constitutis dicturus est:

Psal. 48.

Ite maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius. Et de eorum in malo consortibus hominibus dicit Propheta: Qui confidunt in virtute sua, & in multitudine diuinarum suarum gloriantur: sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos.

Hactenus ex diuinæ Scripturæ dogmatis hæc mihi decurrit oratio, in qua tritam Patrum viam vestigiatim secutus, neutrobi declino, siue ad dextram, siue ad sinistram. Ab illorum siquidem laboribus, quasi ex prædiuite vena cuiuspiam fontis, modicus hic humor scaturiuit, & ex perenni fluuio tenuis hic defluxus exsiliuit. Tu igitur, Christiane Lector, his quoque semitis insiste, & Apostolicum depositum illæsus conserua: lachrymis vero prosequere, tantum hycophantis & nouatoribus nostris licere, ut impudentibus mendaciis incautis hominibus illudant; &

dum

dum aliud agere videri volunt, à fide Catholica ad
hæresim, & omnimodam diuina legis ignorantiam,
imperitos traducant: operatij plane tubdoli, se in
Apostolos Christi (vt scribit Paulus) transfiguran-
tes: verè alioqui, sicut serpens seduxit Euam astutia
sua, piorum sensus corruptentes, dum eos al-
dunt à simplicitate quæ est in Christo Iesu. Et hæc
cùm ita se habeant, adeò tamen mentis sumus emo-
tæ, vt maioribus in deliciis habeamus rerum diui-
narum histrionicè irratores, quām propugnatores
fidei Catholice; & diligentius manibus terantur
securatum impiæ nugæ, & sales sacra quæque inge-
niosè discretèque perfricantes, ac hæreticorum leti-
piæ contra sanctum Domini oblatrantium, quām ad
pietatem & Dei cultum efformantes sermones. In-
terim audiuntur isti, & suauiter imbibuntur, terpit-
que tandem ad pios contagio, & quasi in vaseula
quædam laxata, influens hæresis admittitur. Hinc
iure verendum existimo, vt Deus non faciens hanc
contumeliam, & sacrilegum religionis contem-
ptum, auferat à nobis regnum suum, detque illud
genti facienti fructus eius: & talentum ab eo qui
non habet, id est, non pro merito ducit, neque legi-
timè vtitur, in gente in transferat, domino suo illud
multo cum fœnore refusatam.

2 Cor. 11.

Matth. 21.

Matth. 25.

APPROBATIO.

Opvs istud, pium, doctum, & Catholicum est: quod
tranquam antidotum contra nouum venenum veteri
serpentis in lucem edendum esse censeo. Datum Antuer-
piæ bac 14. Decembr. Anno Domini 1590.

Ita attestor

Michael Hetsroey Bruegelius, sacrae Theolo-
gæ Licentiatus, Cathedralis Ecclesiae Deipa-
ræ Virginis Mariæ Antuerpiensis Canonicus,
Censor librorum.

S Y M M A P R I V I L E G I I.

Regis priuilegio cautum est, ne quis citravolum
luntatem Ioannis Moreti, Typographi Antuer-
piensis, imprimat, aut alibi impressum in suas editio-
nes importet, venalémve habeat librum cui titulus
est, *Defensio veritatis, &c. auctore PETRO CORETO,*
S. Theologiae Licentiato, Tornaci Canonico, & Pastore ad
D. Virginem: à die impressionis absolutæ ad decenium.
Qui lecus faxit, confiscaonis librorum, & grauis
multæ poena multabitur: ut latius continetur in dite-
nis Datis Bruxellæ, die xxx. Ianuarij, Anno 1591.

Signat.

I. De Buschere.

PRIVILEGII CÆSAREI S V M M A.

MAXIMILIANT II. Romanorum Imperatoris semper Augusti, publico Edicto cætum & sanctum est, ne quis, cuiuscumque status, gradus, ordinis, aut conditionis fuerit, quacumque sacri Romani Imperij, & ditione eius fines patient, quacumque probatorum auctorum opera, quotquot vel hæc-
nus nondum impressa, vel ab aliis quidem impressa, nomi autem deinceps scholiis, annotationibus, aut commentariis aucta & illu-
strata, Christophorus Plantinus, ciuis & typographus Antuer-
piensis, primus typis procederit, intra proximum sexennum, à pri-
ma cuiusque operis aut voluminis editione, vello pacto eiusdem vel
diuersi characteri forma excudat, aut excusa ab aliis, intra eius-
dem Maximiliani & Imperij fines vendenda importet; seu quoniam
modo distrahat, manifestè vel occultè, sub pena decem Marcha-
rum auripuri, quarum dimidia fisco Imperiali frandis vindici, re-
sida vero pars prænominate Plantino cedat, prater librorum ad
imitationem impressorum amissionem, quos idem Plantinus, ubi-
cumque locorum nactus fuerit, per se, vel suos, adiumento Magistra-
tus loci, vel citra, propria auctoritate sibi vindicare, inq; suam po-
ste latem redigere poterit. In cuius rei fidem ipsi Edicto manu sub-
scripsit, & sigillum apponi insit Cæsarea Maiestas. Datum in
ciuitate Vienna Austria, die vigeſima prima mensis Februario,
Anno Domini M. D. L X V.

Subſig.

Maximilianus.

*Ad mandatum sacre
Cæs. M. proprium*

Haller.

ANTVERPIAE,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
M. D. XCI.